

Народна банка на Република Северна Македонија
Дирекција за финансиска стабилност и макропрудентна политика

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
ВО ТРЕТИОТ КВАРТАЛ ОД 2024 ГОДИНА***

декември 2024 година

Содржина

I. Резиме	3
II. Структура на банкарскиот систем	6
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем	7
III. Ризици во банкарското работење	10
1. Кредитен ризик.....	11
2. Валутен ризик.....	21
3. Ликвидносен ризик	26
4. Ризик од промена на каматните стапки.....	33
5. Ризик од несолвентност.....	38
IV. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем .	45
1. Активности на банките.....	46
2. Профитабилност.....	63

I. Резиме

Банките работеа во услови на позначително забавување на домашната инфлација и поволен девизен пазар во третиот квартал од 2024 година, но кога сè уште постојат ризици од надворешното окружување поврзани со високата геополитичка и економска неизвесност. Народната банка започна со претпазливо нормализирање на монетарната политика, при што во септември 2024 година основната каматна стапка беше намалена за 0,25 процентни поени, до нивото од 6,05%, а дополнително намалување во иста висина беше спроведено и во текот на октомври. Во однос на макропрudentната политика, во третиот квартал од 2024 година, започна да се применува најавената повисока стапка на противцикличниот заштитен слој на капиталот, во висина од 1% (наспроти претходното ниво од 0,75%), а на крајот на септември беше донесена одлука за продолжување на примената на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот од 1,75% и во четвртото тримесечје од 2025 година. Во вакви услови, забрза растот на билансот на состојба на банкарскиот систем, до нивоата од 1,8% на квартална и 8,7% на годишна основа. Истовремено, показателите за изложеноста на ризиците на банкарскиот сектор и натаму се стабилни, а стрес-тестовите укажуваат на добар капацитет за справување со претпоставените шокови. Сепак, ризиците од окружувањето сè уште постојат и потребно е нивно натамошно внимателно следење и претпазливост во водењето на политиките заради задржување на стабилноста на банкарскиот сектор и во следниот период.

Растот на депозитите од нефинансиските субјекти забрза и овозможи одржување на кредитниот раст, но и зголемување на ликвидните средства на банките. Депозитите од нефинансиските субјекти се зголемија за 2,3%, на квартална основа, и го забрзаа годишниот раст до нивото од 7,9% (6,8%, заклучно со 30.6.2024 година). И натаму, во растот преовладува долгорочното штедење, како и денарските депозити, поттикнато и од мерките на Народната банка за поддршка на денаризацијата и штедењето на подолг рок. Растот на кредитите на нефинансиските субјекти забави, сведувајќи се на нивото од 1,5%, но годишниот раст забрза искачувајќи се до 7,5% (6,5%, заклучно со 30.6.2024 година). Резултатите од Анкетата за кредитната активност во третиот квартал од 2024 година укажуваат на натамошно нето-олеснување на вкупните кредитни услови и нето-зголемување на кредитната побарувачка, и кај двата сектора – претпријатијата и домаќинствата. Поголемиот дел од кварталниот раст на депозитите се употреби и за зајакнување на ликвидните средства на банките, чијшто раст забрза искачувајќи се до 3,4% на квартална, односно, 9,7% на годишна основа.

Солвентноста на банкарскиот систем се задржа на високо и стабилно ниво. Стапката на адекватност на капиталот се задржа на нивото од 19,0%, коешто е највисоко во последните седумнаесет години. Околу 10% од сопствените средства остануваат слободни, над потребното минимално ниво и заедно со заштитните слоеви на капиталот зафаќаат околу 37% од вкупните сопствени средства на банкарскиот систем коишто можат да се искористат за справување со предизвици од различна природа и интензитет. Во услови на висока профитабилност на банките, се очекува дека солвентноста на банкарскиот систем и натаму ќе се подобрува, особено имајќи предвид и дека Народната банка во неколку наврати донесе одлуки за зголемување на противцикличниот заштитен слој на капиталот, коишто ќе започнат со примена во наредниот период. Спроведеното стрес-

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година
тестирање покажува отпорност на солвентноста на банкарскиот систем на симулираните шокови.

Ликвидноста на банкарскиот систем се подобри и е на задоволително ниво.

Растот на ликвидните средства позначително забрза во третото тримесечје од 2024 година, што овозможи и подобрување на показателите за ликвидност. Така, на 30.9.2024 година, ликвидните средства зафаќаа 30,9% од вкупната актива на банките (30,5% на 30.6.2024 година), додека покриеноста на краткорочните обврски и депозитите од домаќинствата со ликвидни средства изнесуваше 54% и 61,3%, соодветно (на 30.6.2024 година, овие показатели изнесуваа 52,1% и 60,5%, соодветно). Стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем се зголеми до нивото од 289,7%, што е речиси тројно повеќе од регулаторниот минимум (100%) и го потврдува задоволителниот обем на ликвидноста со кој располага македонскиот банкарски систем. Резултатите од стрес-тестовите во врска со ликвидноста упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на претпоставените екстремни, поединечни и комбинирани ликвидносни одливи.

Квалитетот на кредитите на нефинансиските субјекти бележи мало подобрување и нивото на кредитен ризик и натаму е умерено.

Вкупните нефункционални кредити на нефинансискиот сектор се намалија во третото тримесечје, за 1,1%, по растот во првите два квартала од 2024 година. Намалувањето беше речиси во целост присутно во корпоративното кредитно портфолио (пад за 6,1%), при солиден износ на наплати на овие кредити, додека нефункционалните кредити на домаќинствата растат (6,7%), но забавено во споредба со претходните два квартала. Учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансиските субјекти минимално се подобри до 3,0%. Во кредитното портфолио составено од претпријатијата, учеството на нефункционалните во вкупните кредити се спушти до нов историски минимум од 3,5%, додека кај домаќинствата, ова учество минимално се зголеми до 2,6%.

Изложеноста на банкарскиот систем на валутниот ризик е во прифатливи рамки.

Отворената девизна позиција на банкарскиот систем, како мерка за изложеноста на валутниот ризик, се прошири во третиот квартал од 2024 година, при повисок раст на активата во споредба со пасивата со валутна компонента. Сепак, на 30.9.2024 година, таа зафаќаше 7,6% од сопствените средства, што е далеку под регулаторниот лимит од 30%. Од друга страна, позитивниот тренд на намалување на присуството на валутната компонента (странска валута и девизна клаузула) во билансите на банките продолжи и во овој квартал и се спушти до нивоата од 40,2% во активата и 39,5% во пасивата.

Изложеноста на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се зголеми, но и натаму е во рамките на пропишаниот регулаторен лимит.

Така, пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности, како мерка за изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки, забележа зголемување во третото тримесечје од 2024 година, со што нејзиното учество во сопствените средства се искачи до 11,4%, но и натаму е под регулаторниот лимит од 20%. Изложеноста на индиректниот каматен ризик, мерена преку учеството на кредитите со прилагодлива или променлива каматна стапка во вкупните кредити и натаму е голема (67,6%), иако бележи извесно намалување.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Профитабилноста на банкарскиот систем во првите девет месеци од 2024 година беше подобра во споредба со истиот период од минатата година. Добивката се зголеми за 23%, за што најголем придонес имаа нето каматните приходи, коишто беа поголеми за речиси 15%. Солиден придонес во зголемувањето на добивката имаа и другите приходи, пред сè капиталните добивки од продажба на преземени средства и наплатените претходно отпишани побарувања, како и нето-приходите од провизии, но и намалените трошоци за исправка на вредноста (заради солидниот износ на наплатени побарувања). Единствено повисоките оперативни трошоци (за 11,4%) имаа негативен придонес во растот на добивката, но нивниот сооднос со приходите и натаму се намалува, до нивото од 41,3% (наспроти, 42,4% за првите девет месеци од 2023 година). Стапките на поврат на просечната актива и просечниот капитал и резерви достигнаа 2,6% и 20,2%, соодветно и се подобри во споредба со истиот период од минатата година, кога изнесуваа 2,3% и 18,3%, соодветно.

Банкарскиот систем ја задржа стабилноста и во третото тримесечје од годината, го задржа високото ниво на солвентност и ги подобри ликвидноста и квалитетот на вкупното кредитно портфолио. Сепак, во услови на висока геополитичка и економска неизвесност, ризиците од окружувањето опстојуваат. Поради тоа е потребно натамошно следење и претпазливост во управувањето со ризиците и во водењето на политиките, а Народната банка како и досега, ќе ги презема сите неопходни мерки и ќе ги користи сите расположливи инструменти, заради одржување на стабилноста на девизниот курс, на ценовните нивоа и на банкарскиот сектор.

II. Структура на банкарскиот систем

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

Во третиот квартал од 2024 година, бројот на банки во Република Северна Македонија е непроменет и изнесува тринаесет банки. Од нив, девет банки се во претежна странска сопственост, од кои пет се подружници на странски банки, а од нив четири се од Европската Унија.

Табела бр. 1

Структура на поважните позиции од билансите според претежната сопственост на банките (состојба на 30.9.2024 година)

во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	9	81.424	78,4%	557.127	72,8%	382.415	82,3%	396.985	71,3%	29.307	74,6%	11.917	69,8%
- подружници на странски банки	5	71.560	68,9%	468.727	61,3%	323.466	69,6%	336.050	60,3%	24.918	63,4%	10.464	61,3%
- Австрија	1	12.390	11,9%	97.081	12,7%	69.377	14,9%	60.988	10,9%	3.862	9,8%	1.630	9,5%
- Бугарија	1	1.362	1,3%	12.423	1,6%	7.589	1,6%	9.741	1,7%	474	1,2%	50	0,3%
- Грција	1	25.714	24,7%	136.310	17,8%	96.010	20,7%	100.578	18,1%	8.416	21,4%	3.815	22,4%
- Словенија	1	15.195	14,6%	120.068	15,7%	80.727	17,4%	93.233	16,7%	6.669	17,0%	3.530	20,7%
- Турција	1	16.899	16,3%	102.844	13,4%	69.762	15,0%	71.510	12,8%	5.496	14,0%	1.439	8,4%
- останати банки во претежна странска сопственост	4	9.864	9,5%	88.400	11,6%	58.949	12,7%	60.936	10,9%	4.389	11,2%	1.454	8,5%
- Бугарија	2	3.900	3,8%	29.618	3,9%	19.371	4,2%	21.081	3,8%	1.788	4,6%	480	2,8%
- Германија	1	5.012	4,8%	49.187	6,4%	33.950	7,3%	32.791	5,9%	2.062	5,2%	768	4,5%
- Швајцарија	1	952	0,9%	9.595	1,3%	5.628	1,2%	7.064	1,3%	539	1,4%	205	1,2%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	22.473	21,6%	207.909	27,2%	82.445	17,7%	159.990	28,7%	9.994	25,4%	5.150	30,2%
- приватна сопственост	3	18.841	18,1%	189.995	24,8%	82.261	17,7%	159.990	28,7%	9.751	24,8%	5.029	29,5%
- државна сопственост	1	3.632	3,5%	17.914	2,3%	184	0,0%	0	0,0%	243	0,6%	121	0,7%
Вкупно:	13	103.897	100,0%	765.036	100,0%	464.860	100,0%	556.975	100,0%	39.300	100,0%	17.067	100,0%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

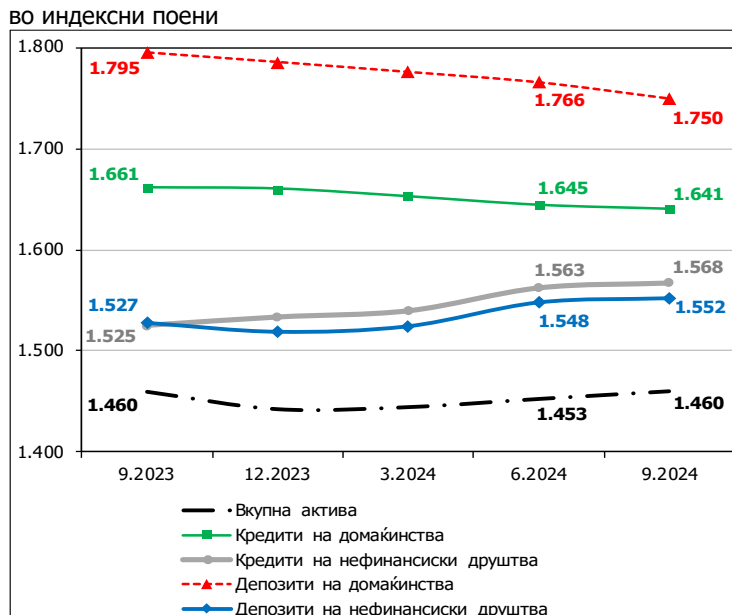
* Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.9.2023 – 30.9.2024 година).

Банките во претежна странска сопственост имаа најголемо учество во структурата на поважните позиции од билансите на банкарскиот систем и во третиот квартал од 2024 година. Ова учество се движи од 69,8% (во финансискиот резултат) до 82,3% (во кредитната активност со нефинансискиот сектор). Притоа, во овој квартал зајакна учеството на **банките во претежна странска сопственост** во вкупната актива, депозитите од нефинансискиот сектор и капиталот и резервите, за 0,3, 0,6 и 1 процентен поен, соодветно, а се намали нивното учество во вкупните приходи и во финансискиот резултат, за 0,4 и 2,5 процентни поени, соодветно.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 1
Херфиндалов индекс

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Како и на претходниот квартален датум, вредностите на Херфиндаловиот индекс¹ главно бележат мали промени на 30.9.2024 година, при раст на неговата вредност за вкупната актива, кредитите и депозитите на нефинансиските друштва, а пад за кредитите и депозитите на домаќинствата каде што неговите вредности се највисоки. Кај сите категории активности, индексот е **во рамките на прифатливите вредности².**

Табела бр. 2

Показатели за концентрацијата на поважните позиции од билансите кај трите и петте банки со најголемо учество во овие позиции
во проценти

Позиција	30.09.2024		30.06.2024	
	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	55,6	81,7	55,5	81,3
Кредити на домаќинства	61,1	84,2	61,4	84,2
Кредити на нефинансиски друштва	54,7	83,6	54,7	83,2
Депозити на домаќинства	67,0	85,5	67,4	85,5
Депозити на нефинансиски друштва	57,0	82,2	56,3	82,1
Финансиски резултат*	72,1	90,1	70,9	90,8
Вкупни приходи*	60,2	84,0	59,9	83,8

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.9.2023 – 30.9.2024 година).

¹ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во

вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот.

² Нивото на концентрација се смета за прифатливо кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени.

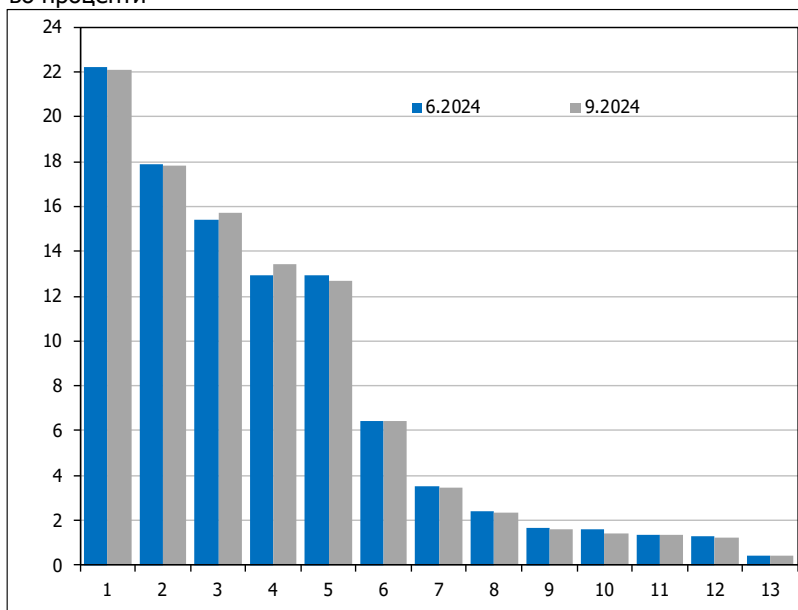

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Најголемиот дел од поважните позиции од билансот на банкарскиот систем е концентриран кај три, односно пет банки во системот, при што пазарното учество (според активата) на петте најголеми банки збирно изнесува 81,7% коешто во текот на третиот квартал се зголеми за 0,4 процентни поени. Најзабележителна промена бележи концентрацијата кај финансискиот резултат, каде што учеството на трите банки со највисока добивка се зголеми за 1,2 процентни поена, наспроти намаленото учество на петте банки со највисока добивка за 0,7 процентни поени. Од останатите позиции, се истакнува и зголемувањето на уделот на трите банки со најголеми учества во депозитите на нефинансиските друштва, за 0,7 процентни поени.

Графикон бр. 2

Учества на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

По поединечна банка, позабележителен е растот на активата на третата и четвртата банка, при незначителен пад кај двете банки со најголема актива. Распонот помеѓу банката со највисоко пазарно учество (22,1%) и банката со најниско пазарно учество (0,4%) минимално се стесни (за 0,1 процентен поен) во однос на претходниот квартален датум, а петте најмали банки, коишто имаат поединечно пазарно учество под 2%, збирно зафаќаат само 6% од активата на банкарскиот систем.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

III. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Во текот на третиот квартал од 2024 година, нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, по зголемувањето во претходните два квартала³, се намалија (за 1,1%). Намалувањето во целост произлезе од корпоративните кредити (пад од 6,1%), при забавен квартален раст на нефункционалните кредити на домаќинствата. Во рамките на корпоративното кредитно портфолио, падот најмногу се должи на дејностите „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ и „индустрија“, а анализирано по одделни клиенти, малку над половината од кварталниот пад на нефункционалните кредити е резултат на наплатата од еден клиент. Кај секторот домаќинства, главен двигател на растот на нефункционалните кредити и овој квартал беа потрошувачките кредити, коишто растеа двојно побавно. Стапката на нефункционални кредити кај портфолиото составено од претпријатија се сведе на нов историски минимум (3,5%), а кај домаќинствата се зголеми за 0,1 процентен поен (до нивото од 2,6%). Следствено на ваквите движења, стапката на нефункционални кредити за вкупниот нефинансиски сектор минимално се намали (до 3%). Ризиците за солвентноста и стабилноста на банкарскиот систем од ненаплата на целиот износ на нефункционални кредити се ограничени, поради нивната релативно висока покриеност со исправка на вредноста за очекуваните кредитни загуби, при што учеството на нерезервиралиот дел од нефункционалните кредити дополнително се намали овој квартал до нивото од 4,9% од сопствените средства. Просечното ниво на ризичност и кај редовните и кај вкупните кредити се намали за по 0,1 п.п. до нивоата од 2,1% и 4%, соодветно.

Во текот на третиот квартал од 2024 година, пролонгираните и реструктурираните кредити забележаа спротивни движења, но и натаму не претставуваат извор на ризик за идно влошување на квалитетот на кредитното портфолио, поради нивните релативно мали учества во вкупните кредити (од 3,9% и 1,6%, соодветно). Резултатите од стрес-тест симулациите за кредитниот ризик ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот сектор на екстремно влошување на ризичноста на кредитното портфолио. Сепак, неизвесностите од евентуалната ескалација на геополитичките шокови, додека монетарна политика сè уште е затегната, упатуваат на потребата од натамошна претпазливост на банките во следењето и управувањето со кредитниот ризик, но и на Народната банка, којашто ќе ги преземе сите расположливи мерки доколку е тоа потребно за зачувување на финансиската стабилност и ограничување на ризиците од кредитниот раст.

1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

Ефектите од регулаторните промени и позначителниот раст на нефункционалните кредити на почетокот на 2024 година постепено се исцрпуваат, така што во третиот квартал од годината, вкупните нефункционални

³ Од 1.1.2024 година, во примена е новата Одлука за методологијата за управување со кредитниот ризик со која се воведоа определени методолошки промени, коишто имаат ефекти врз износот на нефункционалните кредити и врз дел од показателите за изложеноста на кредитниот ризик, во споредба со претходно. Одлуката е достапна на следнава врска: https://www.nbrm.mk/content/Regulativa/Odluka_metodologija_%20za_krediten_rizik_nova.pdf

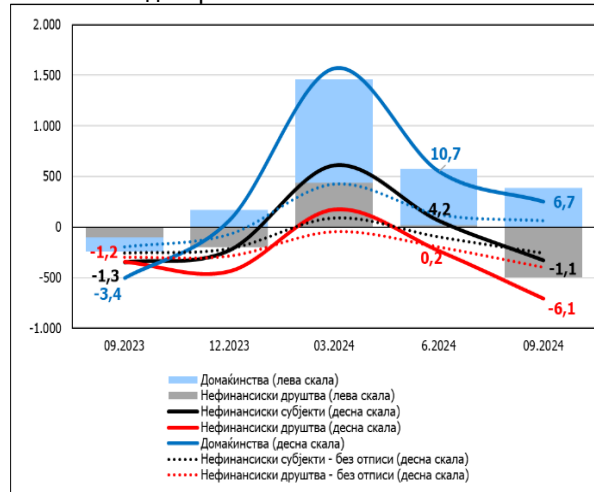
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

кредити на нефинансискиот сектор се намалија за 150 милиони денари или за 1,1%. Поради ваквите промени кај нефункционалните кредити, при двојно побавен раст на вкупните кредити на квартална основа (од 3% на 1,5%), вкупната стапка на нефункционалните кредити се намали за 0,1 п.п., до нивото од 3%. Намалувањето на нефункционалните кредити во целост произлезе од корпоративниот сектор, додека кај портфолиото на домаќинствата се забележува забавен, но квартален раст за 6,7%, којшто е поизразен анализирано на годишна основа⁴.

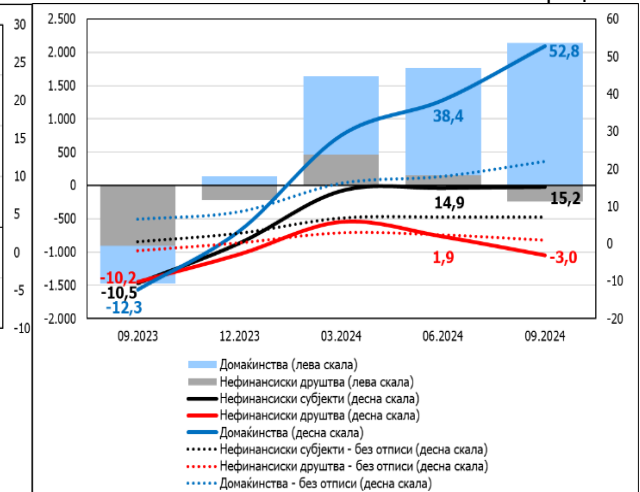
Графикон бр. 3

Квартална (лево) и годишна (десно) промена на нефункционалните кредити по одделни сектори

во милиони денари

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: На линиите со точки е прикажан растот на нефункционалните кредити со исклучување на ефектот од сите задолжителни отписи.

Падот кај нефункционалното кредитно портфолио на корпоративниот сектор⁵ изнесува 499 милиони денари, односно за 6,1%. Притоа, околу 50% од кварталниот пад на нефункционалните кредити кај претпријатија се должи на наплатата од еден клиент. Од аспект на дејноста, позначително намалување на нефункционалните кредити во третиот квартал од годината има кај „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“ (237 милиони денари или 15,6%) и „индустријата“ (169 милиони денари или 4,8%). Овој квартал, солиден е износот на наплатени претходно отпишани нефункционални кредити (178 милиони денари)⁶, којшто го надмина износот на отпишани побарувања од овој сектор.

⁴ Поради ниската почетна, споредбена основа, годишните стапки на раст на нефункционалните кредити на домаќинствата бележат двоцифрени вредности во последните три квартали.

⁵ Уделот на нефункционалните кредити на претпријатијата во вкупното нефункционално портфолио продолжи да се намалува (за 2,9 п.п.) достигнувајќи 55% на крајот на третиот квартал од 2024 година.

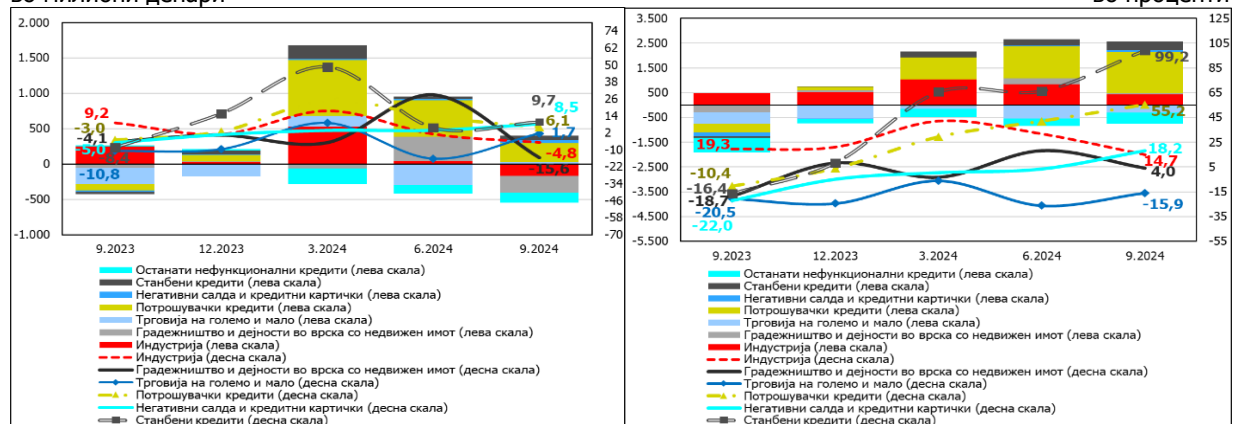
⁶ Со изземање на ефектот од задолжителните нето-отписи, падот на нефункционалните корпоративни кредити е понизок и изнесува 2%.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 4

Квартална (лево) и годишна (десно) промена на нефункционалните кредити по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства) во милиони денари

Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

Нефункционалните кредити на домаќинствата, коишто започнаа да растат на почетокот на годината, бележат натамошен раст и во третиот квартал од 2024 година, но забавен (6,7%⁷ или 387 милиони денари). Според намената на кредитите, главен двигател на растот на нефункционалните кредити на домаќинствата, од почетокот на годината, се потрошувачките кредити. Така, и овој квартал 70,3% од растот на нефункционалните кредити на домаќинствата се должи на потрошувачките кредити, но тие растеа двојно побавно (раст од 6,1% или за 268 милиони денари) во однос на претходниот квартал кога беше забележан двоцифрен раст од 13,4% или, за 520 милиони денари. Наспроти ова, забрзување на растот се забележува кај нефункционалните станбени кредити, коишто овој квартал се зголемија за 62 милиона денари или за 9,7%. Раст бележат и нефункционалните кредити кај дозволените пречекорувања на платежните сметки и кредитите врз основа на кредитни картички (за 8,5%).

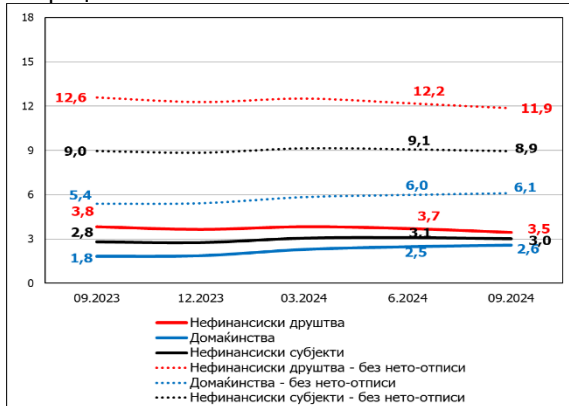
⁷ Во третиот квартал се извршени задолжителни нето-отписи во висина од 221 милион денари. Доколку се исклучи ефектот од отписите, тогаш нефункционалните кредити на домаќинствата растат за 4,2%.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 5

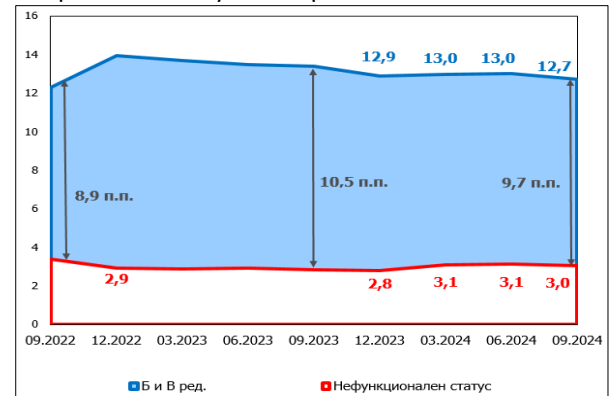
Стапка на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, по одделни сектори во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 6

Јаз помеѓу редовните кредити во категориите на ризик „Б“ и „В“ и нефункционалните кредити*, прикажани според нивното учество во вкупните кредити во проценти од вкупните кредити

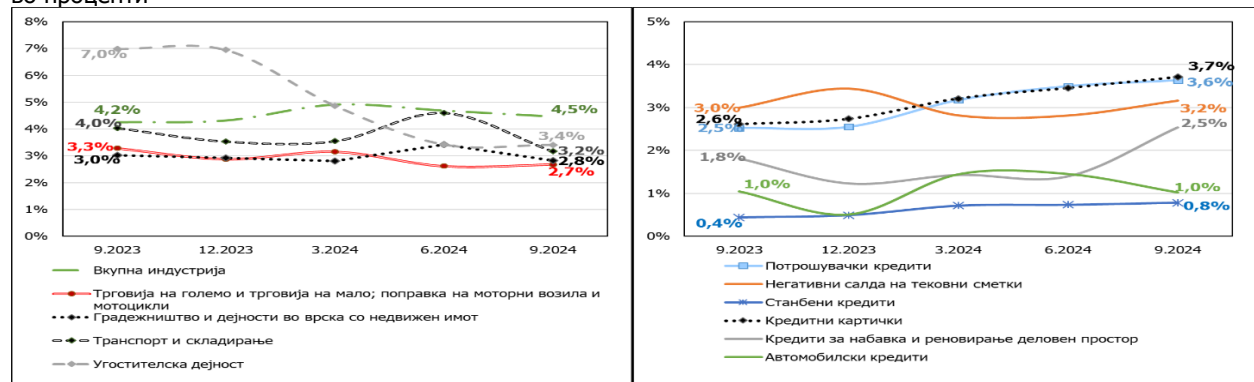
Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

* Редовните кредити класифицирани во категориите на ризик „Б“ и „В“ и нефункционалните кредити, се апроксимација на т.н. кредити од групите 2 и 3 според МСФИ 9, соодветно.

Учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансиските друштва исто така се намали за 0,2 процентни поена и се сведе на нивото од 3,5%, што претставува историски најниското ниво забележано досега⁸. Притоа, подобрување на оваа стапка има кај повеќето поважни претежни дејности на нефинансиските друштва, а најизразено подобрување (за 2,6 п.п.) се забележува кај „хемиската индустрија“, по што следат дејностите „транспорт и складирање“, каде што се намали за 1,4 процентни поени и „градежништво“ (подобрување од 0,8 п.п., при значителен пад на нефункционалните кредити од 19,4%).

Графикон бр. 7

Стапка на нефункционалните кредити по одделни дејности и кредитни производи во проценти

Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

⁸ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, учеството на нефункционалните во вкупните корпоративни кредити се намали до нивото од 11,9%, што е нивото на десетгодишниот минимум за овој показател.

Кај кредитното портфолио на домаќинствата, стапката на нефункционалните кредити порасна за 0,1 п.п. овој квартал, достигнувајќи ниво од 2,6%⁹. Оваа стапка забележа најголемо зголемување, за 1,1 п.п., кај кредитите за набавка и реновирање деловен простор (коишто се многу мал дел од портфолиото составено од домаќинствата и зафаќаат само 0,4%), при незначително влошување кај потрошувачките и станбените кредити (за 0,1 п.п.) до нивоата од 3,6% и 0,8%, соодветно. Истовремено, еднакво зголемување од 0,3 п.п. е видливо и кај пречекорувањата на платежните сметки и кај кредитните картички. И натаму стапката на нефункционалните кредити е најниска кај станбените кредити, иако е двојно поголема во споредба со истиот период претходната година кога сè уште не беше во примена новата методологија за утврдување на нефункционалниот статус чии ефекти беа повеќе видливи кај портфолиото на домаќинствата.

Годишната стапка на премин на редовната во нефункционална кредитна изложеност на нефинансискиот сектор е непроменета во третиот квартал од 2024 година, при забележани дивергентни движења по одделни сектори¹⁰. Просечната резервираност (просечното ниво на ризичност) на редовните и на вкупните кредити на нефинансискиот сектор се намали на квартална основа. Притоа, намалувањето на просечната резервираност на редовните и вкупните кредити на претпријатијата настанува во услови на намалена стапка на премин на редовната во нефункционална кредитна изложеност. Притоа, и натаму издвоениот процент на исправка на вредноста ја надминува остварената стапка на премин кај претпријатијата, што е показател за согледувањата на банките за повисоките ризици од пласманите кон претпријатијата отколку кон домаќинствата. Имено, на крајот на третиот квартал од 2024 година, очекуваните кредитни загуби за редовните кредити на нефинансиските друштва се на ниво од 3,2%, што е речиси тројно повисоко во однос на домаќинствата (1,1%), иако годишните стапки на премин кај двата сектора се слични, па дури и малку повисоки кај секторот на домаќинствата (1,2% кај корпоративниот сектор, а 1,6% кај домаќинствата). Сепак, неизвесностите од окружувањето и натаму постојат, така што неопходно е внимателно следење на квалитетот на кредитното портфолио од страна на банките, како и соодветно и навремено издвојување резервации за покривање на очекуваните кредитни загуби.

⁹ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, стапката на нефункционални кредити на домаќинствата минимално се зголеми во однос на претходниот квартал и изнесува 6,1%, што е умерено над нивото на својот 10-годишен подвижен просек (5,3%).

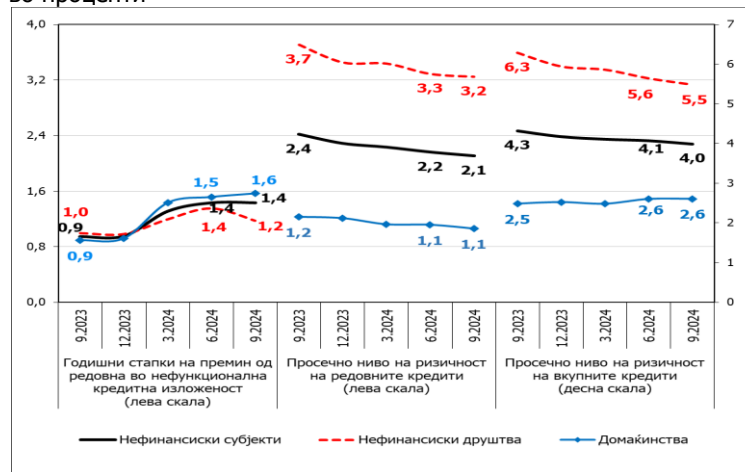
¹⁰ Вообичаено стапките на премин од редовни во нефункционални кредити се ниски кај двата сектора и се пониски кај домаќинствата. Разликата којашто се јавува од почетокот на 2024 година, односно остварените повисоки стапки на премин кај домаќинствата, се должи на регулаторните промени на правилата за стекнување нефункционален статус, коишто имаат поголем одраз врз портфолиото составено од домаќинствата.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 8

Годишни стапки на премин на редовната во нефункционална кредитна изложеност и просечно ниво на ризици на редовните и вкупните кредити, по одделни сектори во проценти

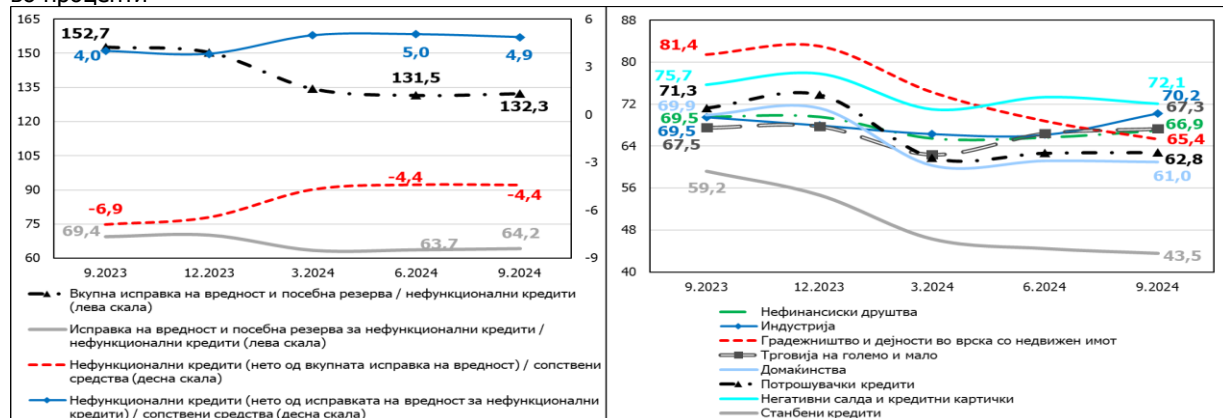

Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

Евентуалната целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, односно обемот на неочекувани кредитни загуби врз оваа основа би имал ограничени ефекти врз солвентноста на домашниот банкарски систем, поради високата покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста. Имено, на крајот на третиот квартал од 2024 година, покриеноста на нефункционалните кредити со издвоена исправка на вредноста за овие кредити изнесува 64,2%, што е зголемување за половина процентен поен во однос на вториот квартал од 2024 година. Нерезервираниот износ на нефункционалните кредити дополнително се намали и е на ниво од 4,9% од сопствените средства на банкарскиот систем. Така, дури и при екстремна претпоставка за целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, тоа не би ја загрозило солвентноста на банкарскиот систем.

Графикон бр. 9

Покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста (лево) и по одделни дејности и кредитни производи (десно) во проценти

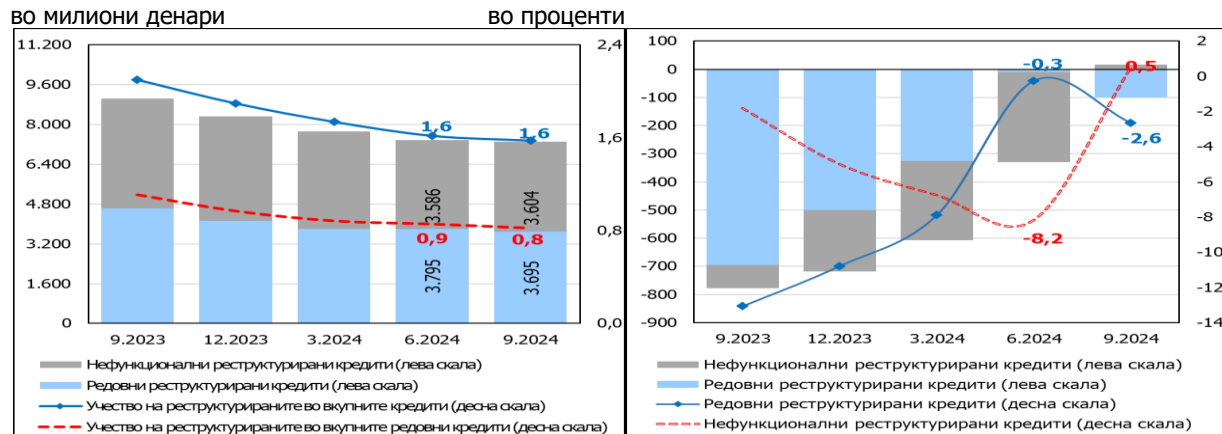

Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

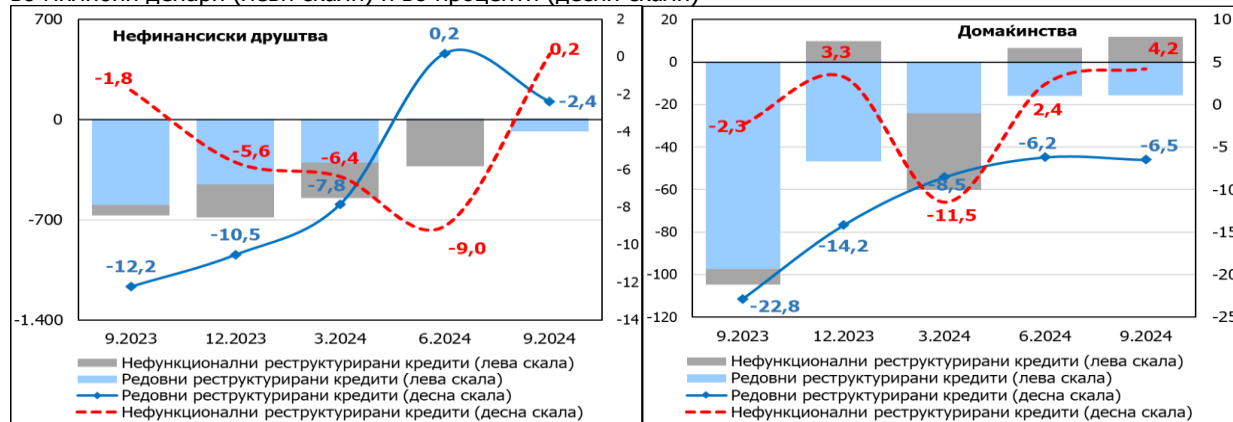
Графикон бр. 10 Реструктурирани кредити на нефинансиските субјекти (лево) и нивна квартална промена (десно)

Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

Реструктурираните кредити може да бидат потенцијален двигател на растот на нефункционалните кредити доколку со извршеното реструктурирање не се постигнат планираните цели за приспособување на кредитниот товар на финансиската состојба на клиентот, поради што е потребно нивно внимателно следење. **Во македонскиот банкарски систем, трендот на намалување на реструктурираните кредити којшто е започнат од пред речиси три години, продолжи и во третиот квартал од 2024 година.** Застапеноста на овие кредити во вкупните кредити се задржа на нивото од 1,6%. Банките согледуваат повисок ризик кај редовните реструктурирани кредити, поради што издвојуваат и повисоки очекувани кредитни загуби за овие кредити. Така, нивната покриеност со исправка на вредноста на 30.9.2024 година изнесува 20%, што е значително повисоко ниво во споредба со покриеноста со исправка на вредноста на вкупните редовни кредити од 2,1%. Наспроти тоа, покриеноста на нефункционалните реструктурирани кредити со издвоени резервации (од 63%) е слична со покриеноста на вкупните нефункционални кредити (од 64,2%).

Графикон бр. 11 Квартална промена на реструктурираните кредити, по одделни сектори во милиони денари (леви скали) и во проценти (десни скали)

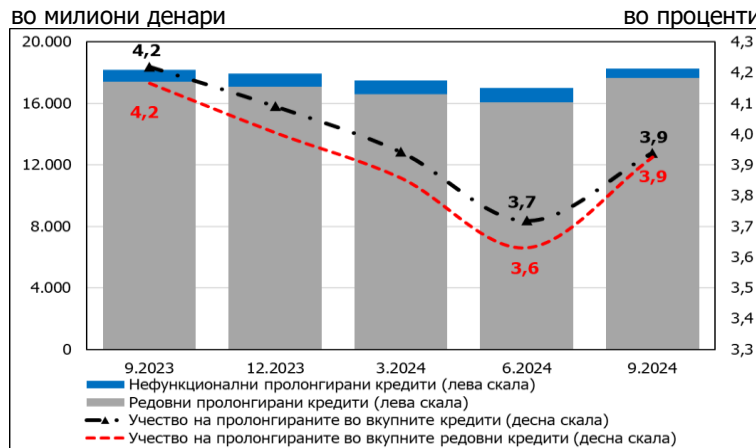
Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Од аспект на секторот, надолен тренд се забележува и кај редовните реструктурирани кредити на претпријатијата¹¹ (пад за 2,4% или за 84 милиони денари) и на домаќинствата (намалување за 6,5% или за 16 милиони денари). Притоа, најголемо учество во структурата на реструктурираното кредитно портфолио имаат нефинансиските друштва со 92,8%¹².

Графикон бр. 12 Пролонгирани кредити на нефинансиските субјекти според статусот во милиони денари

Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

Спротивно на движењата во претходните три квартали, во третиот квартал од 2024 година, пролонгираните кредити остварија позначителен раст (раст за 7,5% или за 1.270 милиони денари). Во нивната структура и натаму преовладуваат редовните пролонгирани кредити, чие учество порасна за 2 п.п. (до нивото од 96,6%), коишто во целост го условија кварталниот раст на вкупните пролонгирани кредити, а според секторот, главно се пролонгираат кредитите на нефинансиските друштва (учество од 90,7%). Најмногу има продолжување на рокот на достасување кај „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“ и „трговијата на големо и мало“. Застапеноста на пролонгираните кредити во вкупното кредитно портфолио на банките минимално порасна, и и натаму е ниска (3,9% на крајот на третиот квартал од 2024 година). Притоа, застапеноста на пролонгираните кредити е повисока во портфолиото кон нефинансиските друштва, каде што пролонгираните кредити учествуваат со 7,4%, во споредба со секторот „домаќинства“ каде што учеството на овие кредити е ниско (0,7%). Ризичноста на пролонгираните кредити е слична со вкупното кредитно портфолио кон претпријатијата и домаќинствата.

Банките се внимателни при примената на макропрудентните мерки за квалитетот на кредитната побарувачка (на кредитобарателите). Показателите ДСТИ и ЛТВ за новоодобрените кредитни изложености кон физичките лица се под нивоата пропишани во регулативата и се намалија во текот на третиот квартал од 2024 година, на 34,1% и 62,6%, соодветно.

¹¹ Намалувањето на редовните реструктурирани кредити на претпријатијата најмногу произлегува од намалената кредитна изложеност кон „трговијата на големо и мало“.

¹² Со состојба на 30.9.2024 година, во кредитните портфолија на нефинансиските правни лица и домаќинствата, реструктурираните кредити учествуваат со 3% и 0,2%, соодветно.

1.2 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Отпорноста на домашниот банкарски систем се потврдува со резултатите од симулацијата на зголемување на кредитниот ризик. Имено, при одделните хипотетички сценарија, **стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8%.** При поекстремна симулација за зголемување на кредитниот ризик, односно при премин на 30% од кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, од постојната кон следните две категории со повисока ризичност, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува за 5 п.п. во однос на почетното ниво, односно од 19,0% на 14%, што е минимално подобар резултат од минатиот квартал.

Графикон бр. 13 Ефекти врз стапката на адекватност на капиталот од прекласификација на најголемите кредитни изложености кон нефинансиските субјекти (вклучително и поврзаните лица) во категорија со повисока ризичност

Извор: Кредитниот регистар на Народната банка и пресметки на Народната банка.

Кај симулацијата на остварување на ризикот од концентрација во кредитното портфолио, преку претпоставка за премин на 5-те најголеми клиенти од нефинансискиот сектор на секоја банка, од тековната категорија на ризик (претежно „А“), кон категоријата на ризик „В-нефункционално“, стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарскиот систем се намалува од почетните 19,0% на 16,8%. Ова е малку подобар резултат во споредба со претходниот квартал, кога адекватноста на капиталот при истата симулација се намали за 2,5 п.п. На 30.9.2024 година, стапката на адекватност на капиталот не паѓа под 8% кај ниту една банка, а намалувањето би се движело во интервал од 0,5 до 4,2 процентни поени.

Отпорноста на банкарскиот систем се испитува и преку спроведување **екстремна симулација којашто се заснова на комбинација од осум¹³ симулации на**

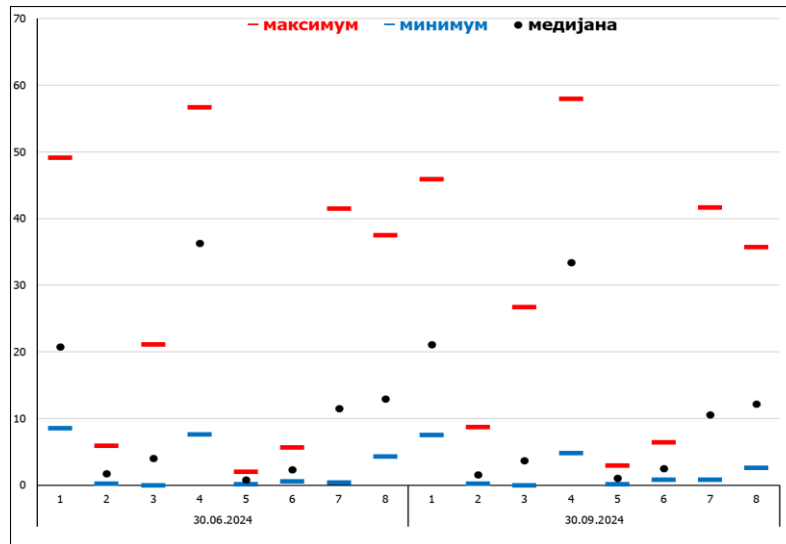
¹³ Осумте хипотетички шокови на изложеноста на ризик кон нефинансиските субјекти за секоја банка се следниве: 1. целосна ненаплата на постоечката нефункционална кредитна изложеност; 2. дел од редовните кредити кај коишто има доцнење над 31 ден добиваат нефункционален статус; 3. вкупната редовна реструктурирана изложеност што тековно нема доцнење во

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

хипотетичко влошување на квалитетот на кредитното портфолио кон нефинансискиот сектор. И при оваа екстремна симулација адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под пропишаниот минимум. Имено, по оваа симулација, стапката на адекватност на капиталот се намалува за 5 процентни поени до нивото од 13,8%¹⁴ (5,2 п.п. на 30.6.2024 година). Шоковите би довеле до апсорпција на 26,5% од почетната стапка на адекватност на капиталот, што е под нивото од претходниот квартал за 1 п.п. (27,5%). Најголем ефект врз стапката на адекватност на капиталот имаат претпоставените нови реструктурирања на изложеноста на кредитен ризик што банките би ги спроведувале на редовната изложеност кај којашто тековно нема доцнење во исполнувањето на паричните обврски (придонес од 38,8% во намалувањето на адекватноста на капиталот), по што следат целосната ненаплатливост на постоечката нефункционална изложеност (придонес од 19,2%) и влошувањето на квалитетот на кредитната изложеност каде што има договорена еднократна отплата на главницата и којашто достасува во наредната година (придонес од 17,3%).

Графикон бр. 14 Распределба на новите очекувани кредитни загуби по одделни шокови во проценти

Извор: Пресметки на Народната банка, врз основа на податоци доставени од страна на банките.

исполнувањето на паричните обврски добива нефункционален статус; 4. нови реструктурирања на редовната кредитната изложеност; 5. Дел од кредитите со одобрен грејс-период добива нефункционален статус; 6. Дел од пролонгираната изложеност добива нефункционален статус; 7. Дел од редовната, нереструктурирана и непролонгирана кредитна изложеност што тековно нема доцнење во отплатата, добива нефункционален статус; и 8. Дел од редовните кредити кај коишто има задоцнување во отплатата до 31 ден го зголемуваат периодот на доцнење повеќе од 31 ден. Покриеноста со исправка на вредност по секој од осумте шока е иста како пред шокот.

¹⁴ Почетната стапка на адекватност на капиталот на банкарскиот систем е без РБСМ АД Скопје, којашто е исклучена од оваа симулација.

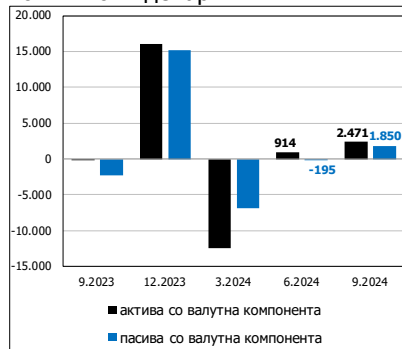
2. Валутен ризик

Директната изложеност на банкарскиот систем на валутниот ризик во третото тримесечје од 2024 година не е висока. Учеството на отворената девизна позиција во сопствените средства забележа мало зголемување до 7,6%, но и натаму е значително под пропишаната регулаторна граница од 30%. Исто така, индиректната изложеност на банкарскиот систем на валутниот ризик и натаму се намалува, што главно се темели на намаленото учество на кредитите со валутна компонента на претпријатијата. Во услови кога кредитите во евра преовладуваат во структурата на кредитите со валутна компонента, спроведувањето на стратегијата на целење на девизниот курс има клучна улога во ублажувањето на ризикот од остварувањето на индиректниот валутен ризик.

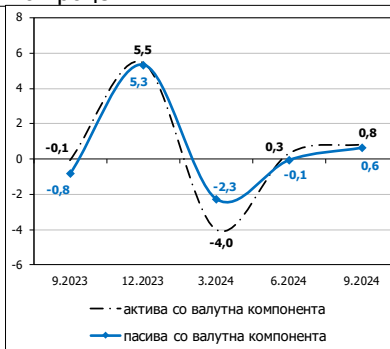
Графикон бр. 15

Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента*

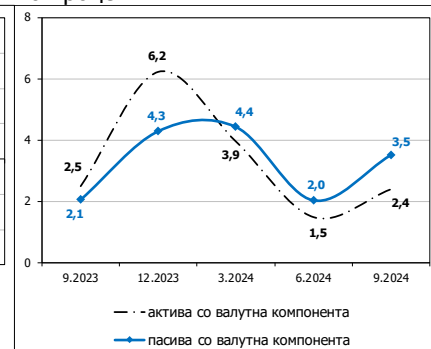
во милиони денари

во проценти

во проценти

Извор: Народната банка, односно извештајот за отворена девизна позиција, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Средствата се на нето-основа, намалени за исправката на вредноста за побарувањата коишто се класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во согласност со регулативата за управување со валутниот ризик. РБСМ не е вклучена во анализата бидејќи на РБСМ не се применуваат прописите за отворената девизна позиција.

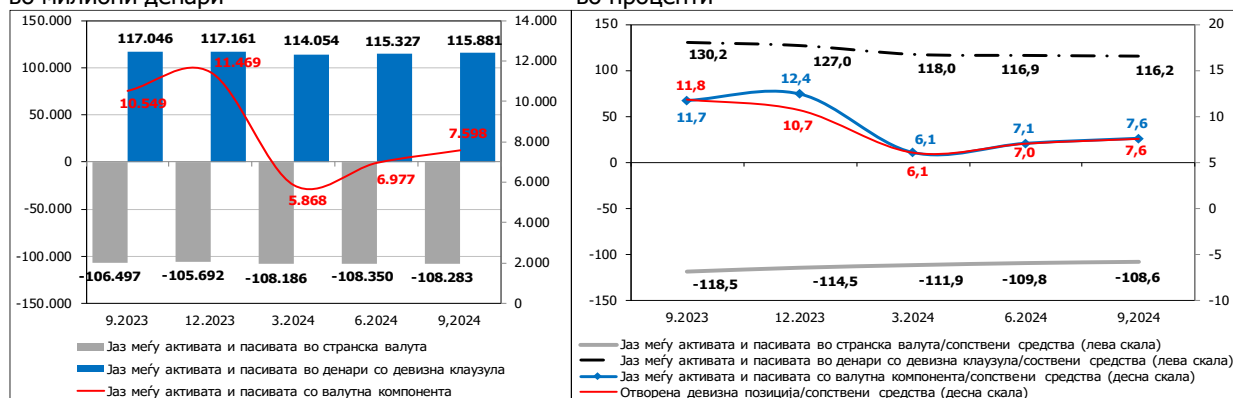
Јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во третиот квартал од 2024 година изнесуваше 7.598 милиони денари, што претставува зголемување за 8,9% во однос на претходниот квартал. Проширениот позитивен јаз се јавува како резултат на изразениот раст на активата (за 2.471 милион денари или за 0,8%)¹⁵ од растот на пасивата (за 1.850 милиони денари или за 0,6%)¹⁶. Притоа, се прошири позитивниот јаз меѓу активата и пасивата во девизна клаузула, а се стесни негативниот јаз меѓу позициите со девизи. Отворената девизна позиција¹⁷ претставува 7,6% од сопствените средства на крајот на третиот квартал и е повисока за 0,6 процентни поени во споредба со претходниот квартал, но и натаму значително под регулаторната граница од 30%. На годишна основа овој сооднос значително се намали (за 3,1 процентен поен).

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 16

Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно) во милиони денари

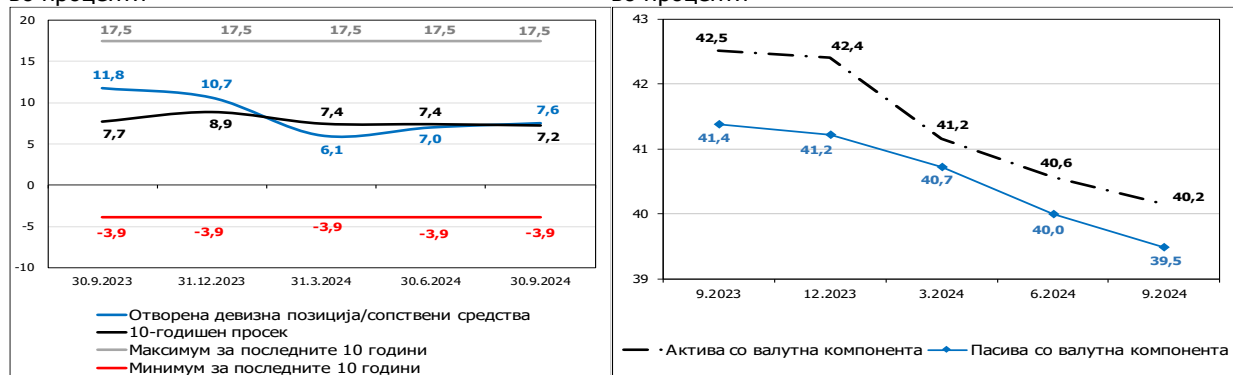

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Растот на активата и пасивата со валутна компонента и натаму е послаб од растот на вкупната актива и пасива, така што продолжува периодот на намалена евроизираност на билансот на банките. Во третиот квартал од 2024 година, учеството на активата и пасивата со валутна компонента во вкупната актива се намали за 0,4 и 0,5 процентни поени, соодветно.

Графикон бр. 17

ОДП/сопствени средства (лево) и учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките (десно) во проценти

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Во рамките на активата, побарувањата се земени на нето-основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Од анализата е исклучена РБСМ.

¹⁵ Зголемувањето на активата со валутна компонента главно произлегува од растот на депозитите во странска валута кај странските банки за 2.006 милиони денари, како и од повисоките финансиски средства коишто се чуваат до достасување за 1.263 милиони денари и расположливи за продажба за 1.119 милиони денари. Од друга страна, растот е ублажен поради намалените кредити во странска валута за 2.287 милиони денари и падот на девизните парични средства за 1.201 милион денари (од коишто средствата на девизната сметка во МИПС се намалија за 1.122 милиона денари).

¹⁶ Зголемувањето на пасивата со валутна компонента е резултат на растот на депозитите во странска валута од физичките лица за 2.687 милиони денари и на тековните сметки и другите краткорочни обврски за 949 милиони денари, а растот е ублажен со намалените депозити во странска валута од нерезидентите за 2.133 милиони денари.

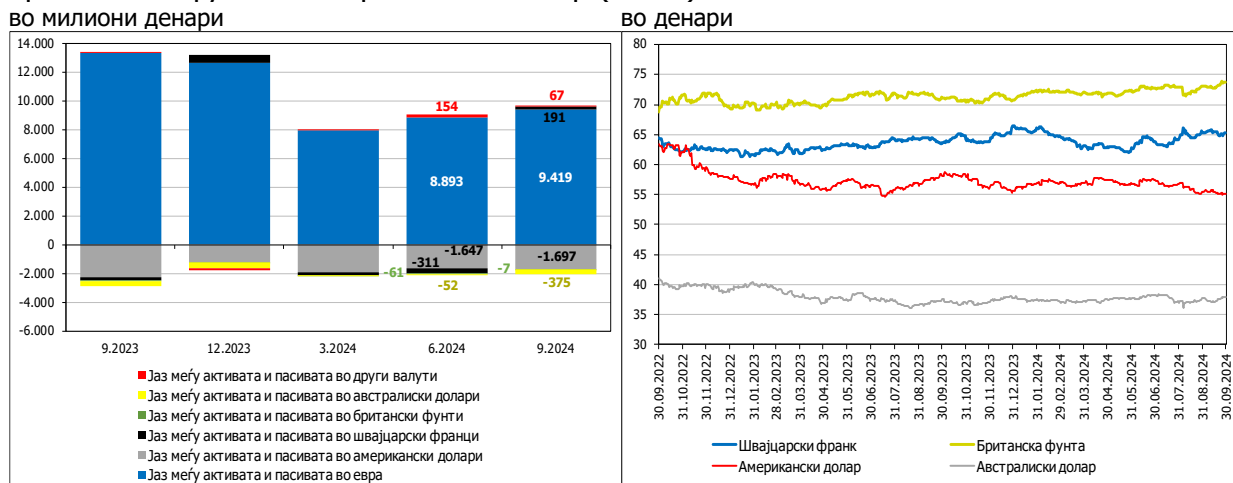
¹⁷ Во пресметката на отворената девизна позиција, покрај јазот меѓу билансната актива и пасива со валутна компонента се вклучува и јазот меѓу вонбилансната актива и пасива со валутна компонента.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 18

Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента по валути (лево) и движење на курсот на денарот во однос на американскиот долар, швајцарскиот франк, британската фунта и австралискиот долар (десно)

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано по одделни валути, зголемувањето на позитивниот јаз во третото тримесечје од 2024 година се должи на проширената долга позиција кај средствата со еврокомпонента, како и на променетата кратка во долга позиција кај средствата со валутна компонента во швајцарски франци. Позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со еврокомпонента на тримесечна основа порасна за 526 милиони денари или за 5,9%, што е резултат на повисокиот раст на активата отколку на пасивата кај оваа валута¹⁸. Негативниот јаз меѓу активата и пасивата со доларска компонента забележа проширување во споредба со претходното тримесечје (за 50 милиони денари или за 3,0%), што се јавува во услови на повисок раст на пасивата отколку на активата кај оваа валута¹⁹. Агрегатната девизна позиција на банките кај другите валути и натаму е кратка²⁰, но нејзиниот придонес во вкупниот јаз е многу мал поради ниското учество на овие валути во валутната структура на активата и пасивата.

¹⁸ Активата со еврокомпонента се зголеми за 2.041 милион денари или за 0,8%, а растот е последица на зголемените депозити во евра во странски банки за 2.833 милиони денари, финансиските средства во евра коишто се чуваат до достасување за 776 милиони денари и кредитите во денари со евроклаузула за 764 милиони денари, а растот е ублажен со намалувањето на кредитите во евра за 2.236 милиони денари. Пасивата со еврокомпонента порасна за 1.516 милиони денари или за 0,6%, а главно се должи на зголемените депозити во евра од физичките лица за 2.919 милиони денари, а позначително намалување се јавува кај депозитите во евра од нерезидентите за 1.930 милиони денари.

¹⁹ Активата со доларска компонента се зголеми за 376 милиони денари или за 1,9%, а растот главно е резултат на зголемувањето на финансиските средства во долари коишто се расположливи за продажба за 901 милион денари и на финансиските средства во долари коишто се чуваат до достасување за 488 милиони денари, а позначително опаѓање бележат паричните средства, паричните еквиваленти, златото и благородните метали за 798 милиони денари. Пасивата со доларска компонента порасна за 426 милиони денари или за 2,0%, што главно е последица на зголемената состојба на тековните сметки и другите краткорочни обврски во долари за 686 милиони денари, а растот е ублажен со намалените доларски депозити за 383 милиони денари.

²⁰ Девизната позиција кај швајцарскиот франк премина од кратка во долга и изнесува 191 милион денари, негативниот јаз кај британската фунта е значително стеснет и изнесува 7 милиони денари, а негативниот јаз кај австралискиот долар бележи повеќекратно проширување и изнесува 375 милиони денари. Агрегатната девизна позиција кај останатите неспомнати валути е долга во износ од 67 милиони денари и бележи стеснување во споредба со претходниот квартал.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Табела бр. 3

Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента во проценти

Валута	30.6.2024		30.9.2024	
	Актива	Пасива	Актива	Пасива
Евро	90,4	89,5	90,3	89,4
Американски долар	6,6	7,3	6,6	7,4
Швајцарски франк	1,3	1,4	1,5	1,5
Австралиски долар	0,5	0,6	0,4	0,5
Британска фунта	0,5	0,5	0,5	0,5
Останато	0,8	0,7	0,7	0,7
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кредитите со валутна компонента кон нефинансиските субјекти во третото тримесечје од 2024 година забележаа пад на учеството во вкупните кредити, што укажува на пониска индиректна изложеност на банкарскиот систем на валутниот ризик. На 30.9.2024 година, учеството на кредитите со валутна компонента се намали за 0,9 процентни поени на квартална основа и изнесуваше 39,5%. Намалувањето во целост се должи на пониското учество на кредитите на претпријатијата, а учеството на кредитите на домаќинствата е непроменето. Исто така, треба да се има предвид дека 99,9% од кредитите со валутна компонента се во евра или во денари со евроклаузула, така што спроведувањето на политиката на фиксен девизен курс е многу важно за ублажувањето на ефектот од можното остварување на индиректниот валутен ризик.

Табела бр. 4

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки												Агрегатна девизна позиција/сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/сопствени средства												
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Британска фунта		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	3	2	7	5	9	2	9	2	5	3	11	1	5
од 5% до 10%	2												2
од 10% до 20%	4												4
од 20% до 30%	1												1
над 30%													

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

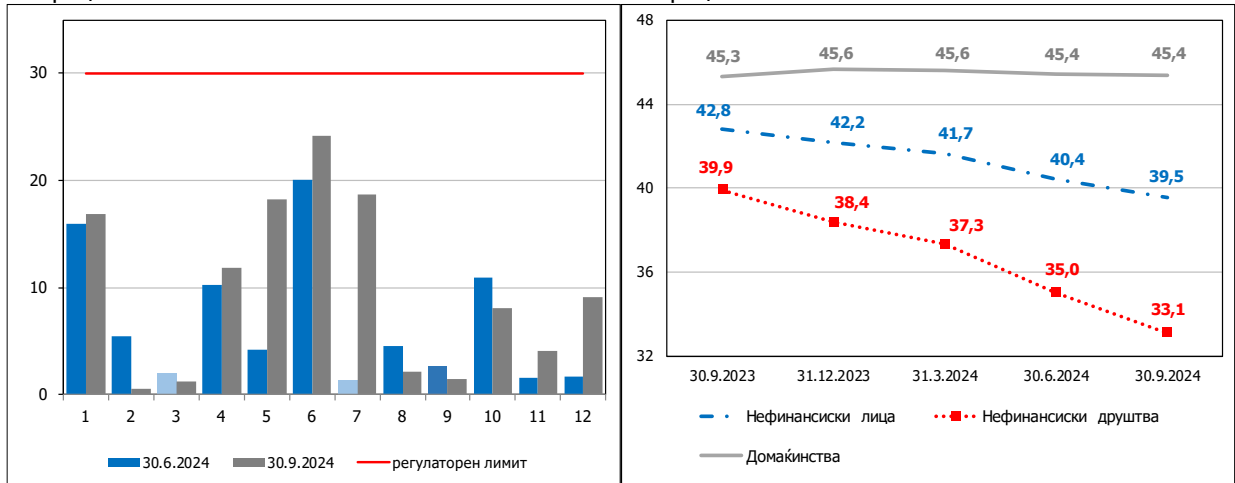
Долга агрегатна девизна позиција во однос на сопствените средства на 30.9.2024 година бележат сите банки и таа кај сите е под регулаторната граница од 30%. Интервалот на соодносите по одделни банки се движи од 0,5% до 24,2% и е проширен во споредба со претходниот квартал.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 19

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства по одделни банки* (лево) и учество на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити (десно) во проценти

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Столпчињата со посветли нијанси се однесуваат на банките коишто имаат кратка девизна позиција, но се прикажани во апсолутна вредност. Од анализата е исклучена РБСМ.

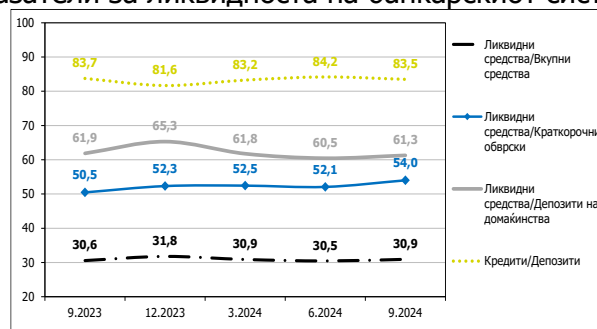
3. Ликвидносен ризик

Во третиот квартал од 2024 година, ликвидносната позиција на банкарскиот систем е стабилна и дополнително зајакна. Поткрепено од натамошниот депозитен раст, ликвидните средства на банкарскиот систем квартално се зголемија за 3,4%. Во нивната структура, најголем раст бележат паричните средства и пласманите на банките во државни обврзници. Раст бележат и пласманите на банките во странски државни хартии од вредност, како и краткорочните депозити пласирани во странски банки (депозитите преку ноќ и од еден до три месеци, а нешто помалку и депозитите до еден месец). Со тоа, показателите преку кои се следи и се оценува ликвидноста забележаа мали нагорни поместувања и главно се задржаа во рамките на нивните стабилни, задоволителни нивоа. Стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем (англ. Liquidity Coverage Ratio) е значително повисока од регулаторниот минимум, што го потврдува солидниот обем на ликвидни средства со која располагаат банките. Јазот меѓу договорените парични приливи и одливи до една година традиционално е негативен, но банките очекуваат релативно високо ниво на стабилност на депозитите, како главен извор на финансирање на нивните активности. Резултатите од стрес-тестовите упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на претпоставените екстремни, поединечни и комбинирани ликвидносни одливи.

3.1. Показатели за ликвидноста

Во третиот квартал од 2024 година, при раст на ликвидните средства на банкарскиот систем, показателите за ликвидноста бележат зголемување, но главно се задржаа на вообичаените задоволителни нивоа. Така, ликвидните средства учествуваат во вкупната актива на банките со 30,9% и овозможуваат покриеност на повеќе од половината од краткорочните обврски и депозитите од домаќинствата со ликвидни средства (од 54% и 61,3%, соодветно²¹).

Графикон бр. 20 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем, во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

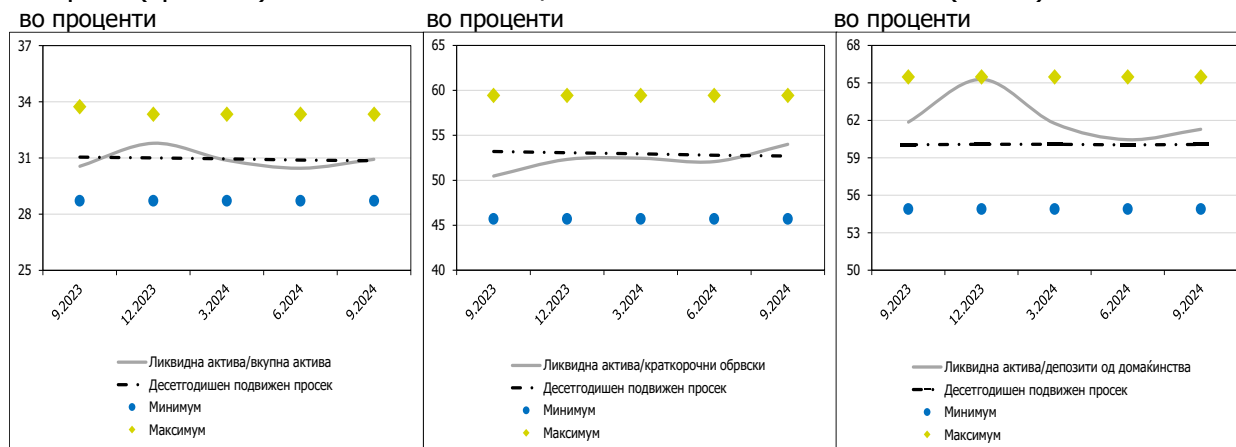
Забелешка: При пресметката на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

²¹ По одделни банки, на 30.9.2024 година, учеството на ликвидните во вкупните средства е помеѓу 22,5% и 48,9%, со медијана од 28,3% (септември 2023 година: помеѓу 20,7% и 50,1%). Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е помеѓу 42% и 84,5%, со медијана од 53,5% (септември 2023 година: помеѓу 35,2% и 76%), а покриеноста на депозитите од домаќинствата со ликвидни средства меѓу 40,7% и 90,8%, со медијана од 68,7% (септември 2023 година: помеѓу 37,3% и 114,5%). „Развојна банка на Северна Македонија“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

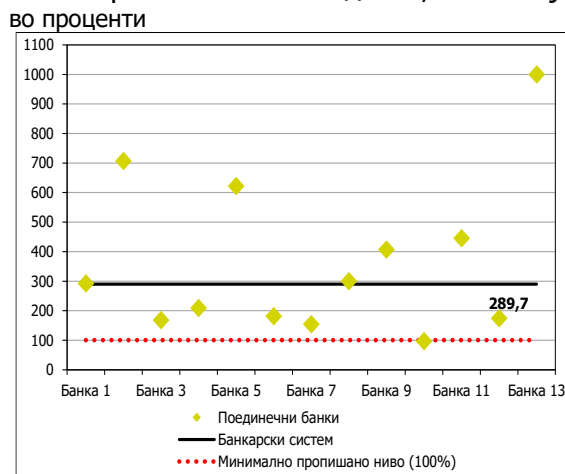
Графикон бр. 21 Ликвидна актива / вкупна актива (лево), ликвидна актива / краткорочни обврски (средина) и ликвидна актива / депозити на домаќинствата (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем (англ. Liquidity Coverage Ratio) изнесува 289,7% и е значително повисока од регулаторниот минимум (100%²²), што го потврдува задоволителниот обем на ликвидност со кој располага македонскиот банкарски систем. По одделни банки, стапката на покриеност со ликвидност достигнува до 1000% (со медијана од 292,1%), што исто така упатува на прифатливи рамки на ликвидносниот ризик на кој се изложени банките и стабилно управување со ликвидноста од нивна страна.

Графикон бр. 22 Стапка на покриеност со ликвидност, со состојба на 30.9.2024 година

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според валутните карактеристики на ликвидните средства и обврските, во третиот квартал од 2024 година, подобрување бележат показателите и за

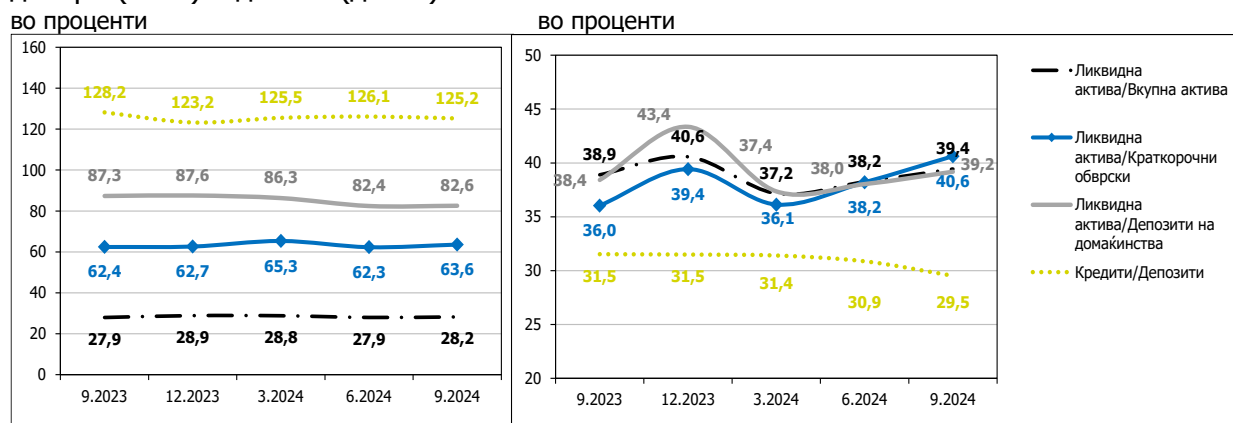
²² Покрај на збирна основа, банките се должни да утврдуваат и да следат стапка на покриеност со ликвидност според секоја значајна валута за банката (секоја валута чиешто учество во вкупните билансни обврски на банката изнесува најмалку 5%). Притоа, не е пропишано минимално ниво за стапките на покриеност со ликвидност според валутата. На 30.9.2024 година, стапките на покриеност со ликвидност за двете значајни валути, евра и денари, изнесуваат 109% и 310,6%, соодветно.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

денарската²³ и за девизната ликвидност, што соодветствува со кварталното зголемување на денарската (за 3,1%) и девизната ликвидност (за 4,1%). Показателите за денарската ликвидност и натаму се на повисоко ниво во споредба со показателите за девизната ликвидност, што се должи на повисокото структурно учество на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките. Пониското ниво на показателите за девизната ликвидност, во споредба со денарската ликвидност, го нагласува значењето на соодветниот обем на девизните резерви и присуството на Народната банка на девизниот пазар (заради одржување стабилен девизен курс) за покривање на побарувачката на девизни парични средства²⁴.

Графикон бр. 23 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата – денари (лево) и девизи (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.2. Динамика и состав на ликвидните средства

На крајот од третиот квартал од 2024 година, ликвидните средства²⁵ на банкарскиот систем изнесуваа 230.871 милион денари. При забрзан квартален раст на депозитната база (за 2,3%), ликвидните средства на банкарскиот систем забележаа зголемување за 3,4%, односно за 7.658 милиони денари. Анализирano според одделните финансиски инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, зголемувањето беше најизразено кај паричните средства (готовина и средства на сметките кај Народната банка), коишто се зголемија за 15.245 милиони денари, или за 40,8%²⁶. По нив следи растот на

²³ Побарувањата и обврските со валутна клаузула се сметаат како денарски, бидејќи нивниот паричен тек е во денари.

²⁴ Европската централна банка (ЕЦБ) ѝ овозможи на Народната банка пристап до девизна ликвидност во евра, со соодветно обезбедување. Овој пристап е овозможен во форма на репо-линија, уште од август 2020 година, во вкупна вредност од 400 милиони евра, а крајниот рок на примена на репо-линијата е продолжуван неколкупати (последно, до 31 јануари 2025 година). Досега не беа користени средства од оваа репо-линија. Повеќе детали се достапни на следнава врска: https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/liquidity_lines/html/index.en.html.

²⁵ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка (до износот којшто банките смеат да го користат на дневна основа), расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентни сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

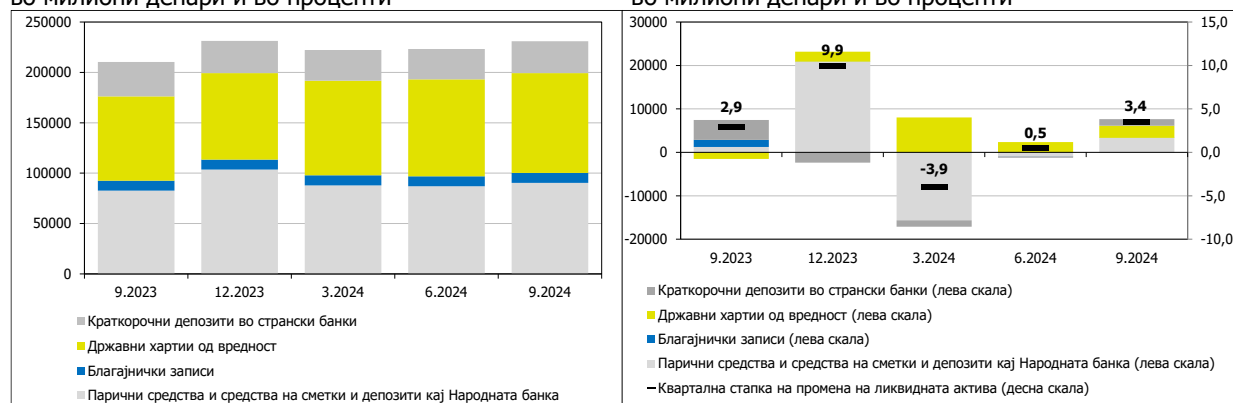
²⁶ Денарските парични средства се зголемија за 16.446 милиони денари (најмногу средствата на денарската сметка на Народната банка, за 15.463 милиони денари), додека девизните парични средства забележаа пад од 1.201 милион денари (најмногу средствата на девизната сметка во МИПС, за 1.122 милиона денари).

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

пласманите на банките во државни обврзници (за 2.258 милиони денари или за 3,3%), во странски државни хартии од вредност за 1.586 милиони денари (или за 31,8%) и краткорочните депозити во странски банки за 1.529 милиони денари (или за 5,1%)²⁷. Наспроти тоа, пласманите на банките во расположливи депозити преку ноќ и на седум дена кај Народната банка се намалија за 6.130 милиони денари (или за 70,7%) и за 5.750 милиони денари (или за 14,1%), соодветно²⁸. Исто така, пад бележат и пласманите на банките во државни записи (за 1.074 милиони денари, или за 4,7%), средствата на кореспондентните сметки (за 810 милиони денари, или за 10,6%), додека, пак, пласманите на банките во благајнички записи бележат минимален раст за 3 милиони денари, или за 0,03%²⁹.

Графикон бр. 24 Ликвидни средства, структура (лево) и промена (десно)
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.3. Рочна структура на договорените приливи и одливи од средствата и обврските на банките

Со состојба на 30.9.2024 година, во рочната структура на приливите и одливите на банките преовладуваат договорените приливи во временскиот блок над една година и договорените одливи во временскиот период до седум дена. Притоа, најголемиот јаз помеѓу приливите и одливите на банките се забележува токму во временските периоди до седум дена (негативен јаз) и над една година (позитивен јаз), што произлегува од вклучувањето на обврските по видување и без утврдена рочност во рочниот сегмент до седум дена (овие депозити опфаќаат 62,9% од вкупните депозити) и заради побарувањата врз основа на кредити вклучени во рочните сегменти над една година (долгорочните кредити на ниво на банкарскиот систем опфаќаат околу 80% од вкупните кредити на нефинансиските субјекти). Во однос на активата на банкарскиот систем, збирниот јаз до 7 дена и збирниот јаз до 1 година изнесуваат 37,2% и 24,8%, соодветно.

²⁷ Раст на краткорочните орочени депозити на банките пласирани во странски банки за 2.340 милиони денари, или за 10,4% (во најголем дел депозити преку ноќ и од еден до три месеци, а нешто помалку и депозити до еден месец).

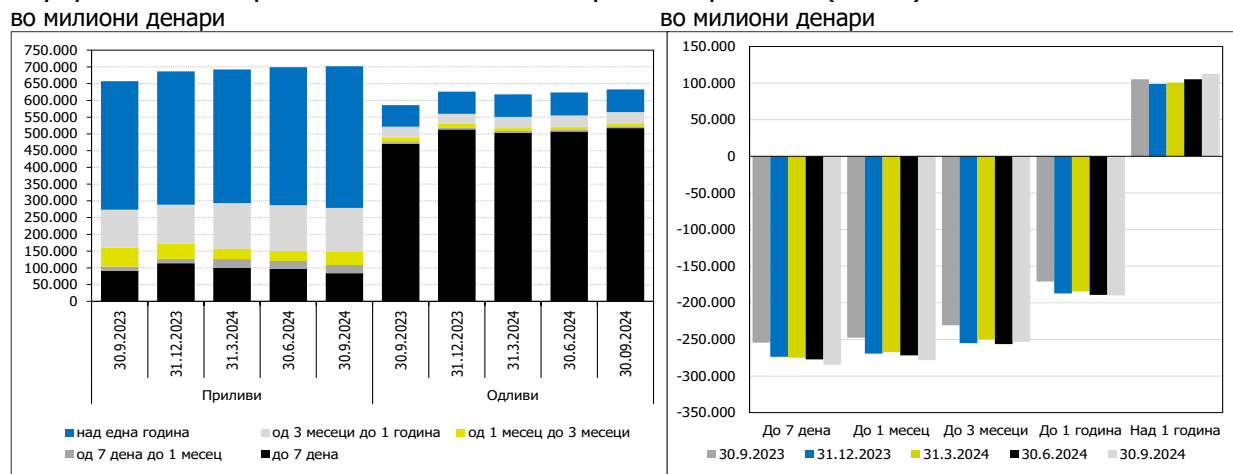
²⁸ Каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ и на седум дена се непроменети, односно се задржаа на нивото од 4,20% и 4,25%.

²⁹ Во третото тримесечје од 2024 година, Народната банка започна со претпазливо нормализирање на монетарната политика, односно во септември, основната каматна стапка беше намалена за 0,25 п.п., а во октомври за дополнителни 0,25 п.п. до нивото од 5,8%. Понудениот износ на благајнички записи е непроменет и изнесува 10.000 милиони денари.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

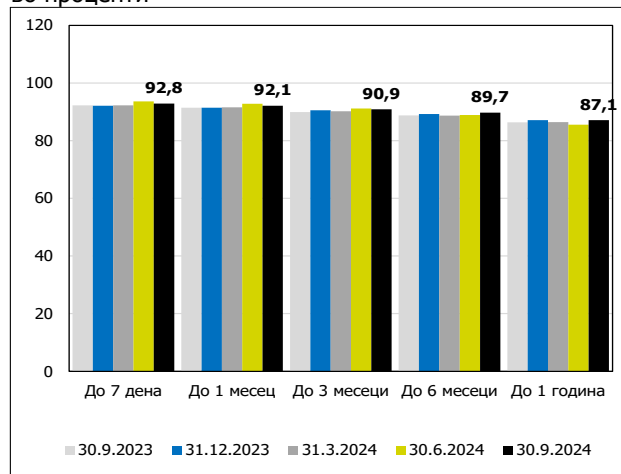
Графикон бр. 25 Рочна структура на приливите и одливите врз основа на билансните средства и обврски (лево) и збиен јаз меѓу договорените приливи и одливи, со вклучување на збирниот износ на неоптоварените средства (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 26

Очекувана стабилност на депозитите, според преостанатиот период до достасување во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Банките очекуваат задржување на стабилноста на депозитите како главен извор на финансирање на нивните активности. Во согласност со однесувањето на депонентите, банките проценуваат дека најголемиот дел од договорените парични одливи (или 87,1%) врз основа на депозити нема да се остварат од страна на депонентите во следните 12 месеци, што ги ублажува ризиците од изразениот негативен краткорочен јаз.

3.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

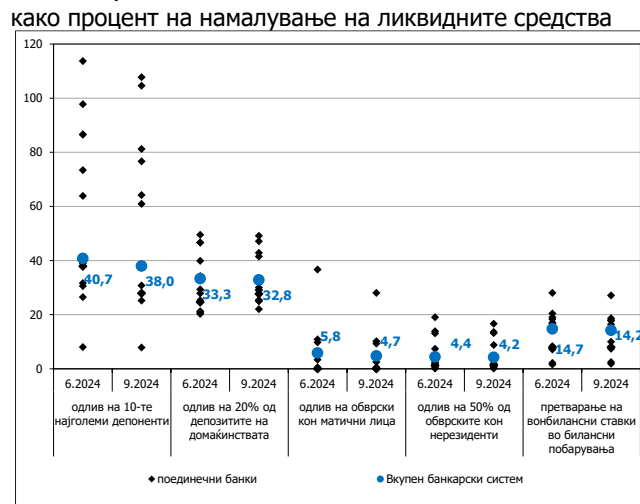
На 30.9.2024 година, резултатите од спроведените стрес-симулации за ликвидносни шокови покажуваат добар капацитет на банкарскиот систем,

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

којшто располага со доволно ликвидни средства за да се справи соодветно со симулираните парични одливи. Отпорноста на македонскиот банкарски систем на ликвидносни шокови се потврдува преку резултатите од сите поединечни симулации на ликвидносни шокови, а речиси целосно искористување (или 94%) на ликвидните средства би настанало само при значително екстремната симулација на ликвидносен шок, којшто опфаќа комбинирани одливи³⁰ на средства од банките врз повеќе основи. Со оглед на екстремноста на претпоставката, за потребите на оваа симулација, вообичаениот опфат на ликвидните средства се проширува и со други финансиски инструменти³¹ во сопственост на банките, за кои се смета дека банките брзо и лесно ќе ги наплатат или ќе ги претворат во парични средства при недостаток на ликвидни средства.

Графикон бр. 27 Придонес на одделните шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

При поединечните симулации на ликвидносни шокови, високото ниво на ликвидни средства со кое располагаат македонските банки овозможува намирување на сите претпоставени, поединечни, екстремни ликвидносни одливи. Најголемо намалување на ликвидните средства се случува при симулацијата на одлив на депозитите на десетте најголеми депоненти, а значењето на оваа симулација за одделните банки е различно, со оглед на разликите во степенот на концентрацијата на депозитите. Спротивно на тоа, кај симулацијата на остварувањето на репутациониот ризик и губењето на довербата на населението во банките претставена преку одлив на 20% од

³⁰ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на десетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, во согласност со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот, нивната исплата е регулирана), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористени лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансните побарувања. При симулациите за ликвидносни шокови е исклучена „Развојната банка на Северна Македонија“ АД Скопје.

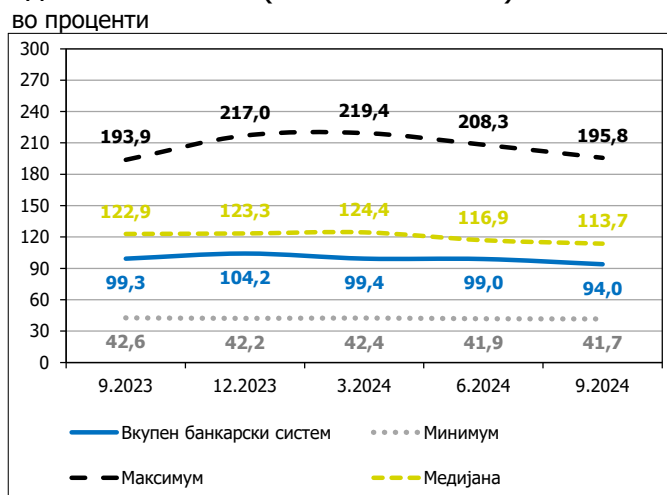
³¹ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти: средствата во резервниот гарантен фонд кај КИБС, долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

депозитите на домаќинствата има поголема сличност во резултатите за одделните банки, со што се потврдува важноста на довербата на јавноста во банкарскиот систем. При претпоставеното претворање на определени вонбилансни обврски на банките во билансни побарувања³², банките би потрошиле околу 15% од своите ликвидни средства. Малото учество на обврските кон нерезидентите, како и кон матичните лица во структурата на вкупните извори на финансирање на банките придонесува за скромно влијание на шоките поврзани со нив врз вкупниот резултат од оваа симулација.

Графикон бр. 28 Намалување на ликвидните средства по симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

³² Се претпоставува одлив на средства како резултат на претворање определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања.

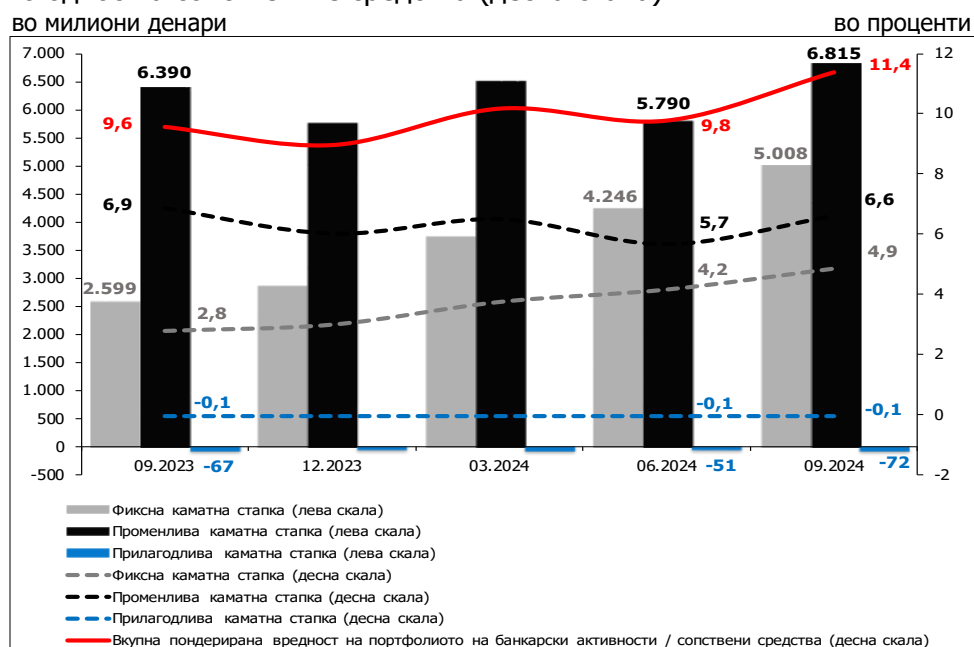

4. Ризик од промена на каматните стапки

Изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности³³ се зголеми во третиот квартал од 2024 година, изразено преку зголемената пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности³⁴, којашто достигна 11,4% од сопствените средства. Изложеноста на индиректниот каматен ризик, мерена преку учеството на кредитите со прилагодлива или променлива каматна стапка во вкупните кредити и натаму е голема, но бележи намалување.

Графикон бр. 29

Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности*, износ (лева скала) и во однос на сопствените средства (десна скала)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја означува потенцијалната загуба на економската вредност на ова портфолио, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поена.

³³ Во согласност со регулативата, изложеноста на банките на ризикот од промена на каматните стапки којшто произлегува од банкарските активности се следи преку нето-износот на каматочувствителните средства и обврски (главно кредити и депозити), на кои е применет неповолен каматен шок за раст на каматните стапки за 2 процентни поена, распоредени во временски зони според периодот во кој ќе се случи промената на каматните стапки. Притоа, средствата и обврските со фиксни каматни стапки се распоредуваат според периодот на достасување, со променливи каматни стапки според периодот на преоцена на висината на каматната стапка и со прилагодливи каматни стапки според веројатноста и зачестеноста на промената на каматните стапки. Кредитите со анuitетска отплата коишто се со комбинирана каматна стапка (одреден период фиксна, а по тој период променлива каматна стапка), се распоредуваат во временските зони според фактичкото достасување на анuitетите во периодот на важење на фиксната каматна стапка (за износот којшто фактички достасува во тој период), а преостанатиот износ на кој во иднина ќе започне да се применува променливата каматна стапка се прикажува во соодветните идни временски зони според периодот на преоцена на висината на променливата каматна стапка. Вака утврдениот нето-износ на каматочувствителните средства и обврски се нарекува пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности.

³⁴ Ова намалување најмногу произлегува од преместувањето на значителен дел од кредитите со променлива каматна стапка од временска зона со подолг кон временска зона со пократок период до следната преоцена на каматните стапки.

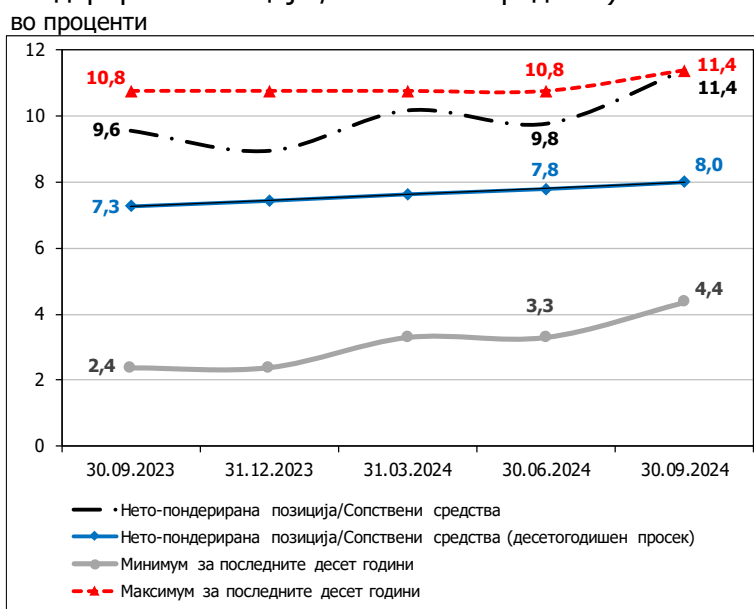

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Споредено со претходниот квартал, вкупната нето пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности³⁵ се зголеми за 1.766 милиони денари, или за 17,7%, што предизвика зголемување на нејзиното учество во сопствените средства (како регулаторна мерка за изложеноста на директниот каматен ризик во портфолиото на банкарски активности) за 1,6 процентни поени, до нивото од 11,4%. По одделна банка, овој сооднос се движи во интервал од 2% до 16,8% и е под пропишаниот праг од 20%³⁶.

Графикон бр. 30

Показател за изложеноста на ризикот од промена на каматните стапки од банкарските активности (нето пондерирана позиција / сопствени средства)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кварталниот раст на нето пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности, произлегува најмногу од зголемените активности со променлива и фиксна каматна стапка. Пондерираната вредност на портфолиото со променлива каматна стапка се зголеми за 1.026 милиони денари или 17,7% (и на 30.9.2024 година достигна 6,6% од сопствените средства на банкарскиот систем), главно поради преместување на поголемиот дел од пласманите во кредити со променлива каматна стапка (во износ од 163.101 милион денари) од временската зона со период до следната преоцена на каматните стапки до еден месец кон временските зони меѓу еден и шест месеци. Слични преместувања се забележуваат и кај орочените депозити со променлива каматна стапка, но во помал износ (8.630 милиони денари). Пондерираната вредност на портфолиото со фиксна каматна стапка бележи раст од 762 милиона денари или 17,9%, што произлегува од позначителниот раст на пласманите во хартии од вредност и кредити со подолги преостанати рочности (над 2 години), при истовремено намалување на обврските врз основа

³⁵ За објаснување на поимот „пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности“ види ја претходната фуснота.

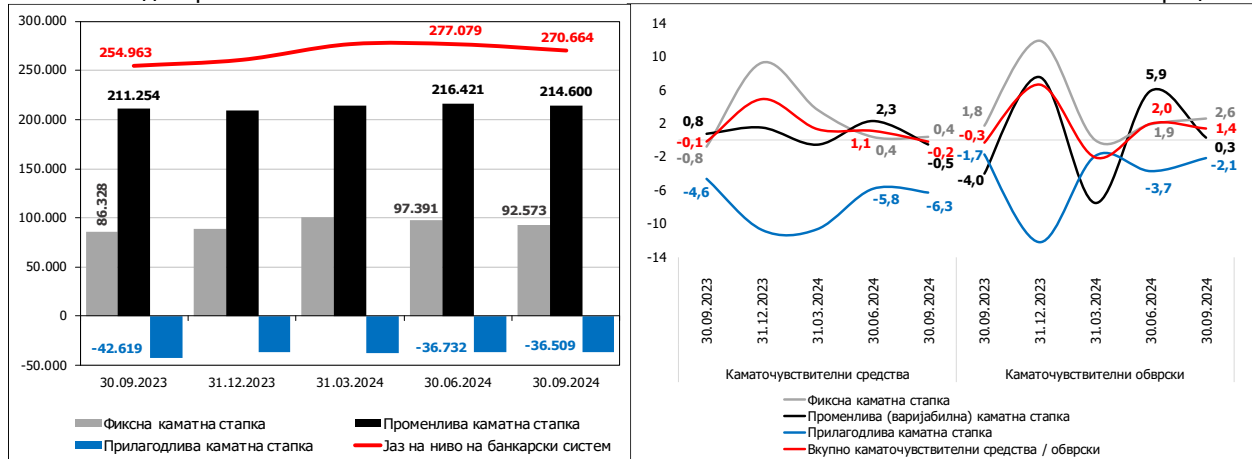
³⁶ Според регулативата, во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката надминува 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да ѝ наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година на орочените депозити во истите временски зони. Пондерираната вредност (нето) на портфолиото со прилагодлива каматна стапка бележи проширување од 21 милион денари, но е многу мала и зафаќа само 0,1% од сопствените средства.

Графикон бр. 31

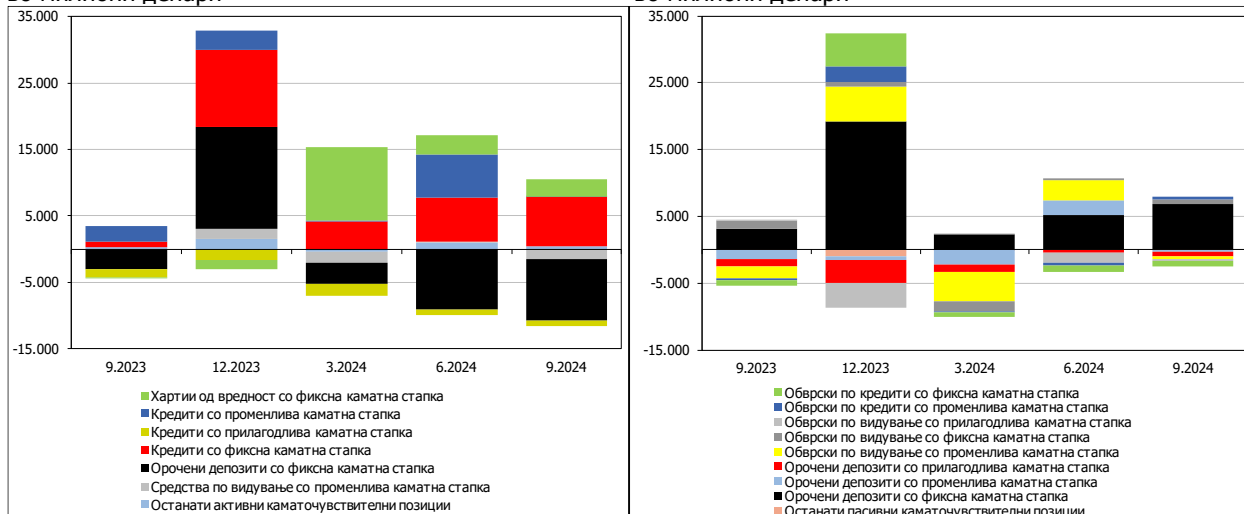
Каматочувствителни средства и обврски според типот на каматната стапка, јаз (лево) и квартална промена (десно) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 32

Квартални промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според типот на инструментот и типот на каматната стапка во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Квартален пад од 6.416 милиони денари или за 2,3% забележа номиналниот (непондериран) јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски. Притоа, позитивниот јаз меѓу позициите со фиксна каматна стапка се стесни за 4,9% или за 4.818 милиони денари (најмногу заради намалувањето на пласманите во орочени депозити, при истовремен раст на обврските врз основа на орочени депозити со овој тип каматни

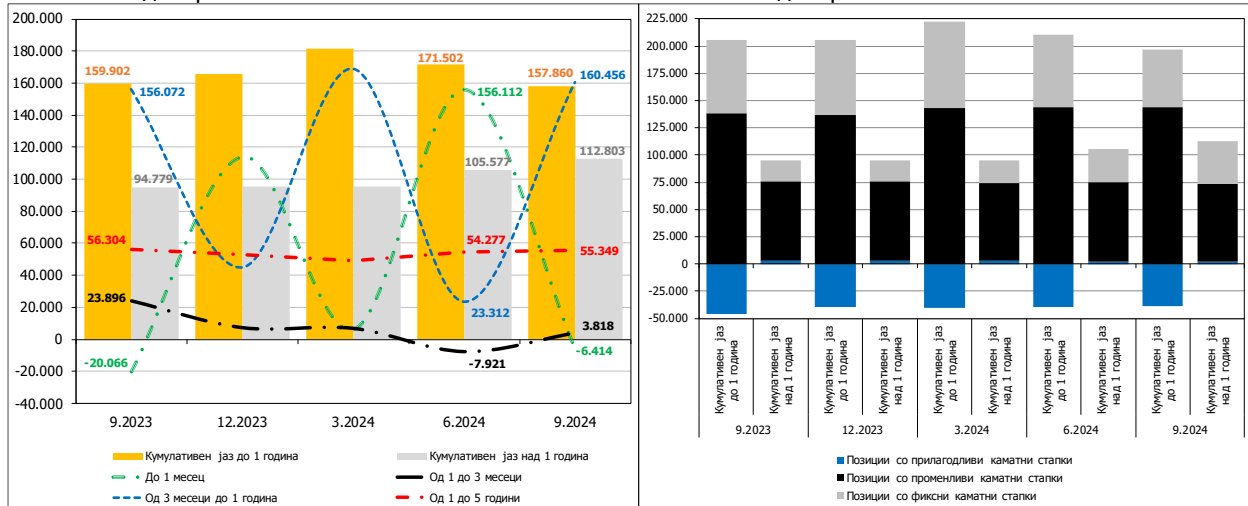

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

стапки), а позитивниот јаз на позициите со променлива каматна стапка исто така се стесни за 1.821 милион денари, или за 0,8% (најмногу заради намалувањето на средствата повидување со овој тип каматни стапки). Негативниот јаз меѓу средствата и обврските со прилагодлива каматна стапка и натаму се намалува (за 223 милиони денари, или за 0,6% што произлегува од поголемиот пад на обврските врз основа на орочени депозити со прилагодлива каматна стапка во споредба со намалувањето на пласманите во кредити со овој тип каматна стапка.) Анализирани според временскиот период до следната преоцена на висината на каматните стапки, покрај споменатото преместување на поголемиот дел од пласманите во кредити и обврските врз основа на орочени депозити со променлива каматна стапка од временската зона до еден месец кон временските зони меѓу еден и шест месеци, позначителни преместувања се јавуваат и кај пласманите во хартии од вредност со фиксна каматна стапка, од временската зона меѓу шест и дванаесет месеци (17.267 милиони денари) кон зоните меѓу еден и шест месеци.

Графикон бр. 33

Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следната преоцена на каматните стапки (лево) и структура на јазот според типот на каматната стапка (десно) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

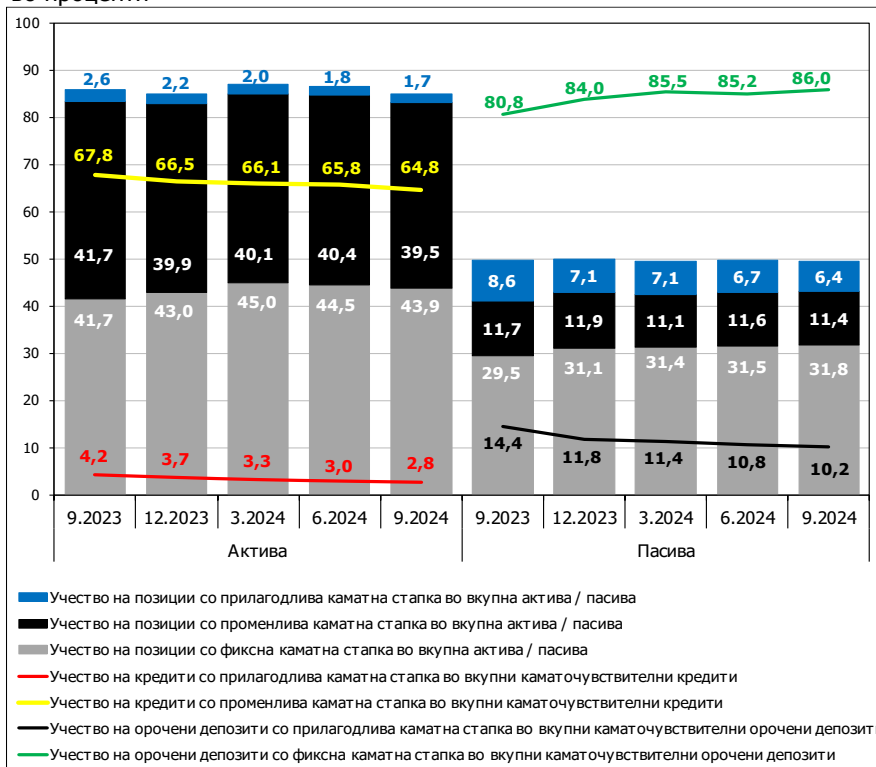
Индиректната изложеност на ризикот од зголемување на каматните стапки, којашто произлегува од присуството на кредитите со прилагодливи и променливи каматни стапки, и натаму е значителна. На 30.9.2024 година, збирното учество на овие кредити во вкупните кредити изнесува 67,6%, што претставува намалување за 1,2 процентни поена во споредба со 30.6.2024 година. Притоа, 64,8% од вкупните кредити имаат променлива каматна стапка, додека 2,8% се со прилагодлива каматна стапка. Треба да се има предвид дека во согласност со регулативата, во извештаите за ризикот од промена на каматните стапки, износот на сите позиции (вклучително и кредитите) кај кои е предвидена примена на различен вид каматна стапка во различни временски периоди до рокот на достасување се распоредува во зависност од видот на каматната стапка што ќе се применува во соодветниот временски период. Така, на 30.9.2024 година, 17,4% од вкупните кредити за потребите на овие извештаи се прикажани како кредити со променлива каматна стапка, во соодветната идна временска зона во која е

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година предвидено да се започне со примена на променлива каматна стапка, иако на нив засега се применува фиксна каматна стапка³⁷.

Графикон бр. 34

Структура на активата и пасивата, според типот на каматната стапка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во анексите кон овој извештај се дадени повеќе детали околу структурата на каматочувствителните позиции на банките.

³⁷ Или со други зборови, на 30.9.2024 година, за 47,4% од износот на кредитите се применува каматна стапка којашто може да се промени (прилагодлива и променлива), а за преостанатите 17,4% (до прикажаните 64,8% на 30.9.2024 година) се применува фиксна каматна стапка, којашто во текот на животниот век на кредитите ќе биде заменета со променлива каматна стапка.

5. Ризик од несолвентност

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем се задржаа на високо и стабилно ниво во третиот квартал од 2024 година. И покрај малку повисокиот раст на активата пондерирана според ризиците во однос на растот на сопствените средства, стапката на адекватност на капиталот се задржа на нивото од 19%, што е највисока вредност во последните седумнаесет години. Растот на сопствените средства во третото тримесечје се должи на вклучување на добивката од тековната година и издавањето капитален инструмент во форма на додатен основен капитал, додека растот на активата пондерирана според ризиците произлегува од зголемената актива пондерирана според кредитниот ризик. Анализирани според намената, во третиот квартал од 2024 година, растот на сопствените средства и еден дел од акумулираните слободни средства се искористија за исполнување на одделните капитални барања, и тоа најмногу на пропишаната стапка на противцикличен заштитен слој на капиталот, којашто е повисока од овој квартал, како и за капиталните барања за покривање на кредитниот ризик и капиталниот додаток утврден со супервизорска оценка. Во услови на солидна профитабилност, со градењето на заштитните слоеви на капиталот и јакнењето на солвентноста на банкарскиот систем се подобрува отпорноста на банките и нивната способност за справување со ризиците и апсорбирање на евентуалните загуби, без да им се загрози стабилноста и способноста за кредитирање на приватниот сектор. На 30.9.2024 година, 9,8% од вкупните сопствени средства остануваат слободни и заедно со заштитните слоеви на капиталот зафаќаат околу 37% од вкупните сопствени средства на банкарскиот систем коишто можат да се искористат за справување со предизвици од различна природа и интензитет. Резултатите од спроведеното стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на симулираниот шок со исклучително екстремни претпоставки ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот систем. Ова е особено значајно земајќи го предвид окружувањето коешто и натаму е неизвесно. Во такви околности, солвентноста на банкарскиот систем којашто е на задоволително ниво значително ги ублажува потенцијалните негативни ефекти од евентуално остварување на ризиците од каква било природа.

5.1. Солвентност и капитализираност на банкарскиот систем

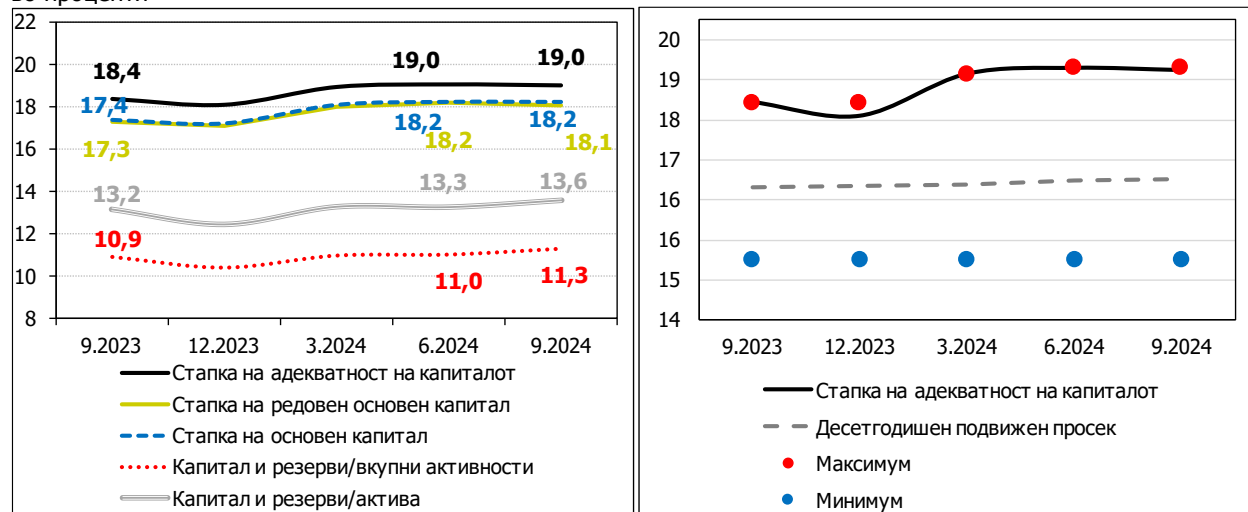
Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем се задржаа на високо и стабилно ниво во третиот квартал од 2024 година. На квартална основа, стапката на адекватност на капиталот се задржа на нивото од 19%, што претставува максимална вредност забележана во изминатите седумнаесет години.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 35 Показатели за солвентноста и капитализираноста (лево) и движење на стапката на адекватност на капиталот (десно)

во проценти

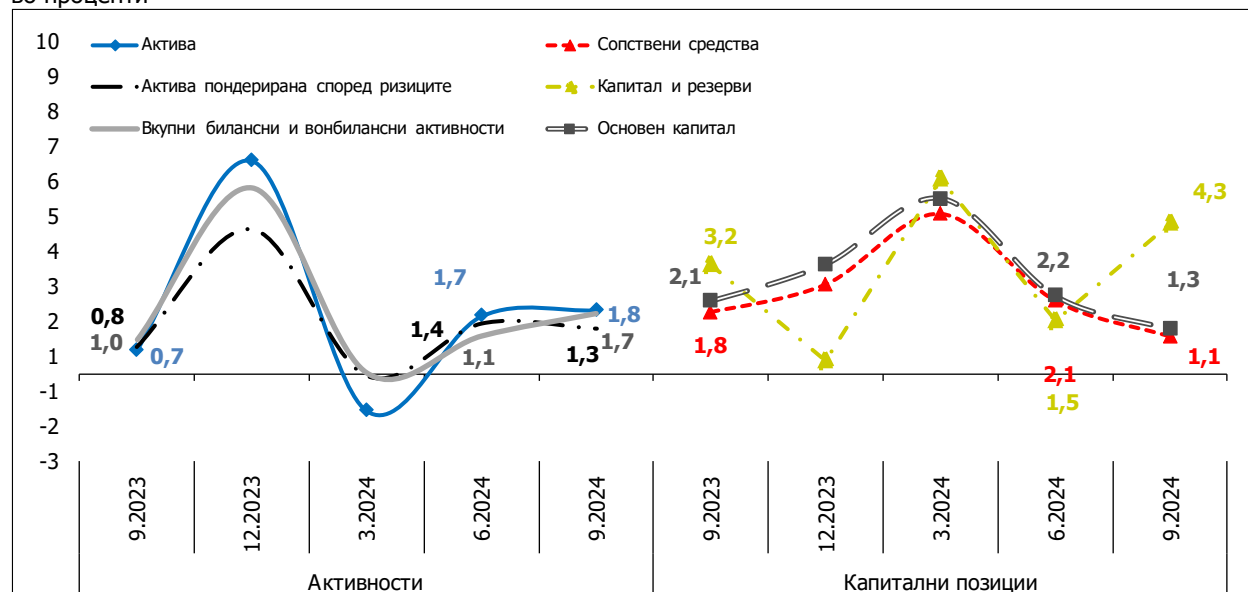

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 36

Квартални стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кварталниот раст на сопствените средства е во целост резултат на зголемувањето на основниот капитал, со што неговото учество во активата пондерирана според ризиците (односно, стапката на основен капитал) се задржа на исто ниво, од 18,2%. Редовниот и додатниот основен капитал речиси подеднакво придонесоа во растот на вкупниот основен капитал, но при малку побавен процентуален раст на редовниот основен капитал во споредба со активата пондерирана според ризиците, стапката на редовен основен капитал минимално се намали, за 0,1 процентен поен, до нивото од 18,1%. Истовремено, процентуалниот раст на додатниот основен капитал беше прилично висок, со оглед на

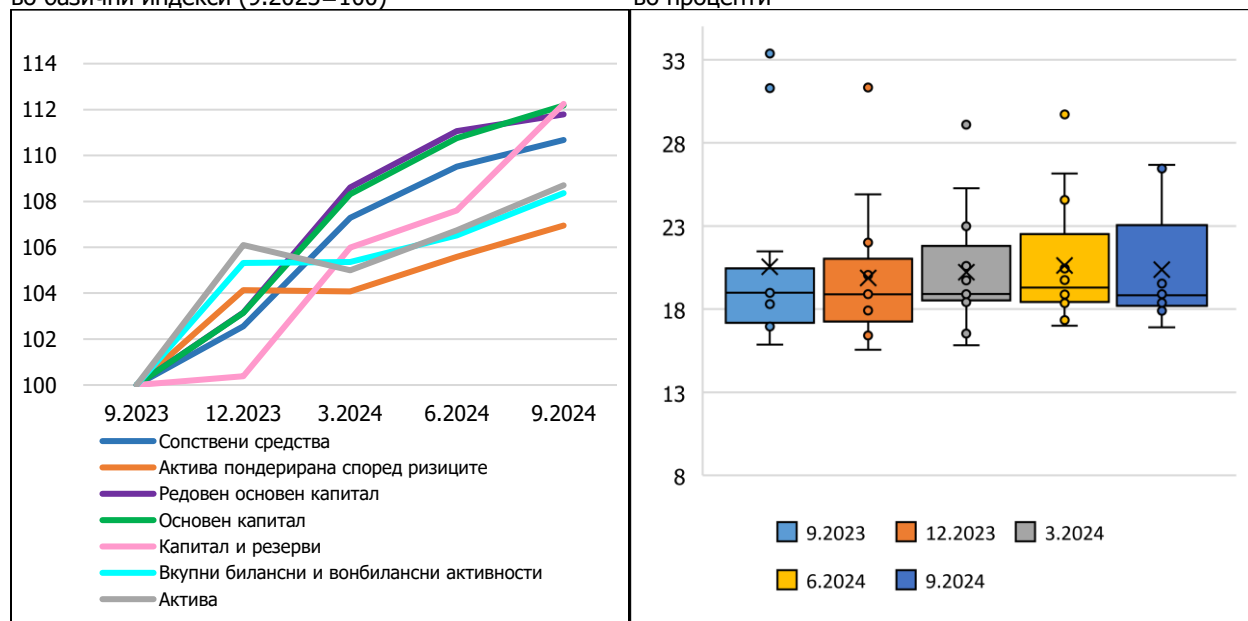

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

ниската стартна основа на овој сегмент од сопствените средства на банкарскиот систем (заклучно со 30.9.2024 година, само две банки имаат издадено капитални инструменти на додатниот основен капитал). Раст од 0,3 процентни поени забележаа учествата на капиталот и резервите³⁸ во вкупната актива и во вкупните билансни и вонбилансни активности на банките.

Графикон бр. 37

Трендови кај броителот и именителот на показателите за солвентност (лево) и мерки на дисперзија на стапката на адекватност на ниво на банкарски систем (десно) во базични индекси (9.2023=100) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка за десниот графикон: Просечната вредност е обележана со X, додека медијалната вредност е обележана со средната хоризонтална линија во рамките на столбот. Столбот ја означува интерквartilната разлика, односно укажува каде се наоѓаат стапките на адекватност на капиталот кај половината од банките во системот. Точките ги обележуваат стапките на адекватност на капиталот на одделните банки.

Подобрувањето на показателите за солвентноста во текот на 2024 година главно произлегува од растот на најквалитетниот слој од сопствените средства, редовниот основен капитал. Во изминатите три квартали се забележува поизразен нагорен тренд кај капиталните позиции, особено кај редовниот основен капитал чијшто раст речиси се изедначува со растот на основниот капитал. Од друга страна, поблаг е растот на активата, вкупните билансни и вонбилансни активности, како и активата пондерирана според ризиците, а сето ова заедно придонесува за задржување на солидната солвентност на банкарскиот систем. **Дисперзијата на стапката на адекватност во рамките на банкарскиот систем упатува на стабилен тренд.** Стапката на адекватност на капиталот на 30.9.2024 година кај сите банки е повисока од 16,9%.

³⁸ Значително побрзиот раст на капиталот и резервите се должи на задржаната добивка расположлива за распределба на акционерите кај една банка, којашто, во согласност со регулативата, не е дел од сопствените средства.

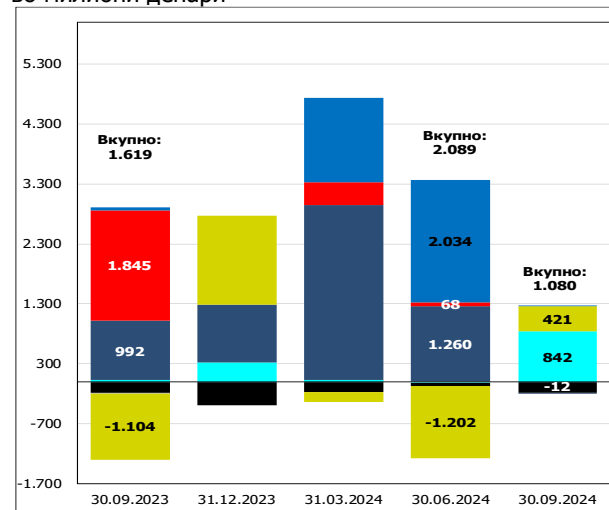
5.2. Квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Банкарскиот систем располага со квалитетни капитални позиции, коишто му овозможуваат задоволителна отпорност на потенцијални стресни ситуации. Најквалитетниот слој од сопствените средства на банкарскиот систем (редовниот основен капитал) преовладува во вкупните сопствени средства со учество од 95,1% на крајот на третиот квартал од 2024 година (95,5% на 30.6.2024 година), а на додатниот основен капитал и дополнителниот капитал отпаѓаат 0,8% и 4,1% од сопствените средства на банкарскиот систем (0,2% и 4,3% на 30.6.2024, соодветно).

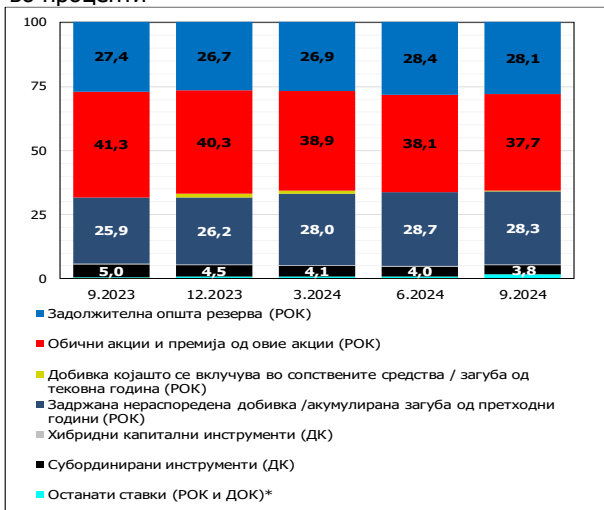
Графикон бр. 38

Структура на кварталните промени на сопствените средства (лево) и структура на сопствените средства (десно)

во милиони денари

во проценти

* Во останати ставки се вклучени капиталните инструменти од додатен основен капитал (ДОК); во моментот само две банки имаат издадено ваков тип на инструменти и тие имаат учество од 0,8% во сопствените средства на банкарскиот систем.

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2024 година, сопствените средства на банкарскиот систем забележаа раст од 1.080 милиони денари, или за 1,1%. Притоа, растот речиси подеднакво се должи на зголемувањето на редовниот основен капитал преку задржување на добивката од тековната година од страна на една средна банка (427 милиони денари), како и на издавањето нов капитален инструмент во форма на додатен основен капитал од страна на една голема банка (615 милиони денари), а позитивен придонес имаше и промената во објективната вредност на инструментите коишто се чуваат како расположливи за продажба и соодветно се одразуваат во ревалоризациските резерви. Одредено намалување се забележа кај субординираните инструменти (заради намалување на дозволеният износ по кој се вклучуваат во пресметката на сопствените средства, поради навлегување во последните пет години до достасување). Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства по групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

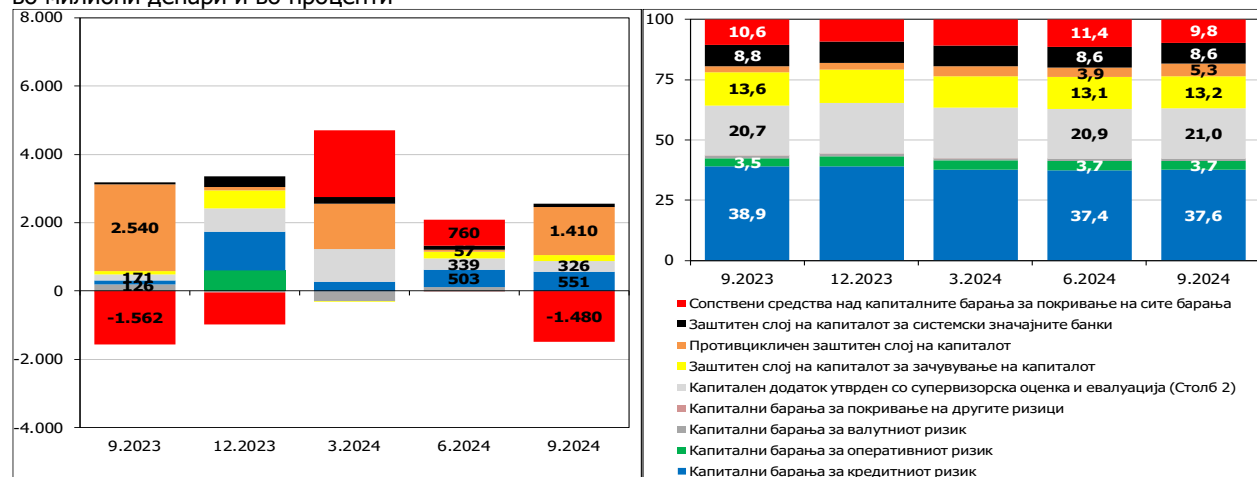
Анализирано според намената на сопствените средства, растот на сопствените средства, заедно со дел од веќе акумулираните слободни сопствени средства, се искористија за покривање на заштитните слоеви на капиталот, но и

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

за капиталните барања за покривање на кредитниот ризик и капиталниот додаток утврден со супервизорска оцена. Вкупниот износ на заштитни слоеви на капиталот се зголеми за 1.678 милиони денари, или 6,4%, на квартално ниво и на крајот на третиот квартал од 2024 година го зголеми учеството на 27,1% во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем³⁹. Растот на износот на заштитните слоеви на капиталот во најголема мера (1.410 милиони денари) произлегува од противцикличниот заштитен слој на капиталот, за којшто од 1 јули 2024 година е во примена повисока стапка (од 1% наспроти претходното ниво од 0,75%). Во услови на солидна профитабилност, со зголемувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во земјата се делува превентивно и се прави натамошно зајакнување на капиталната сила на домашните банки. Капиталните барања за покривање на кредитниот ризик се зголемија за 551 милион денари (или за 1,4%), што најмногу произлегува од растот на побарувањата од други трговски друштва и портфолиото на мали кредити, односно активностите на банките што се вклучуваат со пондер на ризичност од 75% и 100%. Износот на капиталниот додаток утврден со супервизорска оцена забележа квартално зголемување од 326 милиони денари, или за 1,5%. Капиталните барања за покривање на оперативниот, валутниот и останатите ризици се речиси непроменети. Повеќе од половината од потребите за покривање на капиталните барања беа обезбедени од акумулираните слободни средства, така што слободните сопствени средства над минималните потребни регулаторни и супервизорски барања се намалија за 1.480 милиони денари или 12,7%, намалувајќи го своето учество во вкупните сопствени средства на 9,8% (11,4% на 30.6.2024 година).

Графикон бр. 39 Структура на кварталните промени (лево) и на состојбата (десно) на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот во милиони денари и во проценти

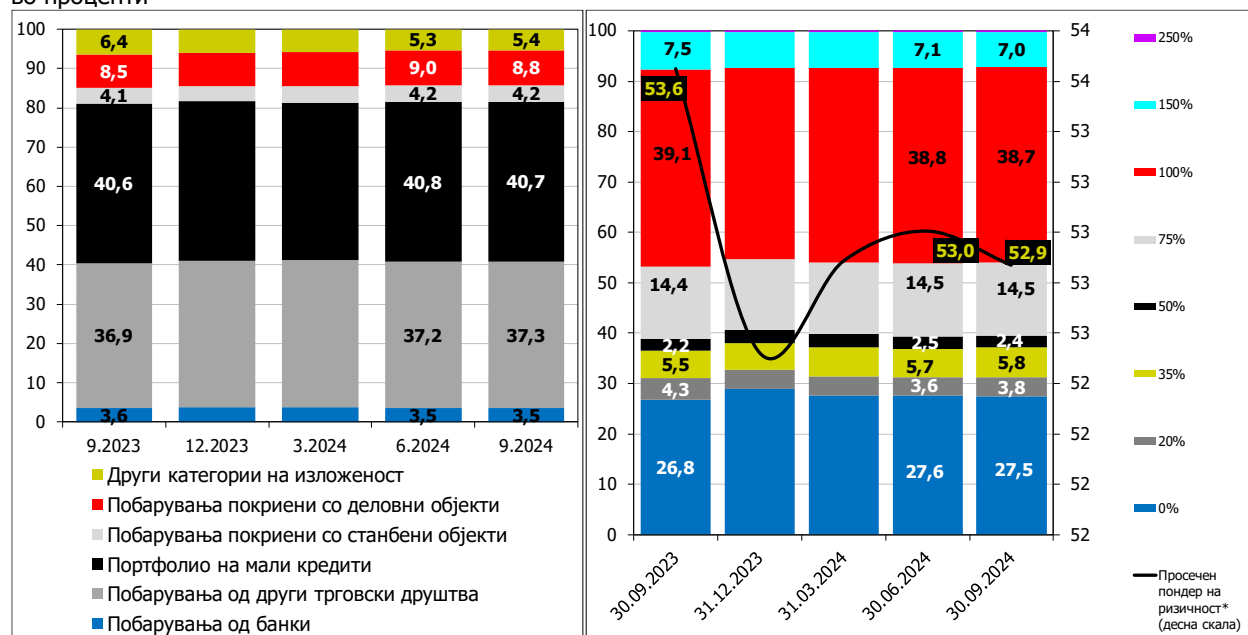
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

³⁹ Од четирите заштитни слоеви на капиталот предвидени со Законот за банките, во третиот квартал од 2024 година, сите банки имаа обврска да го исполнуваат заштитниот слој за зачувување на капиталот и противцикличниот заштитен слој на капиталот, а седумте системски значајни банки и заштитниот слој за системски значајни банки (повеќе на следнава [врска](#)). Во септември 2024 година беше донесена одлука за висината на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложености во Република Северна Македонија и за изложености кон други земји во четвртото тримесечје од 2025 година. Притоа, беше утврдена стапка од 1,75% којашто ќе се применува во последниот квартал од 2025 година. Повеќе детали во врска со противцикличниот заштитен слој на капиталот се достапни на следнава [врска](#).

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 40 Структура на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, според категориите на изложеност (лево) и на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризичност (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Просечниот пондер на ризичност е пресметан како сооднос меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем.

Просечниот пондер на ризичност на активностите на банкарскиот систем забележа минимален пад. Понишкиот квартален раст на активата пондерирана според кредитниот ризик (1,4%), во споредба со растот на вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем (1,7%), доведе до незначителен пад (за 0,1 п.п.) на просечниот пондер на ризичност, до нивото од 52,9%. Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот по одделни групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

5.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Банкарскиот систем покажува задоволителна отпорност на спроведените редовни симулирани шокови, коишто претпоставуваат екстремно остварување на кредитниот ризик (изолирано, или во комбинација со остварување на валутниот и/или ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарските активности). Резултатите од стрес-тестирањето спроведено за третиот квартал од 2024 година се речиси идентични во споредба со претходниот квартал, при непроменетата почетна стапка на адекватност на капиталот. За потребите на овој извештај е прикажан резултатот од **симулацијата за истовремено остварување на кредитниот, валутниот и каматниот ризик⁴⁰**. Стапката на адекватноста на капиталот

⁴⁰ Стрес-тестирањето опфаќа симулација на истовремен остварување на кредитниот, валутниот и каматниот шок, преку: - влошување на квалитетот на кредитната изложеност на нефинансиските лица, при што се претпоставува премин на 20%, 25% и 30% од кредитната изложеност кон нефинансиски сектор од категориите на ризик „А“, „Б“ и „В-редовно“, соодветно

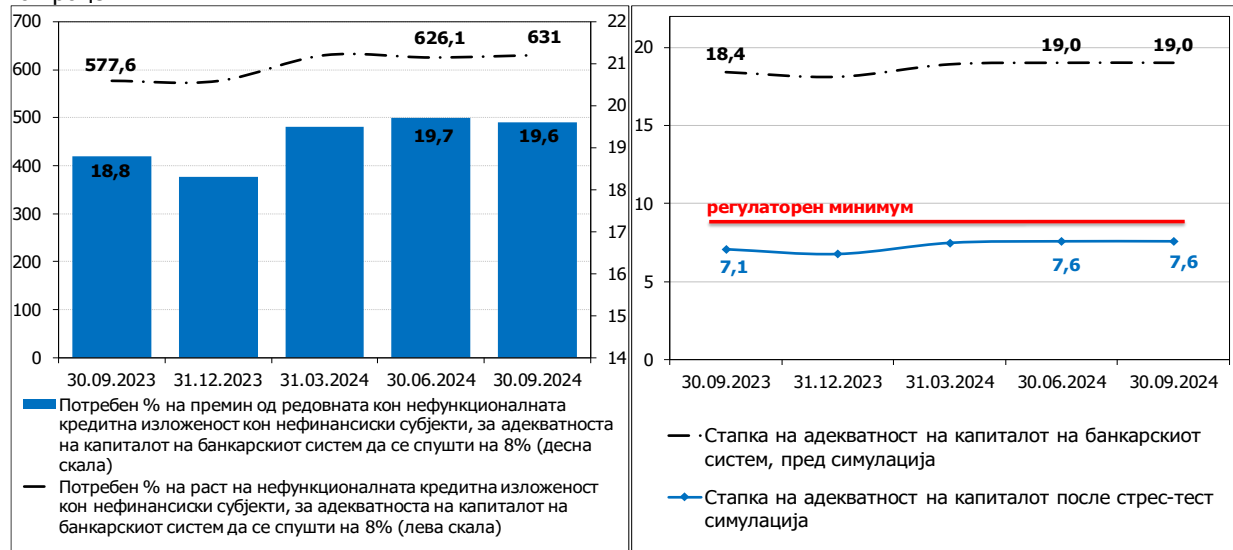
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

по шок, на ниво на банкарскиот систем се намалува под законскиот минимум, до нивото од 7,6%, што е идентичен резултат во споредба со минатиот квартален датум.

Графикон бр. 41

Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8% (лево) и резултати од комбинираната екстремна стрес-тест симулација (десно)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз солвентноста на банкарскиот систем. Резултатите од стрес-тестирањето покажуваат дека е потребен раст од 631% на нефункционалната кредитна изложеност, односно премин на 19,6% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти до 8%. Ова е прилично екстремна симулација, особено на краток рок, имајќи предвид дека во третиот квартал од 2024 година, само 0,4% од редовната кредитна изложеност кон нефинансискиот сектор доби нефункционален статус, а нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти забележа квартално намалување од 0,8%. Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот по одделни групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

кон категориите на ризик „В-нефункционално“, „Г“ и „Д“, при што преминатата изложеност се распоредува подеднакво (по 33,3%) во послабите категории на ризик и се задржува истиот процент на покриеност со исправка на вредноста;

- раст на изложеноста кон финансиските субјекти којашто е нефункционална за 100% за сметка на намалување на изложеноста во категоријата на ризик „А“;
- депрецијација на вредноста на денарот во однос на еврото за 30%; и
- раст на активните и пасивните каматни стапки од 1 до 5 процентни поени;

IV. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

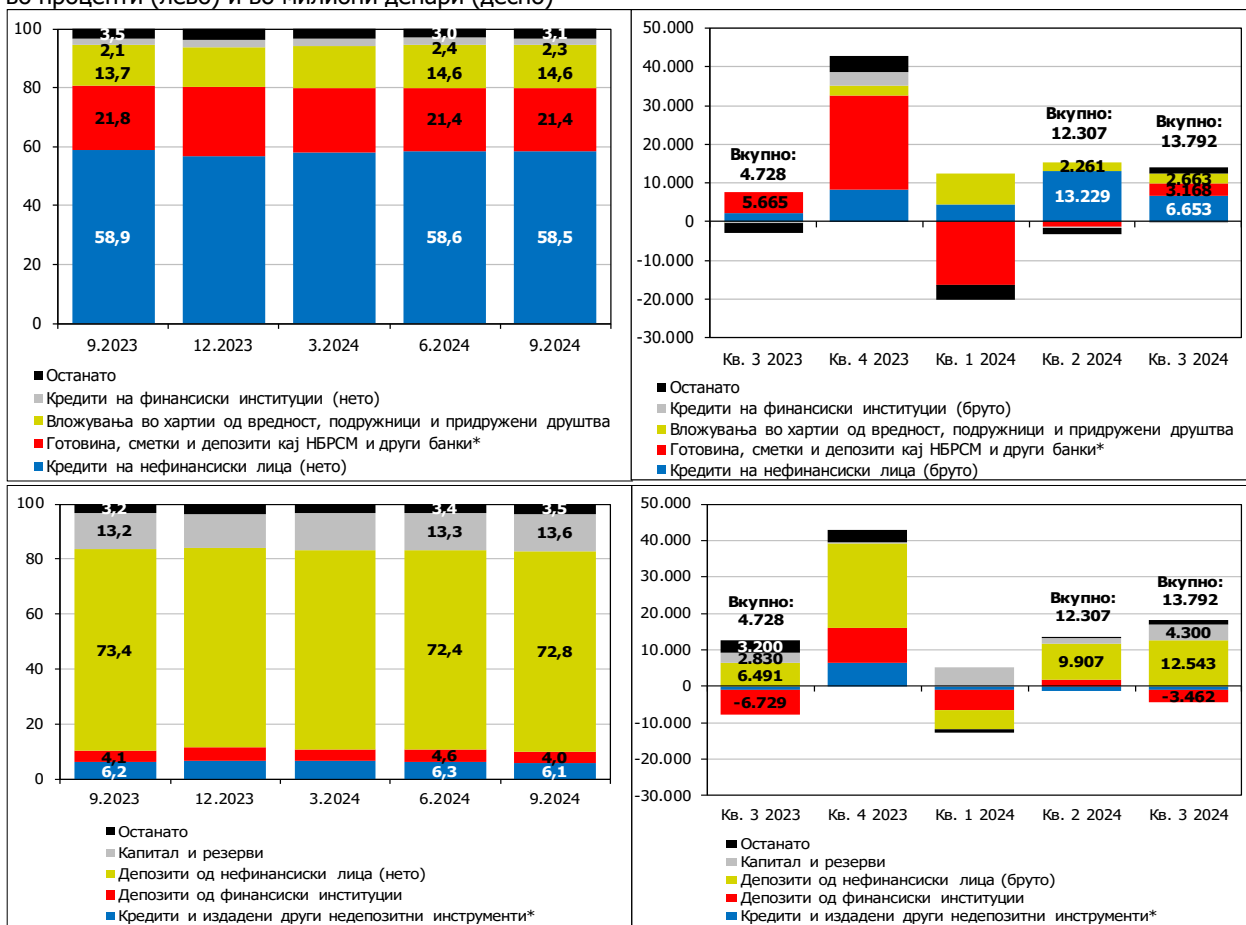
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

1. Активности на банките

Билансот на состојба на банкарскиот систем во третото тримесечје од 2024 година забележа раст, којшто главно се должи на зголемените депозити од нефинансиските субјекти. Според секторот, повисоките депозити на нефинансиските субјекти претежно се резултат на растот на депозитите на домаќинствата, но солиден придонес има и растот на депозитите на претпријатијата. Во поглед на валутната структура, поизразен раст е забележан кај денарските депозити, а од аспект на рочноста, двигател на растот се долгорочни депозити, иако раст бележат и депозитите по видување. Во рамките на активата, растат ликвидните средства и кредитната активност на банките кон двата нефинансиски сектора, но повеќе кон домаќинствата. Според валутата, растот на кредитите исклучиво се должи на зголемените денарски кредити, а кредитите со валутна компонента забележаа пад.

Графикон бр. 42

Структура на активата (горе лево) и пасивата (долу лево) и на кварталните промени на активата (горе десно) и пасивата (долу десно) на банкарскиот систем во проценти (лево) и во милиони денари (десно)

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од банките. Забелешка: * Во готовината, сметките и депозитите кај НБРСМ и други банки се вклучени и средствата во резервниот гарантен фонд на КИБС, како и задолжителната резерва во девизи; * Издадените други недепозитни инструменти опфаќаат издадени субординирани и хибридни капитални инструменти.

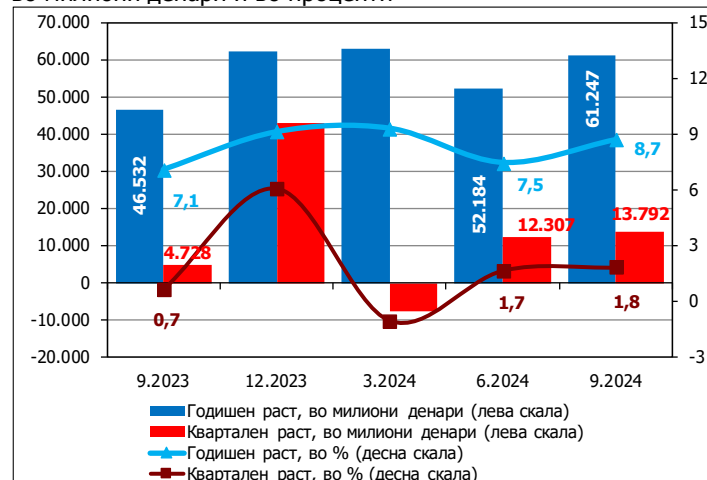
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Во третиот квартал од 2024 година, билансот на состојба на банкарскиот систем се зголеми за 13.792 милиона денари или за 1,8% во споредба со вториот квартал од годината. Растот во најголема мера се должи на повисоките депозити од нефинансиските субјекти, како и на зголемениот капитал и резерви поради задржувањето на добивките од минатата година, додека зголемувањето е ублажено со намалените депозити од финансиските институции. Во рамките на активата, растот се забележува главно кај ликвидните средства (пред сè, паричните средства, пласманите во домашни и странски државни хартии од вредност и во краткорочно орочени депозити во странски банки) и кај кредитите кон нефинансиските лица. Активата на годишна основа е зголемена за 8,7% во услови на забрзан раст на кредитите и на депозитите од нефинансиските субјекти.

Графикон бр. 43

Промени на активата на банкарскиот систем

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.1. Кредити на нефинансиските субјекти⁴¹

Кредитната активност во третото тримесечје од 2024 година се зголеми за 6.653 милиони денари или за 1,5% на квартална основа, што претставува преполовување на растот во споредба со претходното тримесечје. Сепак, на годишна основа, кредитниот раст и натаму забрзува достигнувајќи 7,5%⁴². Зголемување на кредитите бележат речиси сите банки, а најголем придонес во растот имаат големите банки со 83,1%.

⁴¹ Кредитите на нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредити на домаќинствата).

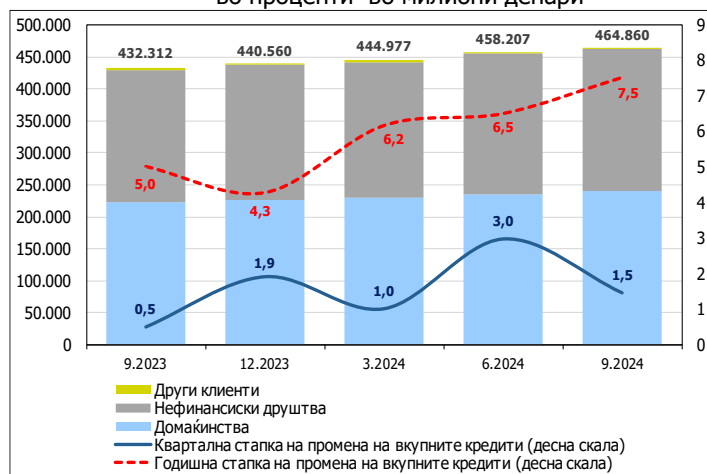
⁴² Во согласност со резултатите од Анкетата на кредитната активност за третото тримесечје од 2024 година, нето-олеснување бележат условите за кредитирање и на претпријатијата и на домаќинствата, а нето-зголемување на побарувачката на кредити исто така е забележана кај двата сектора. Основната каматна стапка на Народната банка во третото тримесечје од 2024 година се намали за 0,25 процентни поени до нивото од 6,05%, а во октомври беше намалена исто така за 0,25 процентни поени.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 44

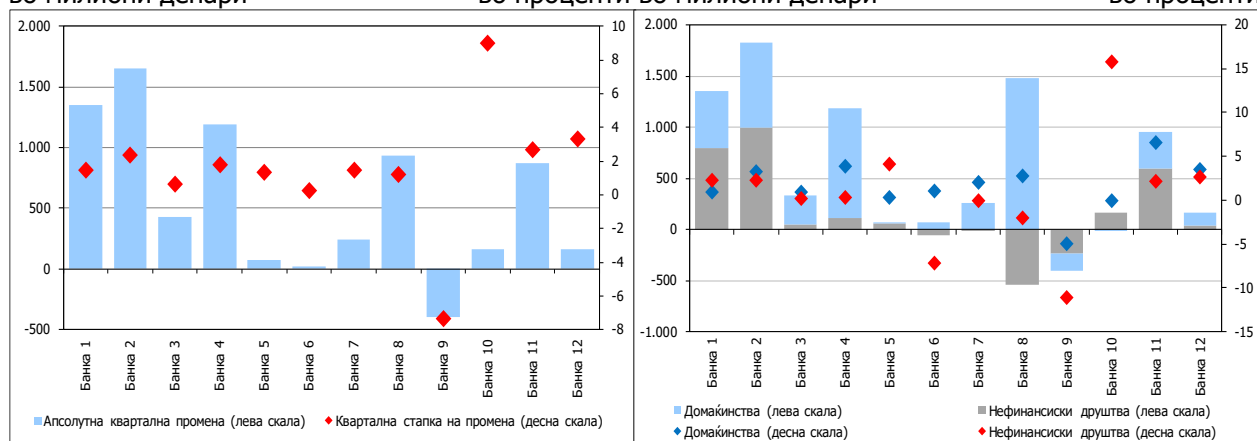
Износ на кредитите на нефинансиските субјекти по одделни сектори во милиони денари

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 45

Раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти (лево) и на кредитите на нефинансиските друштва и домаќинствата (десно), по поединечна банка во милиони денари

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во анализата на кредитите кон нефинансиските субјекти не е опфатена РБСМ АД Скопје, поради што оваа банка не е прикажана на графиконите.

Кредитирањето на претпријатијата во третото тримесечје од 2024 година се зголеми за 1.963 милиони денари или за 0,9%. Зголеменото кредитирање на претпријатијата се забележува кон клиентите во дејностите за снабдувањето со електрична енергија (за 6,9%), прехранбената индустрија (за 3,3%), како и градежниот сектор и дејностите во врска со недвижен имот (за 2,3%). Растот на кредитирањето на претпријатијата се јавува при нето-олеснување на кредитните услови, особено во поглед на каматната стапка, како и при зголемување на побарувачката на кредити⁴³.

⁴³ Извор: Анкета за кредитната активност во третото тримесечје од 2024 година.

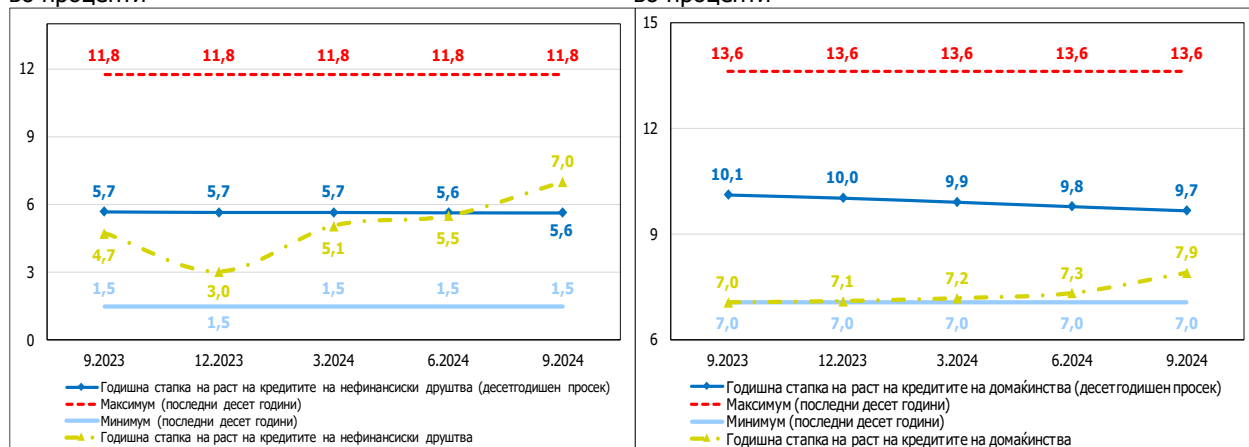
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Кредитирањето на претпријатијата на годишна основа се зголеми за 7,5%⁴⁴ и растот и натаму се засилува во споредба со претходните неколку квартали. Очекувањата за четвртото тримесечје од 2024 година се дека нето-олеснувањето на кредитните услови и натаму ќе се засилува, а побарувачката на кредити забрзано ќе се зголеми.

Анализирано според големината на нефинансиските друштва⁴⁵, кредитите на големите претпријатија бележат највисоко учество (36,0%), иако малку намалено во споредба со претходното тримесечје, додека кредитите на микропретпријатијата имаат најниско⁴⁶ учество (9,0%) коешто бележи зголемување четврто тримесечје по ред. Во поглед на дејноста на клиентите, најголемо е учеството на кредитите на претпријатијата во индустрискиот сектор (33,9%) и на претпријатијата коишто се занимаваат со трговија на големо и мало (26,3%), а значително е учеството и на кредитите во градежниот сектор (20,3%).

Графикон бр. 46

Десетгодишен подвижен просек на годишните стапки на раст на кредитите на нефинансиските друштва (лево) и кредитите на домаќинствата (десно) во проценти

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Забелешка: Исклучен е ефектот од сите задолжителни отписи извршени во периодот 1.1.2016 – 30.9.2024 година. Почнувајќи од декември 2019 година, податокот содржи и наплатени задолжително отпишани кредити.

⁴⁴ Ако се одземе ефектот на нето-отписите, годишната стапка на раст изнесува 7,0% и е над десетгодишниот просек.

⁴⁵ Критериумите за класификација на субјектите според големината (големи, средни, мали и микро) се дадени во член 470 од Законот за трговски друштва.

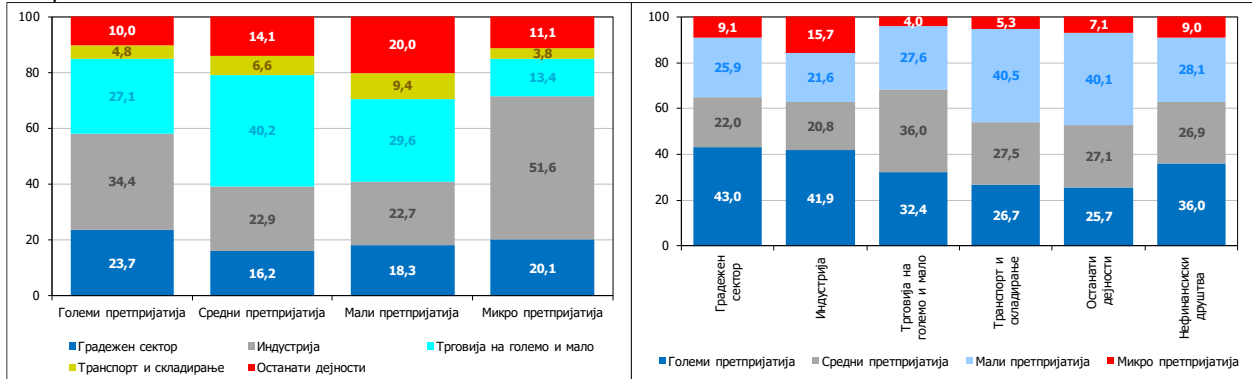
⁴⁶ Некои од причините поради коишто банките се помалку склони да финансираат мали и средни претпријатија се слабата финансиска писменост, слабото корпоративно известување и неволноста на претпријатијата да обелоденат и да споделат деловни информации (повеќе на стр. 5 во Macedonia2025 (2020). [Barriers for access to finance for MSMEs in North Macedonia: Stock of existing data and knowledge](#).

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 47

Структура на кредитите на нефинансиските друштва по одделни дејности и според големината на друштвото во проценти

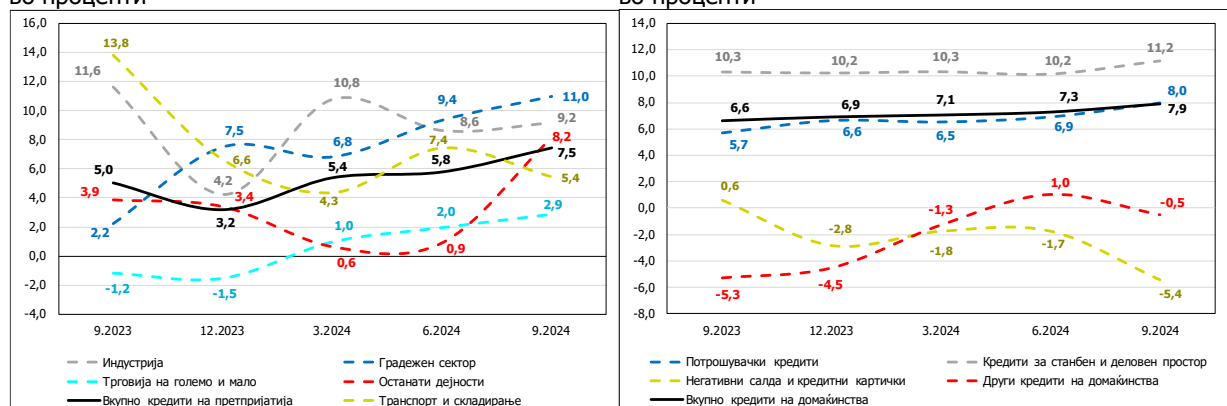

Извор: Кредитниот регистар на Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кредитите на домаќинствата во третото тримесечје од 2024 година пораснаа за 4.890 милиони денари, или за 2,1%. Растот се должи на повисоките кредити за набавка на станбен и деловен простор (за 2,7%), како и на зголемените потрошувачки кредити (за 2,1%). Кредитирањето на домаќинствата на годишна основа се зголеми за 7,9%⁴⁷. Овие движења се јавуваат при нето-олеснување на кредитните услови и посилно зголемување на побарувачката на кредити. Кредитните услови се олеснети кај станбените и потрошувачките кредити во поглед на каматните стапки, а нето-олеснување на поединечните услови кај станбените кредити има и во поглед на провизиите, обврските за обезбедување и покриеноста на кредитот со обезбедување. Во четвртото тримесечје од 2024 година се очекува натамошно нето-олеснување на кредитните услови при зголемување на побарувачката на кредити⁴³.

Графикон бр. 48

Годишни стапки на промена на кредитите на претпријатијата (лево) и домаќинствата (десно) во проценти

Извор: Народната банка и Кредитниот регистар на Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁴⁷ Ако се одземе ефектот на нето-отписите, годишната стапка на раст исто така изнесува 7,9% и е под десетгодишниот просек.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Кредитите на домаќинствата имаат малку повисоко учество во вкупната структура на кредитите со 51,6%, коешто бележи зголемување за 0,4 процентни поени во споредба со претходниот квартал. Во структурата на кредитите на физичките лица, најголемо учество од 62,1% имаат кредитите за финансирање на ненаменската потрошувачка (ги вклучува потрошувачките кредити со учество од 54,0%), коешто бележи незначително намалување за сметка на зголеменото учество на кредитите за набавка на станбен и деловен простор коешто изнесува 37,7%.

Анализа на придонесот во растот на одделни дејности и кредитни производи

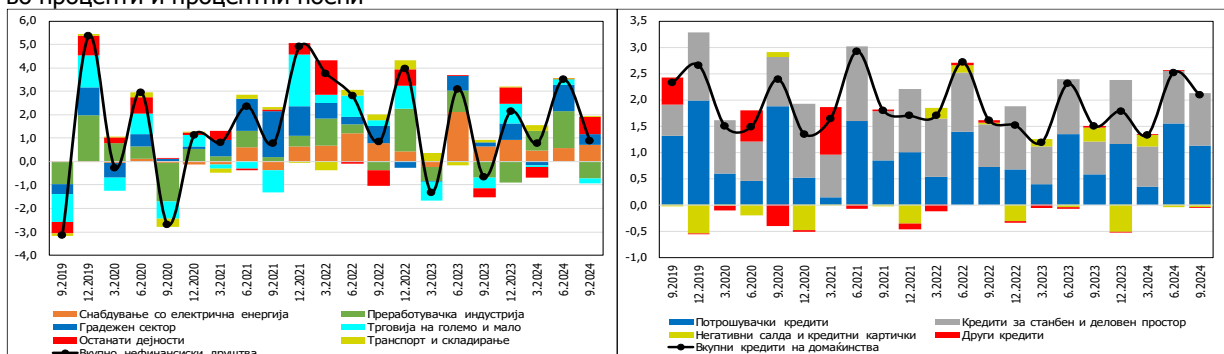
Стапките на раст на кредитите во одделни дејности и на кредитите по одделни кредитни производи се значаен фактор којшто ја определува вкупната стапка на раст на кредитите на претпријатијата и на домаќинствата, но тие не даваат јасна слика за придонесот во растот на секоја дејност или кредитен производ поради разликите во нивните учества во структурата на вкупните кредити. Оттука, во оваа анализа е извршено расчленување на кварталната стапка на раст на кредитите на претпријатијата по придонеси на одделните дејности, како и на кварталната стапка на раст на кредитите на домаќинствата по одделни кредитни производи.

Најголем придонес во кварталниот раст на кредитите на претпријатијата во третото тримесечје од 2024 година има кредитирањето кон клиентите во енергетскиот сектор. На 30.9.2024 година, растот на кредитите на енергетскиот сектор придонесуваат со 0,7 процентни поени во вкупниот раст на кредитите на претпријатијата, а значителен придонес имаат и кредитите во градежниот сектор со 0,5 процентни поени. Од друга страна, највисок негативен придонес од -0,7 процентни поени имаат кредитите во преработувачката индустрија.

Придонесот на потрошувачките кредити и кредитите за набавка на станбен и деловен простор во кварталниот раст на кредитите на домаќинствата во третото тримесечје од 2024 година е речиси еднаков. На 30.9.2024 година, придонесот на потрошувачките кредити изнесуваше 1,1 процентен поен, а на кредитите за набавка на станбен и деловен простор 1,0 процентни поени.

Графикон бр. 49

Структура на растот на кредитите на претпријатијата по одделни дејности (лево) и на растот на кредитите на домаќинствата по одделни кредитни производи (десно) во проценти и процентни поени

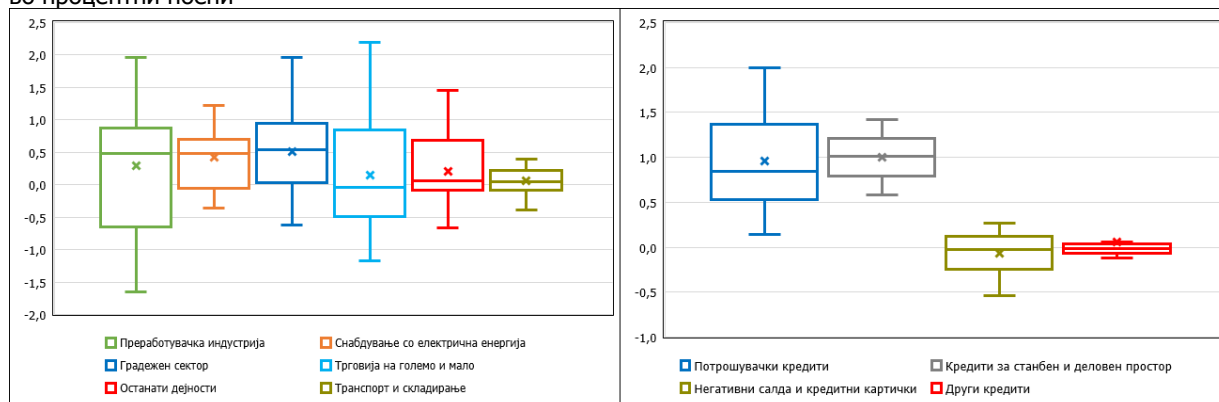
Извор: Народната банка и Кредитниот регистар на Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 50

Распоред на придонесите во растот на кредитите на претпријатијата по одделни дејности (лево) и во растот на кредитите на домаќинствата по одделни кредитни производи (десно) во изминатиот петгодишен период во процентни поени

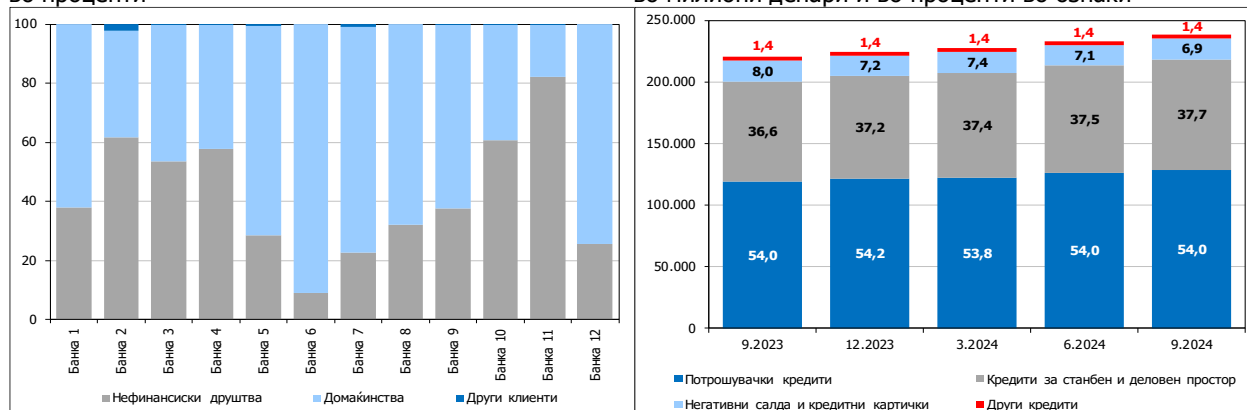
Извор: Народната банка и Кредитниот регистар на Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Белешка: Горната и долната линија ги означуваат највисоката и најниската вредност соодветно, средната линија ја означува медијаната, а ознаката „x“ ја означува средната вредност.

Долгорочната анализа за изминатиот петгодишен период укажува дека растот на кредитирањето на градежниот сектор има највисок просечен придонес во кварталниот раст на кредитите на претпријатијата. Во периодот од четвртиот квартал од 2019 до третиот квартал од 2024 година, просечниот придонес на растот на кредитите во градежниот сектор изнесува 0,5 процентни поени, по што следуваат кредитите во енергетскиот сектор (0,4 процентни поени) и кредитите во преработувачката индустрија (0,3 процентни поени). **Во поглед на кредитирањето на домаќинствата, просечниот петгодишен придонес на растот на потрошувачките кредити и кредитите за набавка на станбен и деловен простор е еднаков и изнесува по 1,0 процентни поени.**

Графикон бр. 51

Секторска структура на кредитите на нефинансиските субјекти по поединечна банка (лево) и структура на кредитите на физичките лица по производи (десно) во проценти

Извор: Кредитниот регистар на Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

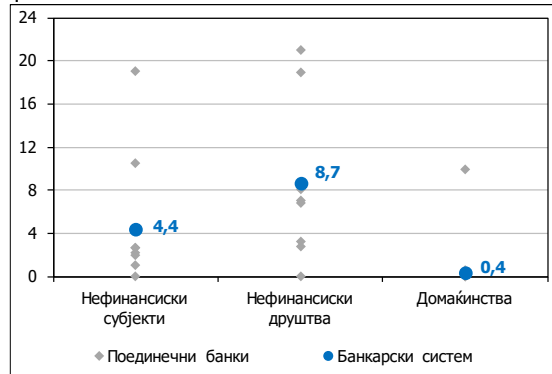

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Зелените кредити⁴⁸ во вкупните кредити учествуваат со 4,4%, што е мало опаѓање во споредба со претходниот квартал, а двоцифрено учество се јавува само кај две банки.⁴⁹ На 30.9.2024 година, вкупните зелени кредити кон нефинансискиот сектор забележаа намалување за 74 милиони денари или за 0,4%. Анализирано по сектори, зелените кредити на домаќинствата забележаа пад за 2,1%, а на претпријатијата опаднаа за 0,3%.

Графикон бр. 52

Учество на „зелените“ кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и по одделни сектори, по поединечна банка во проценти

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализата според валутната структура на кредитите укажува дека денарските кредити бележат раст на квартална основа во третото тримесечје од 2024 година, додека кредитите со валутна компонента бележат пад. Во споредба со претходното тримесечје, денарските кредити пораснаа за 8.211 милиони денари или за 3,0%,⁵⁰ а кредитите со валутна компонента опаднаа за 1.558 милиони денари или за 0,8%.⁵¹ Оттука, учеството на денарските кредити во вкупната структура се зголеми за 0,9 процентни поени на квартална основа и достигна 60,5%. Кај кредитите со валутна компонента, повисоко учество имаат денарските кредити со девизна клаузула (24,1%) отколку девизните кредити (15,4%).

⁴⁸ За потребите на овој извештај, како зелени кредити се сметаат кредитите коишто се наменети за подобрување на енергетската ефикасност на домаќинствата и на корпоративниот сектор; кредитите за поддршка на инвестициите во зелени технологии, материјали и решенија; кредитите за поддршка на инвестициите во обновливи извори на енергија, контрола и спречување на загадувањето, заштита на животната средина, намалување на ризиците од климатските промени и слично.

⁴⁹ Од дванаесетте анализирани банки, на 30.9.2024 година, две банки немаат зелени кредити во портфолиото. Кај банките коишто имаат одобрено вакви кредити, учеството на зелените кредити во вкупните кредити се движи во интервал од 0,03% до 19,1%. Анализирано по сектори, учеството на зелените кредити во вкупните кредити по одделни банки е помеѓу 0,0001% и 21,0% кај кредитите на претпријатијата, односно помеѓу 0,0% и 10,0% кај кредитите на домаќинствата.

⁵⁰ Растот на денарските кредити кон нефинансискиот сектор на квартална основа е резултат на зголемените кредити на претпријатијата за 5.510 милион денари или за 3,8% и на домаќинствата за 2.732 милиони денари или за 2,1%, додека кредитите на другите клиенти бележат пад за 31 милион денари или за 2,5%.

⁵¹ Падот на кредитите со валутна компонента кон нефинансискиот сектор на квартална основа во целост е последица на намалените девизни кредити за 2.290 милиони денари или за 3,1%, а намалувањето е ублажено со растот на денарските кредити со девизна клаузула за 732 милиони денари или за 0,7%. Намалувањето кај девизните кредити главно се должи на пониските кредити на претпријатијата (за 2.622 милиони денари или за 4,7%), а придонес во падот имаат и намалените кредити на другите клиенти (за 131 милион денари или за 18,8%), додека раст е забележан кај кредитите на домаќинствата (за 464 милиони денари или за 2,6%). Повисоките денарски кредити со валутна клаузула се резултат на зголемените кредити на домаќинствата (за 1.693 милиони денари или за 1,9%), додека намалување бележат кредитите на претпријатијата (за 925 милиони денари или за 4,3%) и кредитите на другите клиенти (за 36 милиони денари или за 5,6%).

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 53

Структура на вкупните кредити според секторот (лево) и валутата (средина) и структура на редовните кредити според рочноста (десно) во проценти

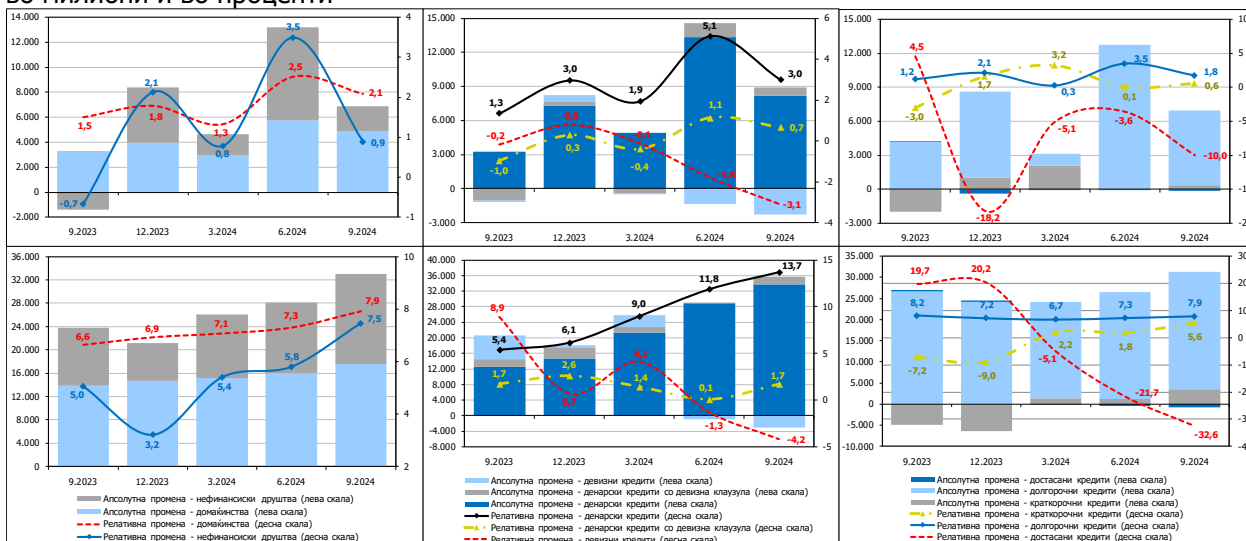

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во поглед на рочната структура на кредитите⁵², раст во третото тримесечје од 2024 година се јавува кај долгорочните и краткорочните кредити, додека достасаните кредити забележаа пад. Со тоа, долгорочните кредити и натаму преовладуваат во вкупната структура на кредитите со 84,6%.

Графикон бр. 54

Квартален (горе) и годишен (долу) раст на кредитите, според секторот (лево), валутата (средина) и рочноста (десно) во милиони и во проценти

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵² Анализата на рочната структура ги исклучува нефункционалните кредити.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

1.2. Депозити на нефинансиските субјекти

Во третото тримесечје од 2024 година, забрза растот на депозитите од нефинансиските субјекти како на квартална, така и на годишна основа. Кварталниот раст на депозитите од нефинансиски субјекти изнесува 2,3% или за 12.543 милиони денари (во вториот квартал овој раст изнесуваше 1,9% или за 9.907 милиони денари), додека годишниот раст на овие депозити, изнесува 7,9% или за 40.658 милиони денари (на претходниот квартален датум, годишниот раст изнесуваше 6,8% или за 34.606 милиони денари). И натаму, во растот на депозитите преовладува долгорочното штедење, како и денарските депозити, што е во согласност со мерките на Народната банка за поддршка на денаризацијата и штедењето на подолг рок.

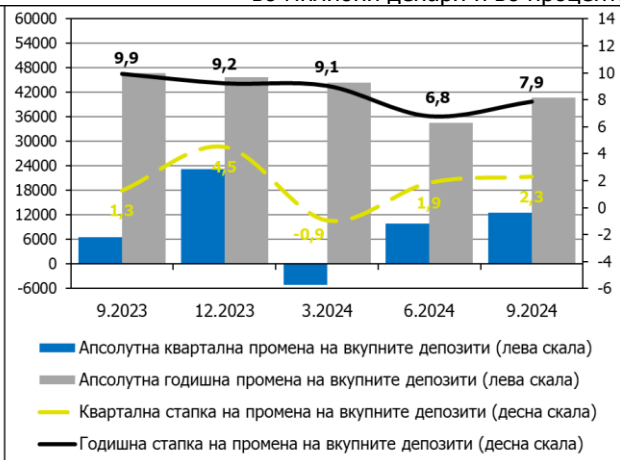
Од секторски аспект, растот на депозитите во третиот квартал од 2024 година, најмногу произлегува од растот на депозитите на домаќинствата коишто традиционално се најзначајниот депонент во македонскиот банкарски систем (со учество од 67,6% во вкупните депозити). Кварталниот раст на депозитите од овој сектор, изнесува 7.473 милиони денари или за 2,0%, каде што најголем е растот на денарските долгорочни депозити (за 5.531 милион денари) и на девизните долгорочни депозити (за 4.863 милиони денари). Истовремено, намалување бележат денарските краткорочни депозити од овој сектор (за 1.082 милиона денари), како и девизните краткорочни депозити (за 1.571 милион денари), но и вкупните депозити по видување на домаќинствата (269 милиони денари). На годишна основа, депозитите на домаќинствата се зголемија за 36.632 милиони денари или за 10,8%, што претставува забрзан раст, во однос на 30.6.2024 година, кога годишниот раст изнесуваше 8,5%.

Графикон бр. 55 Состојба (лево) и промена (десно) на депозитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари

во милиони денари и во проценти

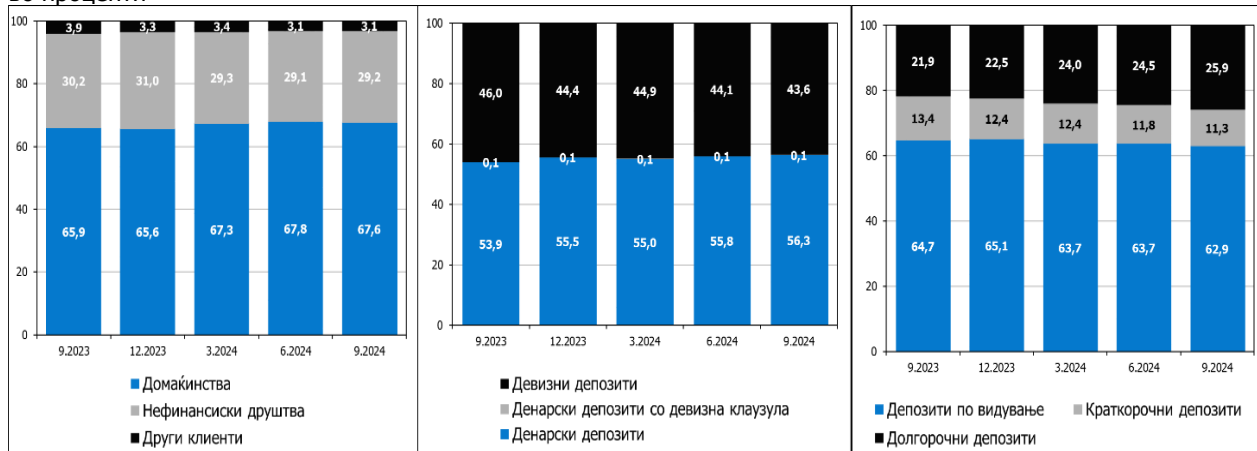
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Депозитите од нефинансиските друштва исто така бележат раст како на квартална, така и на годишна основа. Нивниот квартален раст забрза (изнесува 4.487 милиони денари или 2,8% наспроти 1.798 милиони денари или 1,1% во претходниот квартал), додека годишниот раст забави (изнесува 6.905 милиони денари или 4,4%, наспроти 30.6.2024 година кога изнесуваше 8.117 милиони денари или 5,4%).

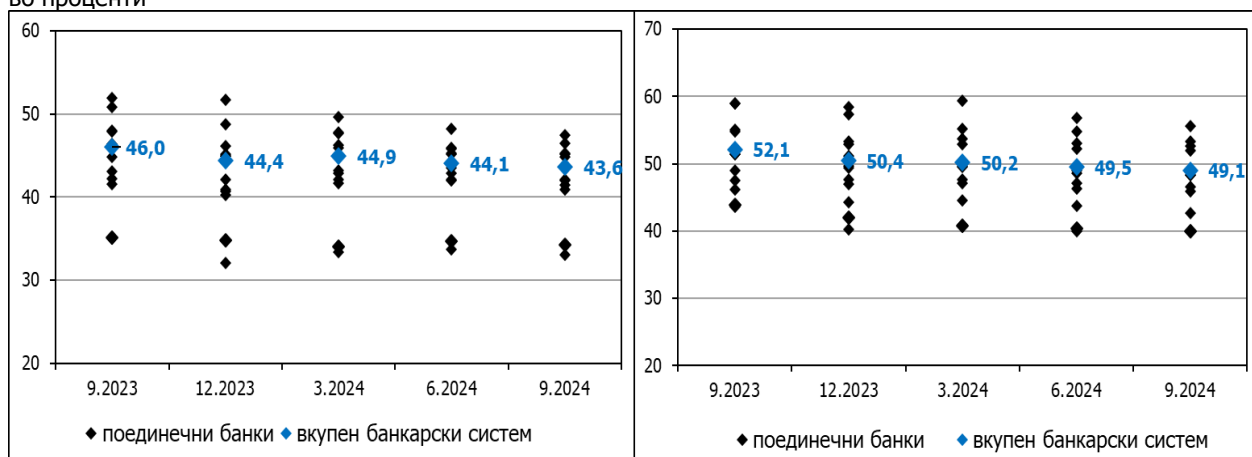
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 56 Структура на вкупните депозити, според секторот (лево), валутата (средина) и рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 57 Учество на вкупните девизни депозити во вкупните депозити на банкарскиот систем (лево) и на девизните депозити на домаќинствата во вкупните депозити на домаќинствата (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од валутен аспект, кварталното зголемување на вкупните депозити од нефинансиски субјекти произлезе пред сè од растот на денарските депозити (коишто се зголемија за 9.383 милиони денари или за 3,1%⁵³), а потоа и од растот на девизните депозити (за 3.159 милиони денари или за 1,3%⁵⁴). На годишна основа, денарските депозити исто така бележат забрзан раст (за 35.206 милиони денари или за 12,7% наспроти 26.286 милиони денари или 9,5% на 30.6.2024 година), којшто е и значително поголем од растот на девизните депозити (коишто се зголемија за 5.533

⁵³ Ваквиот раст е најмногу резултат на зголемувањето на денарските депозити од секторот „домаќинства“ (5.535 милиони денари или за 3,0%), а потоа и на растот на денарските депозити од нефинансиските друштва (3.716 милиони денари или за 3,4%).

⁵⁴ Кварталниот раст на девизните депозити е условен пред сè од растот на девизните депозити на домаќинствата (за 1.938 милиони денари или за 1,1%), а потоа и од растот на девизните депозити на нефинансиските друштва (за 770 милиони денари или за 1,6%) и на другите клиенти (за 451 милион денари или за 5,9%).

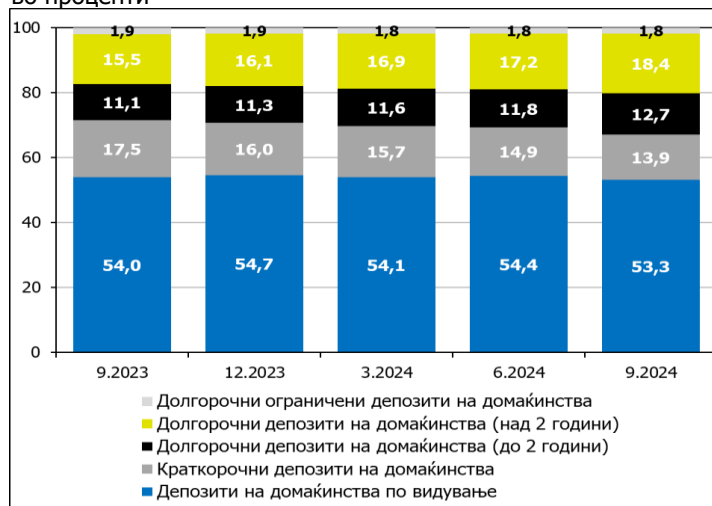
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

милиони денари или за 2,3% наспроти 8.429 милиони денари или 3,6% на 30.6.2024 година). Ваквите движења придонесоа за одредени промени во валутната структура на депозитната база на банките, каде што на квартална основа учеството на денарските депозити се зголеми за 0,4 п.п., за сметка на намаленото учество на девизните во вкупните депозити.

Од аспект на рочноста, долгорочните депозити бележат забрзан раст, како на квартална основа (10.507 милиони денари или за 7,9%), така и на годишна основа (за 30.995 милиони денари или за 27,4%) и имаат најголем придонес во растот на вкупните депозити на банките (83,8% во кварталниот раст и 76,2% во годишниот раст)⁵⁵. Раст бележат и депозитите по видување, како квартален (3.440 милиони денари или за 1,0%), така и годишен (15.927 милиони денари или за 4,8%). Од друга страна, краткорочните депозити се намалуваат. Со оглед на ваквите движења, учеството на дологорочните во вкупните депозити се зголеми до 25,9% на 30.9.2024 година (на крајот на вториот квартал од годината, ова учество изнесуваше 24,5%).

Кај штедењето на домаќинства исто така се зголемува учеството на долгорочните депозити, и тоа за 2,1 процентен поен за само еден квартал (од 30,8% на 30.6.2024 година, на 32,9% на 30.9.2024 година).

Графикон бр. 58 Рочна структура на депозитите на домаќинствата во проценти

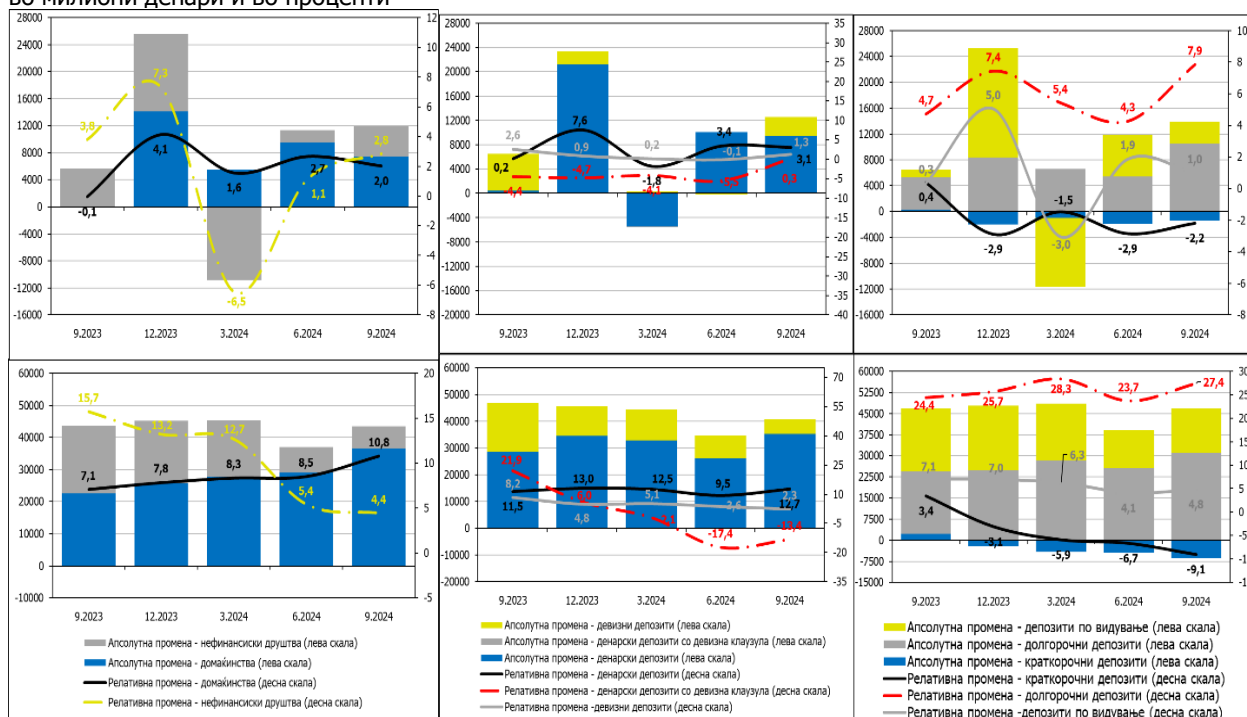
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁵ На 30.6.2024 година, кварталниот раст на долгорочните депозити изнесуваше 5.459 милиони денари или за 4,3%, додека нивниот годишниот раст на 30.6.2024 година, изнесуваше 25.586 милиони денари или за 23,7%.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 59 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот (лево), валутата (средина) и рочноста (десно) во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.3. Останати активности

Пласманите на банките во хартии од вредност, подружници и придружени друштва⁵⁶ во третиот квартал од 2024 година се зголемија за 2.663 милиони денари (или за 2,4%), но нивното учество во вкупната актива на банките е непроменето (изнесува 14,6%). Најголем квартален раст бележат вложувањата на банките во државни обврзници од 2.258 милиони денари или 3,3%⁵⁷, по кои следат останатите вложувања на банките во хартии од вредност, со раст од 1.476 милиони денари или 18%. Пласманите на банките во благајнички записи се задржаа на слично ниво како и во претходното тримесечје, односно забележаа незначителен квартален раст од 3 милиони денари⁵⁸. Од друга страна, квартален пад од 4,7% (1.074 милиони денари) остварија вложувањата во домашните државни записи⁵⁹. Врз основа на ваквите движења, структурата на вложувањата во хартии од вредност не претрпе позначителни промени, со зголемено учество на ставката што преовладува, односно на пласманите во домашни државни обврзници и еврообврзници од 62,9% (62,4% на 30.6.2024), како и зголемено учество на останатите вложувања во хартии

⁵⁶ Анализите на овие вложувања се прават во согласност со нивната нето сметководствена вредност.

⁵⁷ Во третиот квартал од 2024 година имаше аукции на 3-годишни и 15-годишни државни обврзници. По последната аукција на 3-годишни државни обврзници на крајот од четвртиот квартал во 2023 година, каматната стапка на овие обврзници бележи пад од 0,5 п.п. на нивото од 3,95%. Каматната стапка на 15-годишните државни обврзници е непроменета во однос на минатиот квартал, односно изнесува 5,6%.

⁵⁸ На аукциите на благајнички записи, одржани во третиот квартал од 2024 година, побарувачката беше малку под нивото на понудениот износ на првата аукција, додека на втората аукција побарувачката и понудата беа изедначени, кога и каматната стапка се намали и изнесуваше 6,05%.

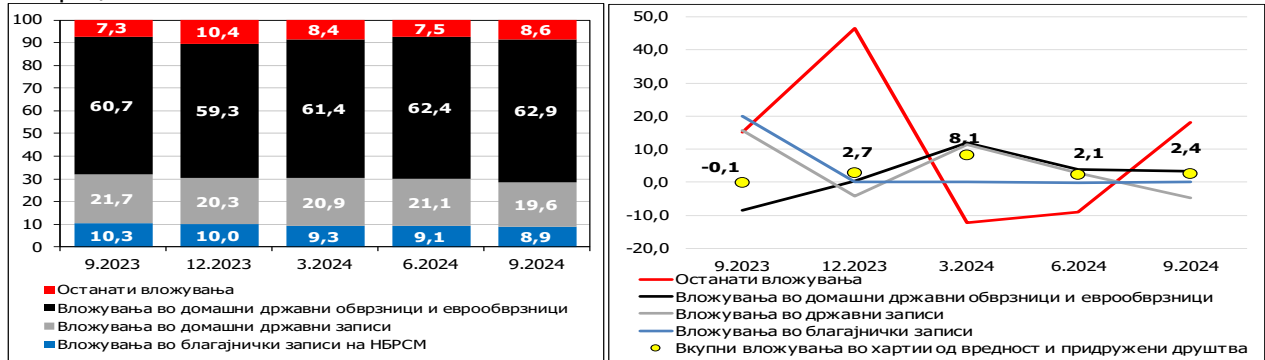
⁵⁹ Во третиот квартал од 2024 година каматната стапка на едногодишните државни записи остана на нивото од 3,8%.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година од вредност на нивото од 8,6% (7,5% на 30.6.2024 година), а намалено учество на вложувањата во државни записи на нивото од 19,6% (21,1% на 30.6.2024 година).

Графикон бр. 60

Структура (лево) и квартална промена (десно) на вложувањата во хартии од вредност, подружници и придружени друштва во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

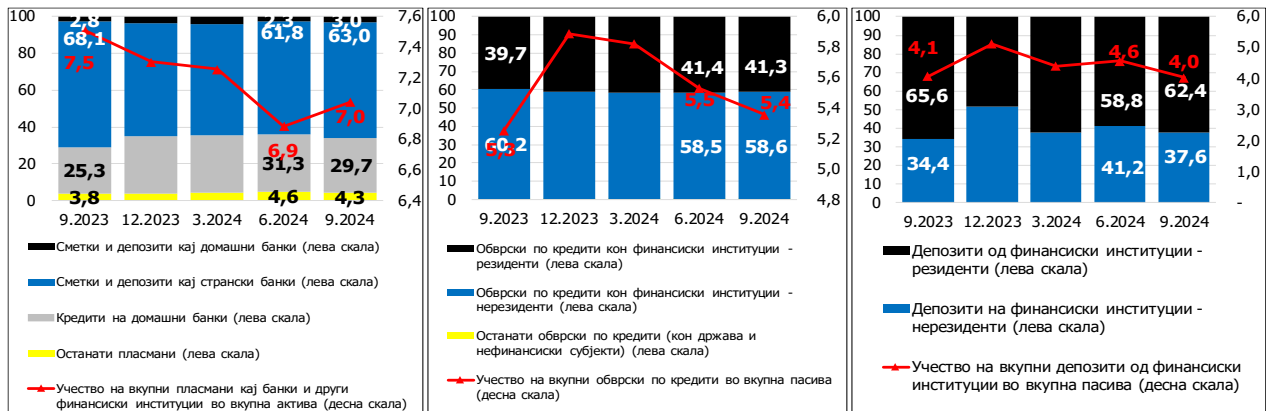
Пласманите кон банките и другите финансиски институции (зафаќаат 7% од вкупната актива на банкарскиот систем) во третиот квартал од 2024 година забележаа зголемување од 2.146 милиони денари, или за 4,1%. Ова во најголем дел произлезе од зголемувањето на средствата на сметките и депозитите во странски банки (за 2.004 милиони денари). Квартален раст (од 406 милиони денари или 33,9%) забележаа средствата на сметките и депозитите кај домашни банки, а квартален пад од 1,3% или 211 милиони денари имаше кај кредитите на домашните банки поради отплаќањата кредити кај РБСМ. Ваквите движења не предизвикаа позначителни промени во структурата на вкупните пласмани кај банките и другите финансиски институции, но уште повеќе зајакна учеството (од 63%) на средствата на сметките и депозитите кај странски банки.

Графикон бр. 61 Квартална промена (горе) и структура (долу) на побарувањата од финансиски институции (лево), обврските врз основа на кредити (средина) и депозитите од финансиските институции (десно) во проценти

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

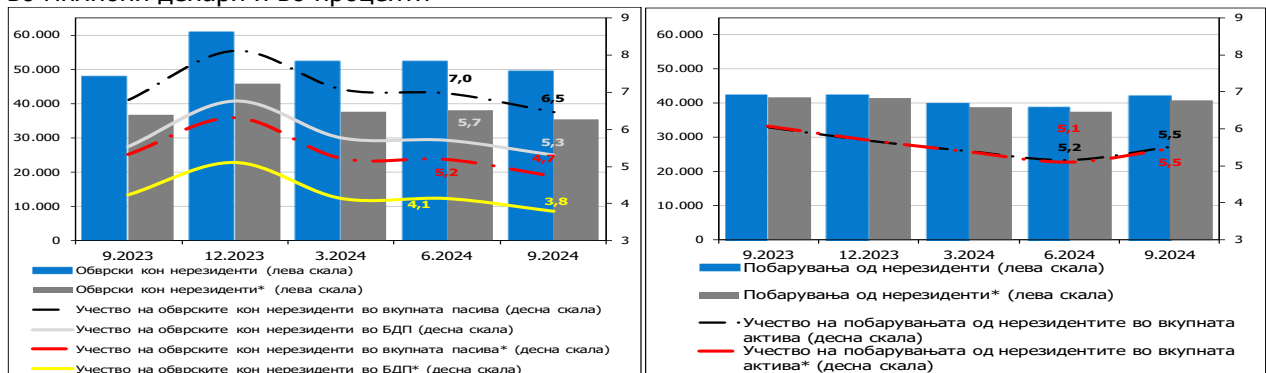

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Вкупните обврски на банките врз основа на кредити (коишто зафаќаат 5,4% од вкупната пасива на банкарскиот систем) на квартална основа се намалија за 574 милиони денари, или за 1,4%. Падот речиси подеднакво произлегува од намалените обврски врз основа на кредити кон нерезидентните финансиски институции (коишто остварија квартален пад од 296 милиони денари или 1,2%, како резултат на падот на обврските врз основа на долгорочни кредити кон нерезидентните финансиски институции кај една развојна банка) и намалените обврски врз основа на кредити кон резидентните финансиски институции (чијшто пад изнесуваше 277 милиони евра или 1,6%). Во рамките на вкупните обврски на банките врз основа на кредити и натаму **преовладуваат обврските кон финансиските институции нерезиденти**.

Депозитите од банките и останатите финансиски институции се скромни извор на финансирање на банките, со учество од 4% во вкупната пасива на банкарскиот систем. Овие депозити остварија квартален пад (за 3.462 милиона денари или за 10,1%), којшто во поголем дел произлегува од падот на депозитите на нерезидентни финансиски институции (за 2.519 милиони денари, или за 17,8%). Помалку изразен пад од 943 милиони денари или 4,7% имаа депозитите на резидентни финансиски институции. Ваквите движења не направија значителна промена во структурата на вкупните депозити од банките и останатите финансиски институции. Така, и натаму најголемо учество од 62,4% заземаат депозитите на резидентните финансиски институции.

Графикон бр. 62 Обврски (лево) и побарувања (десно) кон/од нерезидентите во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

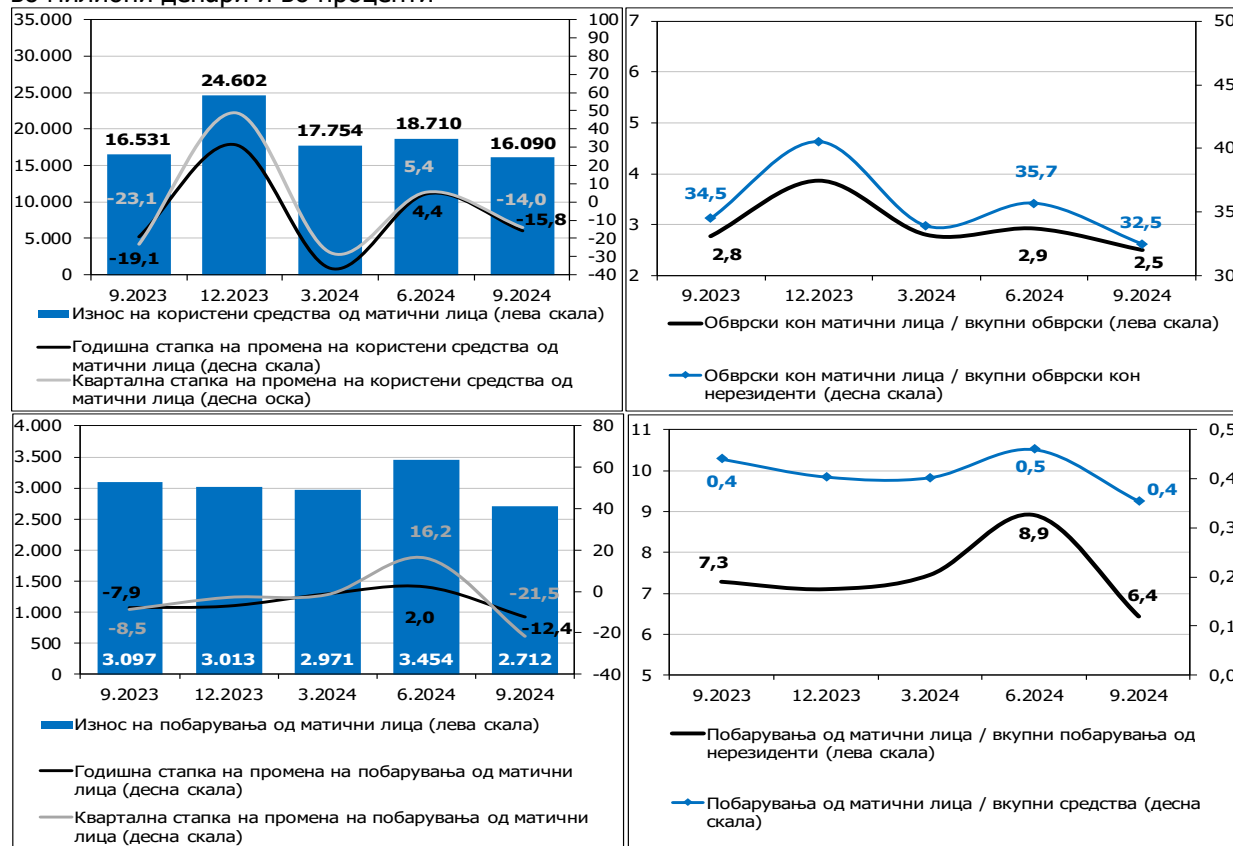
* Без учество на „РБСМ“ АД Скопје.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Обемот на активности на банкарскиот систем со нерезидентите е мал. Традиционално банкарскиот систем повеќе должи⁶⁰ отколку што побарува од нерезидентите, при раст на побарувањата и пад на обврските во третиот квартал на 2024 година. Имено, обврските на домашните банки кон нерезидентите забележаа квартално намалување (од 2.891 милион денари, или за 5,5%), коешто во најголем дел произлегува од намалените обврски врз основа на краткорочни депозити на нерезидентните финансиски институции (матичен субјект). Оттука, учеството на обврските кон нерезидентите во вкупната пасива на банкарскиот систем се намали за 0,5 п.п. до нивото од 6,5%⁶¹ на 30.9.2024 година. Кај побарувањата на банките од нерезидентите имаше квартален раст од 3.390 милиони денари, или за 8,8%, во поголема мера поради зголемените депозити во странски банки орочени преку ноќ и до еден месец, но и заради вложувањето во странски должнички инструменти.

Графикон бр. 63 Обврски (горе) и побарувања (долу) кон / од матичните лица на банките во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Обврските кон матичните субјекти на банките забележаа квартален пад не претставувајќи значаен извор на финансирање на активностите на домашните банки. Во третиот квартал од 2024 година, обврските на банките кон нивните матични субјекти се намалија за 2.620 милиони денари (или за 14%), што во најголем дел е резултат

⁶⁰ На 30.9.2024 година, седум од вкупно тринаесет банки повеќе должат отколку што побаруваат од нерезидентите.

⁶¹ Доколку од анализата се исклучи „РБСМ“ АД Скопје, учеството на обврските кон нерезидентите во вкупната пасива изнесува 4,7%.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

на намалувањето на краткорочните депозити од матичните субјекти (и лицата поврзани со нив), како и отплатата на субординиран кредит. Следствено, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучувајќи ги и субординираните обврски и хибридните капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите се намали на 2,5% и 32,5%⁶², соодветно. Побарувањата од матичните лица забележаа квартален пад од 742 милиона денари, или за 21,5% и натаму со ниско учество во вкупната актива на ниво од 0,4% (0,5% на 30.6.2024 година) и во побарувањата од нерезидентите на нивото од 6,4% (8,9% на 30.6.2024 година).

⁶² На 30.6.2024 година, овие учества изнесуваа 2,9% и 35,7%, соодветно.

2. Профитабилност

Во првите девет месеци од 2024 година, добивката на банкарскиот систем и натаму бележи двоцифрен раст, но значително побавен во однос на истиот период од претходната година. Во услови на раст на каматоносната актива, и покрај минимално стеснетиот каматен распон, повисокиот финансиски резултат беше условен од зголемените нето каматни приходи, за чиј раст придонесоа приходите од камати од речиси сите сектори. За растот на добивката придонесоа и поголемите капитални добивки од продажба на преземени средства, поголемите наплати на претходно отпишани побарувања, како и на поголемите нето-приходи од провизии. Придонес во растот на добивката имаа и помалите трошоци за исправка на вредноста, заради солидниот износ на наплатените побарувања во анализираниот период. Показателите за профитабилноста и оперативната ефикасност на банкарскиот систем се подобрија. Во споредба со септември 2023 година, вкупната каматна стапка на кредитите, како и каматната стапка на кредитите со валутна компонента бележат мало намалување, додека каматната стапка на денарските кредити забележа раст. Во истиот период, каматните стапки на депозитите (и денарски и со валутна компонента) бележат зголемување.

2.1. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Во првите девет месеци од 2024 година, банкарскиот систем оствари добивка од 14.890 милиони денари, којашто е поголема за 2.771 милион денари, или за 22,9%, во споредба со истиот период од претходната година. И покрај двоцифрената вредност, стапката на раст на добивката е преполовена во однос на истиот период од претходната година, кога изнесуваше 50,5% или за 4.068 милиони денари. Повисокиот профит најмногу произлегува од поголемиот нето каматен приход (за 2.707 милиони денари или за 14,7%), а одредено влијание имаше и растот на другите редовни приходи (за 616 милиони денари или за 22,1%)⁶³, како и растот на нето-приходите од провизии (за 392 милиона денари или за 8,1%), но и помалите трошоци за исправка на вредноста коишто забележаа пад за 327 милиони денари, или за 11,7%, во однос на истиот период од 2023 година. Наспроти ваквите движења, оперативните трошоци се зголемија за 1.254 милиони денари или за 11,4%⁶⁴, што имаше негативен придонес во растот на добивката. Анализирано по одделна банка, сите банки остварија позитивен финансиски резултат од работењето, освен една од помалите банки.

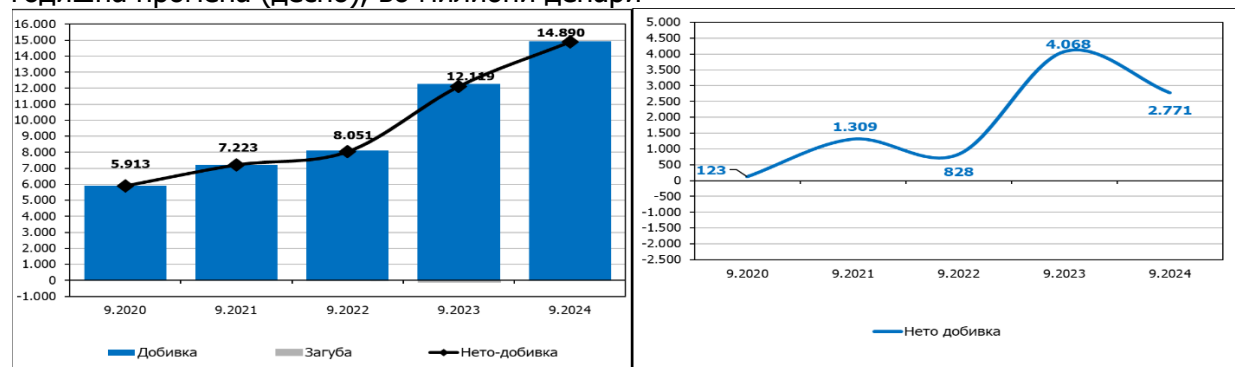
⁶³ Растот на другите редовни приходи произлегува од поголемите капитални добивки остварени од продажба на средства за 425 милиони денари или за малку повеќе од 1,5 пати и од поголемите наплатени претходно отпишани побарувања за 134 милиони денари или за 17,3%.

⁶⁴ Растот на оперативните трошоци произлегува од растот на трошоците за вработените (за 506 милиони денари или за 10,7%), трошоците за услуги (за 390 милиони денари или за 13,4%), дополнителните резервации за пензиските и други користи за вработените (за 90 милиони денари или за 58,6%), како и од растот на останатите оперативни трошоци (за 268 милиони денари или за 8,3%).

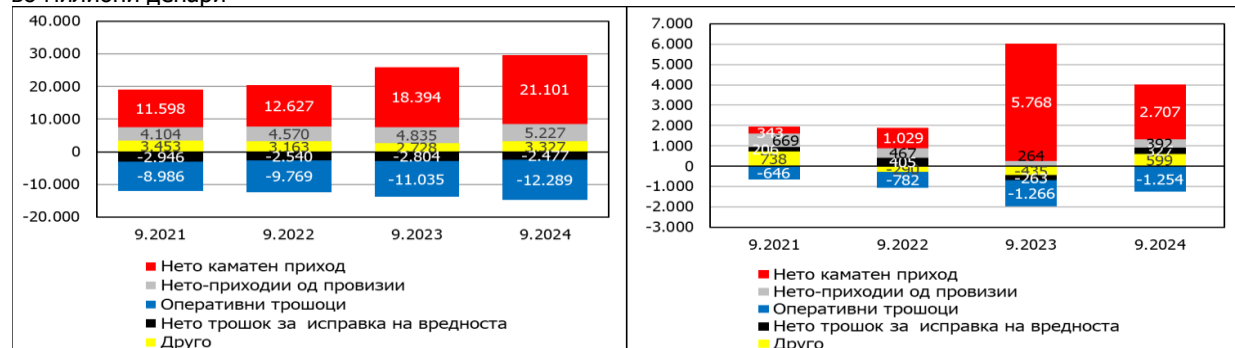
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 64 Динамика на прикажаната вкупна добивка на банките (лево) и нејзина годишна промена (десно), во милиони денари

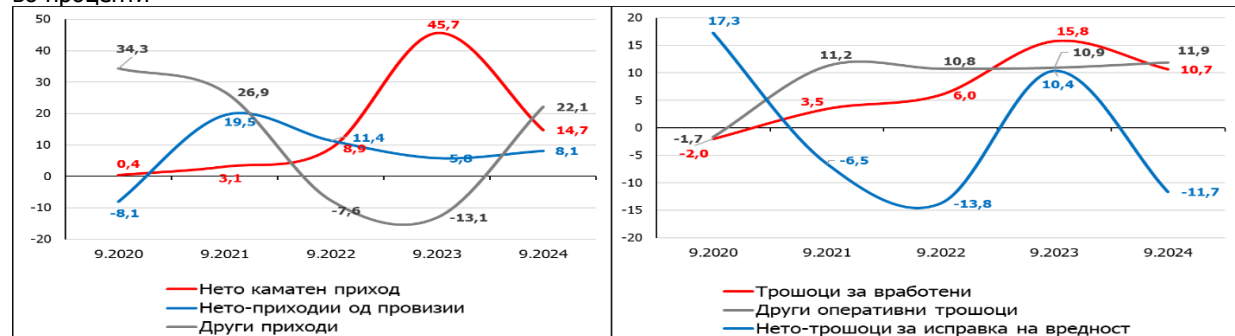
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 65 Придонес во формирањето на добивката (лево) и придонес во растот на добивката (десно) на банките во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 66 Годишна стапка на промена на главните приходни (лево) и расходни ставки (десно) на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во услови на раст на каматните стапки на депозитите при минимални промени на каматните стапки на кредитите, каматните расходи растат со двојно повисока стапка на раст (за 43,6% или за 1.594 милиони денари) во споредба со растот на каматниот приход (за 19,5% или за 4.301 милион денари, којшто е и значително побавен во споредба со истиот период од претходната година кога изнесуваше

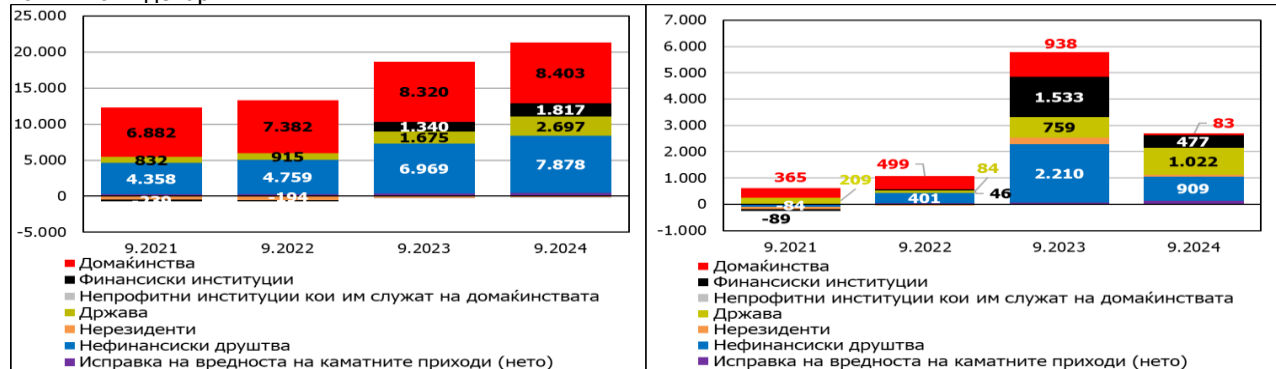

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

48,8%). Ова предизвика значително забавување на растот на нето каматниот приход на банките, но тој и натаму е двоцифрен. Нето каматните приходи бележат раст од речиси сите сектори. И покрај минималната промена овие девет месеци⁶⁵, нето каматниот приход од финансиското посредување со домаќинствата и натаму има најголем придонес во формирањето на вкупниот нето каматен приход (39,8%), по кои следат нефинансиските друштва чие учество се намали за 0,6 процентни поени и се сведе до нивото од 37,3% (37,9% на 30.9.2023 година). Растот на нето каматните приходи од корпоративниот сектор (за 909 милиони денари или за 13,0%) има учество од 33,6% во растот на вкупниот нето каматен приход на банките. Од друга страна, најголем придонес во растот на нето каматниот приход на банкарскиот систем имаше секторот „држава“ (37,8%), чиишто нето каматни приходи се зголемија за 1.022 милиона денари или за 61,0%. Раст од 477 милиони денари или за 35,6% бележат и нето каматните приходи од финансиските институции.

Графикон бр. 67

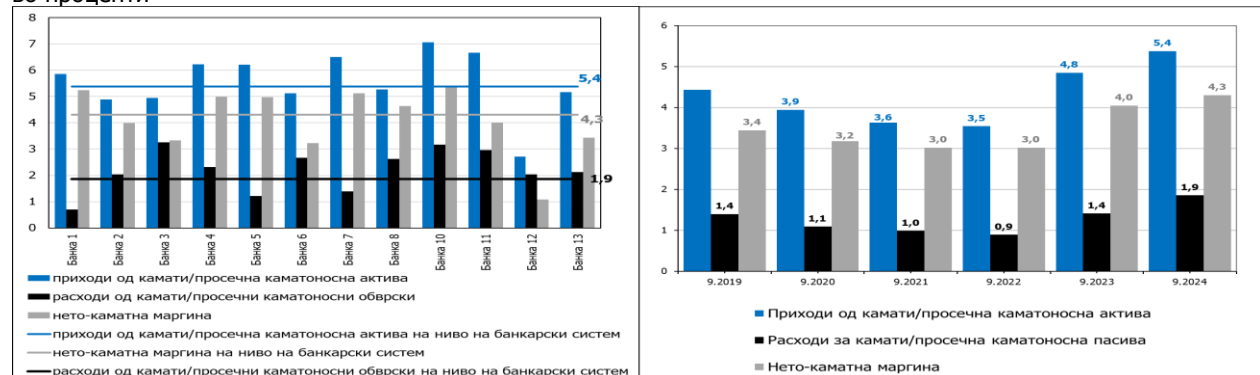
Нето каматни приходи на банкарскиот систем според сектор, структура (лево) и придонес во растот (десно)
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 68

Нето каматна маргина на 30.9.2024 година, по одделна банка (лево)* и на ниво на банкарскиот систем (десно)
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Показателите на ниво на банкарски систем се презентирани со линии.

⁶⁵ Нето каматните приходи од секторот „домаќинства“ во првите девет месеци од 2024 година се зголемија за 83 милиони денари или за 1,0%.

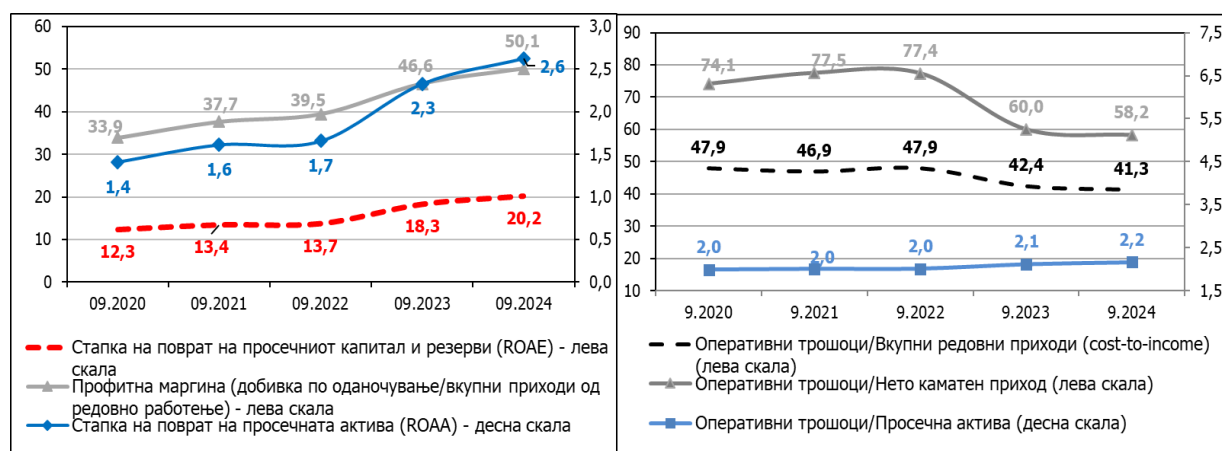

Нето каматната маргина и натаму се зголемува. Така, на крајот на септември 2024 година, нето каматната маргина достигна ниво од 4,3%, што претставува раст за 0,3 процентни поени во споредба со истиот период од претходната година, којшто произлегува од поизразениот релативен раст на нето каматниот приход (14,7%) во однос на растот на просечната каматносна актива (7,8%).

Во првите девет месеци од 2024 година, основните показатели⁶⁶ за профитабилноста на банкарскиот систем бележат подобри вредности. Имено, профитната маргина, стапката на поврат на просечниот капитал и резерви, како и на просечната актива се зголемија за 3,5, 1,9 и 0,3 процентни поени, соодветно.

Графикон бр. 69

Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина (лево) и показатели за оперативна ефикасност (десно)
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите за оперативната ефикасност на банкарскиот систем исто така се подобруваат. Соодносот меѓу оперативните трошоци и нето каматниот приход, како и соодносот меѓу оперативните трошоци и вкупните редовни приходи, бележат подобрување, за 1,8 и 1,1 процентен поен, соодветно, поради побрзиот раст на нето каматниот приход (14,7%) и вкупните редовни приходи (14,3%) во однос на растот на оперативните трошоци (11,4%). Соодносот меѓу оперативните трошоци и просечната актива е минимално зголемен (за 0,05 п.п.).

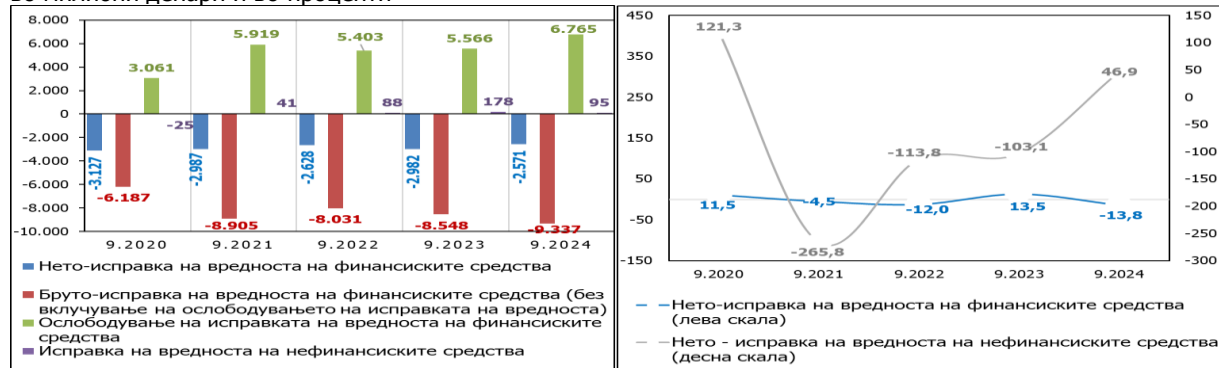
⁶⁶ Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексите кон овој извештај.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

Графикон бр. 70

Трошоци за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства, износ (лево) и годишни стапки на промена (десно)
во милиони денари и во проценти

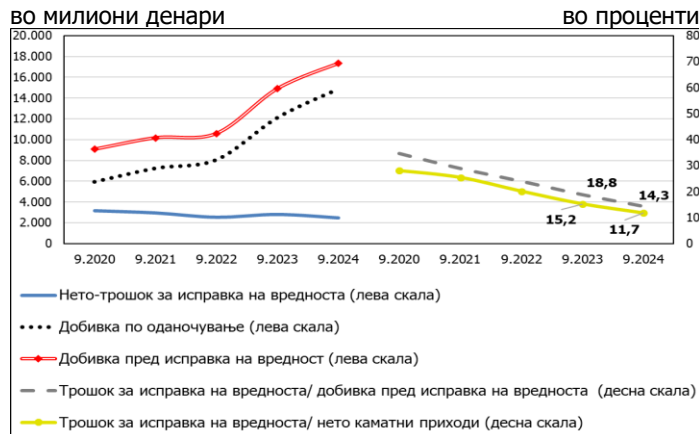

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првите девет месеци од 2024 година, нето-трошоците за исправката на вредноста на финансиските средства се намалија, за 411 милиони денари или за 13,8%. Намалувањето на овие трошоци произлегува од ослободувањето на исправката на вредноста на кредитите и пласманите (раст за 898 милиони денари или за 19,4%), заради наплати на побарувања, при раст на бруто-трошоците за исправка на вредноста на овие средства (за 725 милиони денари или за 9,8%). Износот на нето-исправката на вредноста на нефинансиските средства е незначителен.

Графикон бр. 71

Показатели за учеството на нето-трошоците за исправка на вредноста во добивката и во нето каматните приходи
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Движење на каматните стапки⁶⁷ и на каматниот распон

Вкупната каматна стапка на кредитите е помала во однос на крајот на септември минатата година (за 0,08 процентни поени) и изнесува 5,41%. Намалување бележат каматните стапки на кредитите со валутна компонента (во девизи и со девизна клаузула за

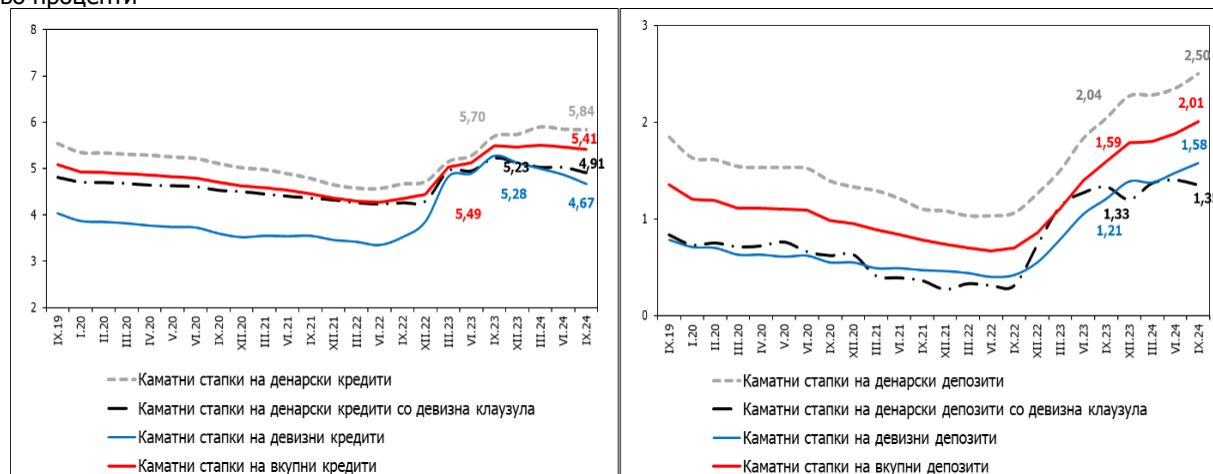
⁶⁷ Се анализираат пондерирани каматни стапки, за соодветниот износ на кредити и депозити. Позициите во девизи ги опфаќаат кредитите односно депозитите во евра и САД-долари.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2024 година

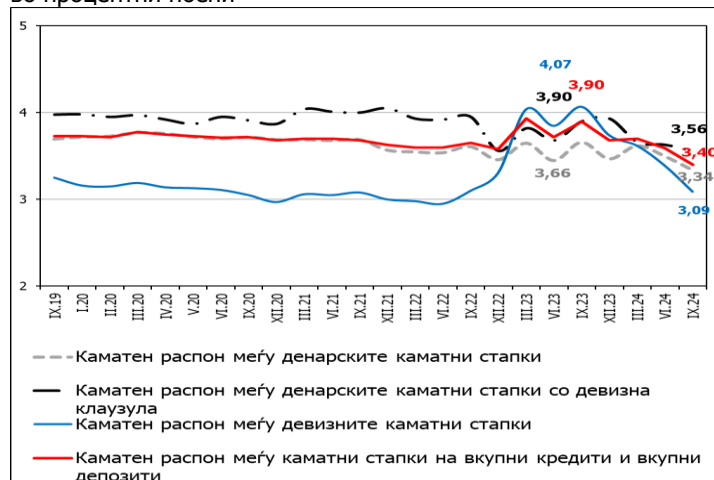
0,61 и 0,32 процентни поена, соодветно), додека каматните стапки на денарските кредити забележаа раст (за 0,14 процентни поени). Од друга страна, пасивната каматна стапка бележи натамошен раст и на крајот на септември 2024 година изнесуваше 2,01% (раст за 0,42 процентни поена, во споредба со истиот период од 2023 година). **Раст бележат каматните стапки на депозитите** според сите валутни карактеристики, на денарските (за 0,46 процентни поени), на девизните (за 0,37 процентни поени) и на денарските со девизна клаузула (за 0,02 процентни поена). Поголемиот раст на пасивните каматни стапки, во однос на растот на активните каматни стапки, доведе до **стеснување на каматниот распон** (за 0,5 процентни поени) којшто на крајот на септември 2024 година изнесува 3,4 процентни поени.

Графикон бр. 72 Активни (лево) и пасивни каматни стапки (десно)
во проценти

Извор: Народната банка.

Графикон бр. 73 Каматен распон
во процентни поени

Извор: Народната банка.